

# Jaarverslag 2019

Bovemij NV



**Samen vooruit!**

# Inhoudsopgave

<b>Voorwoord</b>	<b>3</b>
<b>Kerncijfers</b>	<b>4</b>
<b>Verslag van de Raad van Bestuur</b>	<b>5</b>
<b>Verslag van de Raad van Commissarissen</b>	<b>31</b>
<b>Onze aandeelhouders</b>	<b>39</b>
<b>Jaarrekening 2019</b>	<b>43</b>
Geconsolideerde balans per 31 december 2019	44
Geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2019	46
Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2019	48
<b>Toelichting op de geconsolideerde balans en winst-en-verliesrekening</b>	<b>49</b>
Gesegmenteerde informatie	58
Toelichting op geconsolideerde balans per 31 december 2019	59
Toelichting op geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2019	75
Gesegmenteerde balans per 31 december 2019	84
Gesegmenteerde winst-en-verliesrekening over 2019	86
<b>Enkelvoudige balans per 31 december 2019</b>	<b>88</b>
<b>Enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2019</b>	<b>90</b>
<b>Toelichting op de enkelvoudige balans en winst-en-verliesrekening</b>	<b>91</b>
Toelichting op enkelvoudige balans per 31 december 2019	92
Toelichting op enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2019	95
<b>Overige gegevens</b>	<b>97</b>
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	98

# Voorwoord

De laatste letters van dit jaarverslag schrijven we midden maart 2020. We bevinden ons midden in de wereldwijde coronacrisis. Een crisis waarvan we ons pas recent de enorme impact - op onze directe omgeving, onze klanten en op Bovemij - beseffen. Zonder de financiële gevolgen en de risico's nu al goed in te kunnen schatten, weten we al wel dat de crisis heeft geleid tot een zeer forse teruggang van de financiële markten. De gevolgen van de crisis zullen in alle sectoren door dreunen. Het is echter nu nog te vroeg om hiervan redelijkerwijs een goede inschatting te kunnen maken. Bovemij is goed gekapitaliseerd en stelt alles in het werk om alle risico's zo goed als mogelijk te pareren. Al onze mensen zijn zich ervan doordrongen dat in een tijd als deze het coöperatieve karakter van ons bedrijf meer dan ooit getoond zal moeten worden. Samen zijn wij in staat ook deze crisis te overwinnen. Onze klanten kunnen op ons rekenen! Zo kwamen we met een pakket hulpmaatregelen op een drietal gebieden (online, liquiditeit en juridische bijstand) om onze klanten te ondersteunen. We zijn blij het goede resultaat over 2019 direct voor een deel aan te kunnen wenden om de branche te kunnen helpen.

Bovemij is een bedrijf in beweging. Waren we ooit alleen de bedrijfsmatig verzekeraar van BOVAG, binnen afzienbare tijd zullen onze mobiliteitsplatformen viaBOVAG.nl en viaBovemij.nl (mijnOndernemersportaal.nl) naar de markt toe onze belangrijkste speerpunten vormen. We staan in de vooruit: ons bedrijf ontwikkelt zich.

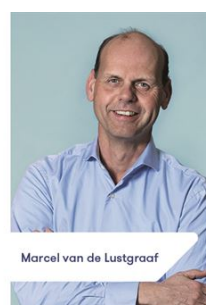
2019 was op financieel en strategisch gebied een erg goed jaar. Door een gunstige samenloop van omstandigheden realiseerden we een resultaat van € 42,2 miljoen (voor belastingen). En we zetten mooie stappen met onze portalenstrategie. We startten met viaBOVAG.nl als occasionportaal en zullen dat portaal de komende jaren uitbouwen tot het integrale mobiliteitsplatform waar consumenten terecht kunnen voor al hun mobiliteitswensen. En ons zakelijke portaal mijnOndernemersportaal.nl - waar we in dit verslag de strategische term viaBovemij.nl voor gebruiken - helpt onze bedrijfsmatige klant succesvol ondernemen. Via beide portalen verbinden we op termijn de 10 miljoen Nederlandse mobiliteitsconsumenten met de 10.000 mobiliteitsbedrijven. Zo bedienen én verbinden we beide doelgroepen op een persoonlijke en betrouwbare manier op het gebied van mobiliteit.

2019 was echter ook het jaar waarin we werden geraakt door een aantal serieuze compliance-issues. Het daartoe eind 2018 ingestelde intensieve onderzoek werd in het najaar van 2019 afgerond. We hebben alle benodigde maatregelen genomen om het risicobewustzijn binnen onze organisatie sterk te vergroten. Daartoe zijn onder andere onze protocollen, procedures en bevoegdheden aangescherpt en hebben we onze tweede- en derdelijnsfuncties verzwaaard. En we hebben 'integriteit' onderwerp van gesprek gemaakt, in alle onderdelen en bij alle medewerkers van het bedrijf. Wij zijn vol vertrouwen dat alle verbetermaatregelen leiden tot een verbeterd bedrijf en in het bijzonder tot een cultuur die past bij hetgeen van ons wordt verwacht.

Vergeleken met vorig jaar is de Raad van Bestuur ingrijpend gewijzigd en versterkt. In 2019 startten Ageeth Bakker als CFRO en Mas van Steenis als CCO. En in april 2020 verwelkomen we ook Marcel van de Lustgraaf als CDOO. Met dit nieuwe en energieke team zien we uit naar de komende jaren, waarin we samen met BOVAG en onze klanten bouwen aan een toekomstbestendige mobiliteitsbranche.

Raad van Bestuur Bovemij NV

René Leander (CEO), Ageeth Bakker (CFRO), Mas van Steenis (CCO), Marcel van de Lustgraaf (CDOO, per 1 april 2020)



# Kerncijfers

Bovemij N.V. (in duizenden euro's)		2019	2018	2017	2016	2015
<b>Resultaat voor belastingen (incl. aandeel derden)</b>		<b>42.242</b>	<b>4.138</b>	<b>27.728</b>	<b>17.502</b>	<b>15.503</b>
Resultaat na belastingen	[A]	32.244	4.577	21.537	13.159	11.947
<b>Eigen vermogen</b>	<b>[B]</b>	<b>199.040</b>	<b>172.166</b>	<b>174.100</b>	<b>158.965</b>	<b>151.128</b>
Rentabiliteit eigen vermogen $[(A) / (B)]$		16,2%	2,7%	12,4%	8,3%	7,9%
Toegekend dividend		9.665	3.662	6.511	3.968	3.581
<b>Beleggingen en liquiditeiten</b>		<b>376.062</b>	<b>357.864</b>	<b>378.138</b>	<b>371.613</b>	<b>367.883</b>
Resultaat beleggingen		13.699	-138	13.602	10.360	11.749
Gemiddeld rendement beleggingen		3,7%	0,0%	3,6%	2,8%	3,2%
Gemiddeld aantal FTE Bovemij N.V.		609	571	531	396	369

Verzekeringsactiviteiten (in duizenden euro's)		2019	2018	2017	2016	2015
<b>Brutopremies</b>		<b>366.492</b>	<b>375.645</b>	<b>369.007</b>	<b>335.556</b>	<b>309.534</b>
In procenten ten opzichte van 2015		118,4%	121,4%	119,2%	108,4%	100,0%
<b>Verdiende premie eigen rekening</b>	<b>[C]</b>	<b>341.464</b>	<b>357.424</b>	<b>354.022</b>	<b>323.680</b>	<b>295.229</b>
Schade eigen rekening in verhouding tot [C]	[D]	61,8%	69,2%	68,0%	67,9%	69,5%
Acquisitiekosten in verhouding tot [C]	[E]	15,0%	15,9%	16,8%	18,7%	16,7%
Beheers- en personeelskosten in verhouding tot [C]	[F]	15,6%	10,8%	9,8%	10,6%	12,6%
Combined ratio (D+E+F)		92,4%	95,9%	94,6%	97,2%	98,8%
<b>SCR Ratio N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij</b>		<b>187%</b>	<b>176%</b>	<b>190%</b>	<b>188%</b>	<b>186%</b>
<b>Technische voorzieningen</b>		<b>389.691</b>	<b>381.109</b>	<b>359.070</b>	<b>349.074</b>	<b>334.031</b>
In procenten van de verdiende premie eigen rekening		114,1%	106,6%	101,4%	107,8%	113,1%

Financieringsactiviteiten (in duizenden euro's)		2019	2018	2017	2016	2015
<b>Uitstaande financieringen*</b>		<b>343.828</b>	<b>262.351</b>	<b>197.724</b>	<b>127.569</b>	<b>84.535</b>
Resultaat in procenten van uitstaande financieringen		0,8%	0,5%	0,1%	0,1%	0,2%

\*Uitstaande financieringen betreft de som van vorderingen uit hoofde van financial lease en de boekwaarde van de vervoermiddelen.

Data-activiteiten (in duizenden euro's)		2019	2018	2017	2016	2015
<b>Omzet data-activiteiten</b>		<b>27.916</b>	<b>29.035</b>	<b>26.353</b>	-	-



# Verlag van de Raad van Bestuur



# Over Bovemij

De sterk veranderende mobiliteitsbehoefte bij consumenten, de technologische ontwikkelingen in de branche en steeds grotere belang dat consumenten hechten aan duurzame mobiliteit zorgen voor grote uitdagingen in de mobiliteitsbranche. Bovemij is continu op zoek naar nieuwe wegen om de branche hierbij te ondersteunen en toekomstbestendig te maken. Dat doen we met onze verzekeringen, financieringen en op de branche toegespitste data-oplossingen die steeds meer de nieuwe brandstof zijn waarmee we onze klanten helpen hun dienstverlening verder te professionaliseren en te personaliseren.

We hanteren altijd een persoonlijke aanpak, zowel face-to-face als digitaal. Het is ons ultieme doel om de ruim 10 miljoen Nederlandse mobiliteitsconsumenten te verbinden met de ruim 10.000 mobiliteitsbedrijven. Dit doen we via ons consumentenportaal [viaBOVAG.nl](https://viaBOVAG.nl) en ons zakelijke portaal [viaBovemij.nl](https://viaBovemij.nl) ([mijnOndernemersportaal.nl](https://mijnOndernemersportaal.nl)). We leveren de grootste toegevoegde waarde door de branche onderling en met de consument te verbinden.

## Verzekeringen

In 1963 zijn we opgericht als de bedrijfsverzekeraar van BOVAG: de BOvag VERzekeringsMaatschappij. Om onze klanten optimaal te kunnen bedienen bieden we niet alleen op maat gemaakte bedrijfsverzekeringen aan, maar ook verzekeringen voor de ondernemer en hun werknemers en (consumenten)verzekeringen voor de klanten van onze B2B-klanten.

## Financieringen

Bovemij helpt haar klanten door samen met hen een leasemaatschappij op te zetten, die te financieren en ook de volledige operatie en administratie af te handelen. Daarnaast kunnen onze klanten hun mobiliteitsconsumenten een autofinanciering aanbieden.

## Data

Onze dochter RDC ondersteunt het mobiliteitsnetwerk op het gebied van data-intelligentie en -diensten. Data vormen ook de ruggengraat van onze portalen: [viaBOVAG.nl](https://viaBOVAG.nl) en [viaBovemij.nl](https://viaBovemij.nl) ([mijnOndernemersportaal.nl](https://mijnOndernemersportaal.nl)).

## [viaBOVAG.nl](https://viaBOVAG.nl) en [viaBovemij.nl](https://viaBovemij.nl)

Met onze portalen [viaBOVAG.nl](https://viaBOVAG.nl) en [viaBovemij.nl](https://viaBovemij.nl) ([mijnOndernemersportaal.nl](https://mijnOndernemersportaal.nl)) verbinden we de ruim 10 miljoen mobiliteitsconsumenten met de ruim 10.000 mobiliteitsbedrijven in Nederland.

# Missie, visie, kernwaarden

## Onze missie

Bovemij helpt mobiliteitsbedrijven succesvol ondernemen. Met viaBOVAG.nl ondersteunen we mobiliteitsconsumenten in hun zoektocht naar betrouwbare mobiliteit.

## Onze visie

Wij bestaan voor en door de mobiliteitsbranche. Door de 10.000 mobiliteitsbedrijven persoonlijk en digitaal te verbinden met de 10 miljoen mobiliteitsconsumenten houden we samen de branche sterk en houden we iedereen vertrouwd en betrouwbaar onderweg.

## Onze kernwaarden

We zijn al bijna 60 jaar een bedrijf in beweging. Onze omgeving verandert in een razend tempo en wij dus ook. De manier waarop onze mensen onze missie uitdragen, kenmerkt zich door de volgende kernwaarden:

**Samen** - We zoeken de samenwerking. En we gaan voor gezamenlijk en duurzaam succes. Win-win voor onze branche, onze klanten, hun klanten, onze organisatie en onze medewerkers.

**Kennis van zaken** - We weten waar we het over hebben, kennen de branche, weten wat er kan en mag en blijven ons continu ontwikkelen.

**Persoonlijke aanpak** - Wij staan dichtbij, leven ons in en voelen ons verbonden met onze business partners.

**Heldere oplossingen** - Wij komen met werkbare oplossingen die je vooruit helpen. We kijken hoe het wel kan en gaan voor het beste resultaat.

Zo gaan we 'Samen vooruit!'

# Onze medewerkers

Vooruit willen, het is mens eigen. Te voet, op de fiets, met de auto of het ov. We staan nooit stil, zijn ondernemend, nieuwsgierig en altijd onderweg. En om ons te helpen van A naar B te komen, zijn er elke dag talloze fietsenwinkels, autobedrijven, tankstations en rijsscholen druk in de weer. Bovemij is er voor ál deze mobiliteitsbedrijven. Al bijna 60 jaar helpen we hen succesvol ondernemen; met verzekeringen, financieringen en data-oplossingen.

De sterk veranderende mobiliteitsbehoefte bij consumenten zorgt voor grote uitdagingen in de mobiliteitsbranche. Daarom zijn en blijven we bij Bovemij continu op zoek naar nieuwe wegen om de bedrijven in onze branche toekomstbestendig te maken. Steeds meer zijn data de nieuwe brandstof waarmee we onze klanten helpen hun dienstverlening verder te professionaliseren en te personaliseren. Zo verbinden we met onze portalen viaBOVAG.nl en viaBovemij.nl (mijnOndernemersportaal.nl) meer dan 10 miljoen mensen met 10.000 mobiliteitsbedrijven.

Bovemij is volop in beweging. We zijn niet het bedrijf dat we 10 jaar geleden waren. En over 10 jaar zullen we niet het bedrijf zijn dat we nu zijn. Daarom hebben we mensen nodig die uitdagingen niet uit de weg gaan. Vooruitdenkers en -doeners. Mensen die verantwoordelijkheid voelen en nemen. Die zichzelf laten zien en horen. En die samenwerken vanzelfsprekend vinden om te komen tot de beste oplossingen. Mensen die hun kennis van zaken combineren met de mentaliteit om henzelf, onze klanten en Bovemij vooruit te brengen. Want alleen dan gaan we samen vooruit!

## Investeren in onze mensen

Onze medewerkers zijn de onderscheidende (succes)factoren van ons bedrijf. Systemen, processen en regelgeving moeten voldoen aan de juiste kaders; het zijn de medewerkers die het succes van de toepassing hiervan bepalen. Daarom investeren we in medewerkers die verantwoordelijkheid voelen én nemen. Het is van belang dat onze leidinggevenden hun daar de kaders en ruimte voor geven. Wij geloven erin dat we onze doelen alleen kunnen realiseren door onze medewerkers voldoende vrijheid van handelen te bieden en hen vanuit hun kracht te laten werken aan een vooraf helder gedefinieerd einddoel. Leidinggevenden richten zich op de continue ontwikkeling die nodig is om de ingezette verandering vorm te kunnen geven en te begeleiden.

We geloven bij Bovemij niet in traditioneel beoordelen; we geloven in persoonlijke ontwikkeling. Dit begint bij eigenaarschap: je verantwoordelijk voelen voor je eigen ontwikkeling en die verantwoordelijkheid ook nemen. We geven onze medewerkers de ruimte om hun eigen loopbaan zelf vorm te geven door continu in dialoog te zijn met collega's over hun bijdrage, gedrag en ontwikkeling. We maken bij ons recruitmentproces en in de bestaande organisatie actief gebruik van Profile Dynamics zodat we naast deskundigheid van de potentiële medewerker ook de persoonlijkheid en de match met het team kunnen meewegen. Dit levert vaak goede en leuke discussies en soms verrassende uitkomsten op die anders misschien niet aan de orde zouden zijn gekomen.

Ook zetten we met verschillende programma's stevig in op werkgeluk en vitaliteit onder de noemer Bovemij Fit. Sinds de invoering van het programma zijn onze medewerkers bewust bezig met vitaliteit en duurzame inzetbaarheid. Honderden deelnemers investeerden in zichzelf - en daarmee in Bovemij - door mee te doen aan kleine, zelf georganiseerde activiteiten of workshops. De investeringen hierin werpen hun vruchten af. Bovemij is in 2019 beoordeeld als één van de 50 vitalste bedrijven van Nederland!

## Werkgeluk

Dat onze medewerkers over het algemeen zeer tevreden zijn, blijkt uit de hoge overall score van 8.0 uit het recente medewerkerstevredenheidsonderzoek. Een prachtig resultaat waar we als organisatie ook bijzonder trots op zijn. De hoogste scores worden gegeven op de thema's sfeer, inhoud van het werk en direct leidinggevende. Medewerkers geven aan dat ze door collega's met respect behandeld worden. Dat er een plezierige sfeer op de afdeling heerst en dat collega's goed met elkaar omgaan. Ook de inhoud van het werk scoort met een 8.0 hoog. Medewerkers vinden hun werk afwisselend en ervaren daarbij ook ruim voldoende vrijheid en zelfstandigheid. Een aantal aandachtspunten hebben betrekking op werkdruk (6.9) en (onderlinge) communicatie (6.7). De resultaten van het onderzoek zijn per bedrijfs onderdeel uitgewerkt en besproken en verbeteracties zijn waar nodig in gang gezet.

## Bewust Bovemij

In 2019 is veel werk verzet in het project Enterprise Risk Management, een breed project dat bestond uit zes werkstromen. Een belangrijk deel van dit project richtte zich op het vergroten van het risicobewustzijn van medewerkers en in het bijzonder op het versterken van de cultuur van het bedrijf. Op dit vlak is het afgelopen jaar veel gebeurd. Veel is gesproken over de wijze waarop we ons als Bovemij willen opstellen en gedragen, intern en extern. Een aantal beleidsrichtlijnen, waaronder de gedragscode, zijn grondig herschreven en bij alle medewerkers onder de aandacht gebracht. Hierbij maken we gebruik van e-learningmodules, bijvoorbeeld op het gebied van integriteit en risicobewustzijn. En we organiseerden dilemmatrainingen, waar onze collega's leren om te gaan met morele dilemma's en integriteit. Alles met als doel om onze medewerkers bewust te maken van de risico's waar wij als Bovemij mee te maken hebben en hen te leren hoe we hier op een wijze die van ons als professioneel dienstverlener verwacht wordt mee omgaan.

## Eén Bovemij

Afgelopen jaren heeft Bovemij veel geïnvesteerd in het uniformeren van een aantal HR-processen. Zo hebben we het functiehuis en salarisgebouw geüniformeerd. En met ingang van 1-1-2019 heeft Bovemij voor alle medewerkers een beschikbare premieregeling (pensioen) geëffectueerd. Daarmee hebben we een meerjarig en intensief traject afgerond. Bovemij heeft met deze overgang nog steeds een uitstekende arbeidsvoorwaarde waarmee we ons in de arbeidsmarkt positief onderscheiden.

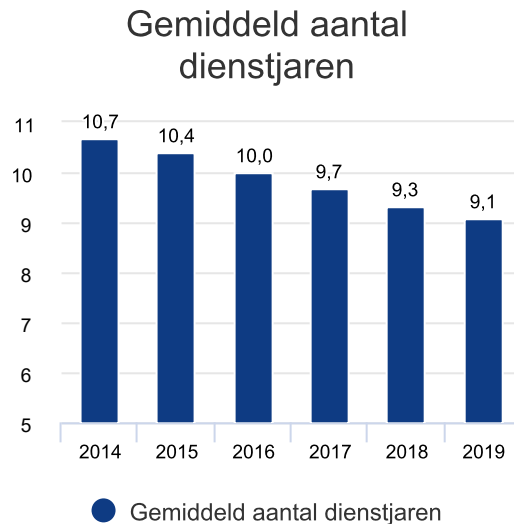
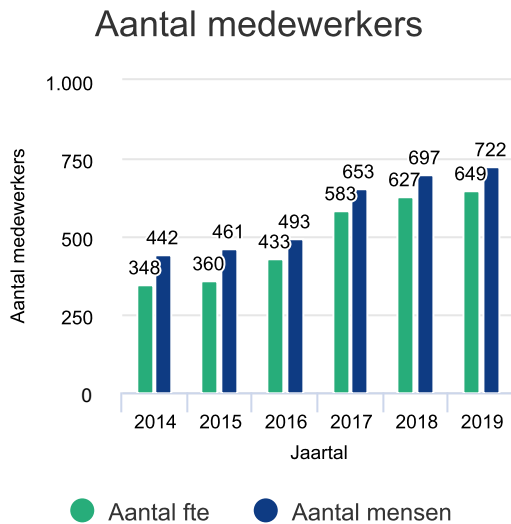
## Strategische personeelsplanning

Onze veeleisende ambitieuze strategie vraagt om een wendbare organisatie en medewerkers die in staat zijn met de bijbehorende veranderingen om te gaan. Nu én in de toekomst. Daarbij hoort een professionele, strategische personeelsplanning. Externe ontwikkelingen hebben grote invloed op onze (toekomstige) manier van werken, onze producten en onze dienstverlening. Deze veranderingen - en de invloed daarvan op de behoeften van onze klanten - zijn bepalend voor de inrichting van ons personeelsbestand. In 2019 hebben we een begin gemaakt om onze langetermijnvisie te koppelen aan ons personeelsontwikkelingsbeleid. Daarmee bieden we onze medewerkers de best mogelijke omgeving om op een prettige en professionele wijze samen te werken in het belang van onze klanten.

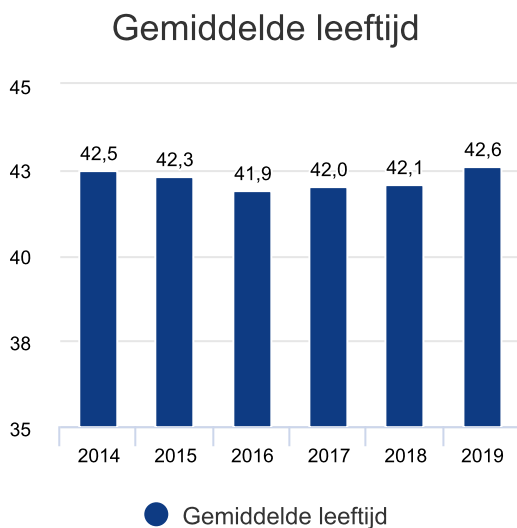
# Medewerkers in cijfers

## Onze medewerkers in cijfers

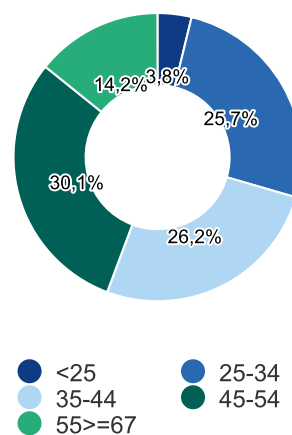
De groei van Bovemij is ook terug te zien in het aantal medewerkers. Mede als gevolg van deze groei en het opvangen van natuurlijk verloop onder onze medewerkers is de gemiddelde diensttijd verlaagd.



Om de juiste balans te hebben in ons personeelsbestand heeft Bovemij geïnvesteerd in starters op de arbeidsmarkt en in ervaren medewerkers. Het zwaartepunt hierbij heeft gelegen bij het aantrekken van de ervaren medewerkers. Dit effect is zichtbaar in de stijging van de gemiddelde leeftijd van onze medewerkers.



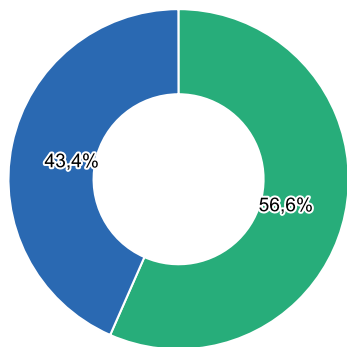
### Leeftijdscategorieën



Bovemij streeft naar een evenwichtige verdeling tussen mannen en vrouwen. De afgelopen jaren is de percentuele verhouding man-vrouw van ongeveer 50-50 verschoven naar 56,4 - 43,6. Deze verschuiving is in hoofdzaak terug te voeren op de aankoop van ons databedrijf RDC, waar de verhouding man-vrouw ongeveer 80-20 is. De huidige verdeling is een afspiegeling van de gemiddelde arbeidsparticipatie van mannen en vrouwen in Nederland.

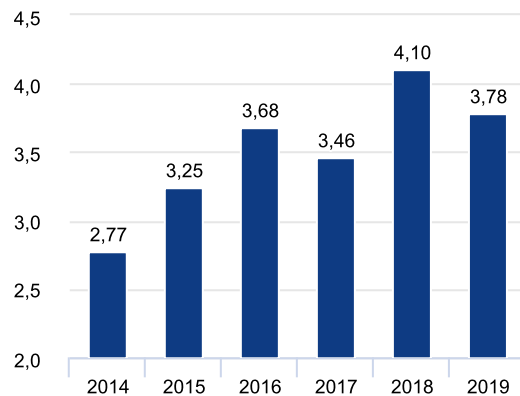
We investeren veel in de vitaliteit van onze medewerkers. Maar helaas is verzuim nooit helemaal te voorkomen. Bovemij heeft met een verzuimpercentage van 3,78% een gunstiger verzuimpercentage dan de branche van ongeveer 5%.

### Man-vrouwverhouding



● Man ● Vrouw

### Verzuimpercentage



● Verzuimpercentage

# Marktontwikkelingen

De Nederlandse mobiliteitsmarkt is goed voor een omzet van in totaal meer dan € 100 miljard. Vrij vertaald betekent dit dat het gemiddelde Nederlandse gezin zo'n 15% van haar totale inkomen besteedt aan mobiliteit. Een aanzienlijk deel daarvan, afgerond € 20 miljard, komt terecht bij de overheid, terwijl ook nog eens eenzelfde bedrag wordt besteed aan brandstoffen. Dat zijn enorme bedragen. Samen met zorg, wonen en voeding vormt mobiliteit dan ook de grootste sector van Nederland.

Het mooie aan mobiliteit is dat ieder voor zich een unieke keuze maakt welke vorm van mobiliteit hem of haar past. Geholpen door verschillende nieuwe vormen van techniek, andere vormen van financiering maar soms ook noodgedwongen of 'geholpen' door overheidsmaatregelen zien we een duidelijke shift. Waar mobiliteit tot voor kort nog voor bijna 100% door de consument individueel werd aangeschaft, is dit tegenwoordig minder het geval. Van het aantal nieuw verkochte personenauto's is nog slechts minder dan 25% gekocht door particulieren! De overige 75% loopt via allerlei leasecontracten. Dit geldt overigens niet alleen voor personenauto's maar bijvoorbeeld meer en meer ook voor fietsen. Het is de verwachting dat dit in 2020 en de jaren daarna verder door zal zetten.

Een andere trend die we zien, is die van de opkomst van elektrische voertuigen (EV's). Het aandeel elektrische voertuigen is nu nog beperkt: 100.000 EV's op een totaal van afgerond 8 miljoen auto's. De doelstellingen van 200.000 elektrische voertuigen in 2020 en 2 miljoen in 2030 zijn daarom behoorlijk ambitieus. Tegelijkertijd zien we dat er steeds meer 'betaalbare' elektrische auto's op de markt komen. Zo komen er diverse kleine modellen op de markt; vooral het segment tussen de 30.000 en 40.000 euro groeit in 2020 naar verwachting aanzienlijk. Nog belangrijker is dat de totale kosten van aanschaf, bezit en gebruik van een elektrische auto steeds dichterbij die van een gewone auto komt te liggen.

Deze shifts hebben niet alleen gevolgen voor de mobiliteitsketen, maar ook voor aanpalende producten zoals verzekeringen, financieringen en onderhoud. Zeer wezenlijke veranderingen, zeker voor een bedrijf als Bovemij dat in zowel de mobiliteitswereld als de aanpalende – financiële - wereld actief is. Wij zien dit overigens direct als een grote kans, aangezien we ons bevinden op het unieke snijpunt van mobiliteitsaanbieders en -consumenten. Maar om die kans te pakken, moeten we wel tempo maken! De komende jaren worden de kaarten op dit vlak geschud. En de wereld om ons heen zit niet stil.

Op basis van de steeds grotere rol van duurzaamheid, verdere verstedelijking en vergrijzing verwachten we dat mobiliteit steeds meer van deur tot deur geregeld zal gaan worden. Dit is niet eenvoudig en zal zeker ook niet van de ene dag op de andere gebeuren, maar zeker is dat hieraan hard wordt gewerkt door veel sterke partijen waaronder in ieder geval de overheid. MaaS (Mobility as a Service) is dan een veelgehoorde term. Ook om deze reden is het van groot belang dat de branche haar krachten bundelt. Samen is het mogelijk om een relevante positie te blijven behouden.



# Onze strategie

Zonder een duidelijke stip aan de horizon is het lastig bouwen. Voor ons is die stip heel duidelijk. Wij werken er iedere dag aan om steeds weer een stap dichterbij het verbinden van de ruim 10 miljoen Nederlandse mobiliteitsconsumenten met de ruim 10.000 Nederlandse mobiliteitsbedrijven te komen. Het is daarbij ons doel de mobiliteitsbedrijven te ondersteunen bij het ondernemen en consumenten te ondersteunen bij hun zoektocht naar betrouwbare mobiliteit.

De wereld van Bovemij is een unieke. Bovemij bevindt zich op het kruispunt tussen ondernemer en consument. We beschikken over de historie en de data om de koppeling tussen ondernemer en consument op een efficiënte wijze te maken waardoor voor beide toegevoegde waarde ontstaat. Dit zal op een duurzame en betrouwbare wijze moeten gebeuren. En liefst op maat. Daartoe hebben BOVAG en Bovemij de handen ineengeslagen. Bovemij is sinds jaar en dag de betrouwbare financiële en datadienstverlener van de branche. Het BOVAG-merk levert al 90 jaar een duidelijke meerwaarde op het gebied van betrouwbaarheid en wordt positief beoordeeld door consumenten. Door bundeling van de krachten van BOVAG en Bovemij ontstaat een unieke combinatie op de Nederlandse markt.

Bovemij zal de ondernemer blijven ondersteunen door middel van op maat gemaakte verzekerings-, financierings- en data-oplossingen. Tegelijkertijd wordt samen met de ondernemers gewerkt aan de beste mobiliteitsoplossingen voor de consument. Distributie van de B2B-oplossingen voor de branche verloopt naast direct face-to-face meer en meer via [viaBovemij.nl](http://viaBovemij.nl) ([mijnOndernemersportaal.nl](http://mijnOndernemersportaal.nl)). Wij zullen al onze klanten en ook alle BOVAG-leden toegang geven tot dit portaal.

Distributie van consumentenoplossingen verloopt via de mobiliteitsbedrijven maar meer en meer ook via [viaBOVAG.nl](http://viaBOVAG.nl). De consument oriënteert zich niet alleen meer via het internet, maar is ook steeds meer bereid tot transacties via het internet. Ook voor mobiliteit! Meer dan driekwart van alle verbindingen wordt gelegd via de smartphone, niet langer via desktop en zeker niet meer fysiek. De strijd om de klant vindt online plaats. De krachten die zich daar ontwikkelen zijn fors. Grote spelers, veelal van buiten de traditionele branche, eigenen zich een steeds groter deel van dit speelveld toe.

ViaBOVAG.nl is als brancheplatform uitstekend gepositioneerd om de positie van de branche als betrouwbare en persoonlijke mobiliteitspartner van de mobiliteitsconsument te kunnen claimen. ViaBOVAG.nl functioneert als verbinder, niet als producent of leverancier. Om deze strategie te kunnen realiseren is ook het unieke gebruik van data - en met name data-intelligentie - cruciaal. Samen beschikken we over alle vormen van relevante data die nodig zijn. Denk aan consumentendata, mobiliteitsdata en retaildata. Het goed inzetten en combineren van deze verschillende vormen van mobiliteitsdata is dan ook een van de strategische routes van Bovemij, voortbouwend op de jarenlange expertise die is opgedaan in de verschillende onderdelen van het bedrijf, in het bijzonder bij RDC. De kracht en de toegevoegde waarde zit in de verbindingen. Het netwerk is daarbij de versneller.

# Duurzaam ondernemen

We willen als Bovemij een bedrijf zijn dat bijdraagt aan de maatschappij. Een bedrijf dat een duidelijke visie heeft op duurzaam ondernemen en daar mooie stappen in zet. Een bedrijf – in het kort - dat ertoe doet. Alleen dan zijn we een verantwoord lid van de samenleving. Die duurzame manier van ondernemen heeft als prettige bijkomstigheid dat we daardoor een aantrekkelijk bedrijf zijn. Voor klanten, die graag zaken met ons doen. Voor medewerkers, die graag bij ons werken. En voor nieuwe medewerkers, die graag bij ons willen komen werken.

Vier studenten van de minor Betekenisvol Ondernemen aan de Avans Hogeschool hebben afgelopen jaar binnen ons bedrijf onderzoek gedaan hoe wij nog betekenisvoller kunnen ondernemen. Hun belangrijkste advies was dat wij keuzes zullen moeten durven maken die op de korte termijn pijn doen.

## Terugblik

In 2019 hebben we te weinig stappen kunnen zetten op duurzaamheidsgebied doordat onze tijd en energie in andere zaken is gaan zitten. Het thema duurzaamheid heeft niet onze topprioriteit gehad. We zitten met ons bedrijf in een transitiefase: in 2019 kreeg onze portalenstrategie gestalte, hadden we te kampen met actiepunten die uit het onderzoek naar compliance-issues naar voren kwamen en had de gewijzigde interne governance veel impact. Dat betekent gelukkig niet dat we in 2019 helemaal niets op het gebied van duurzaamheid deden.

Zo hebben we eind 2019 besloten om niet langer in aandelenfondsen te beleggen die geen concreet Environment Sustainable Governance-beleid hanteren bij het beheren van hun portefeuille. Daarmee sluiten we beleggingen uit in bedrijven die actief zijn in de wapenindustrie en in de tabaksindustrie, alsmede in bedrijven die onvoldoende bijdragen aan de Global Impact doelstellingen van de Verenigde Naties. Een aantal aandelenfondsen zijn om deze reden verkocht en wij hebben het vermogen herbelegd binnen het kader van onze nieuwe eisen aan ons beleggingsbeleid.

Daarnaast hebben we ook in 2019 verder duurzaam geïnvesteerd in onze panden. We hebben de conventionele verlichting in het kantoor aan het Takenhofplein 1 omgezet naar energiezuinige verlichting. In datzelfde pand hebben we ook de buitenverlichting aangepast voor LED en het platdak vervangen en van maximale isolering voorzien. Op Takenhofplein 2 hebben we de conventionele CV-ketels vervangen door HR-ketels. op Takenhofplein 3 hebben WE de stoombevochtigers vervangen door ultrasoon-bevochtigers, wat beter is voor het milieu.

## Vooruitblik

We zijn voornemens om het thema duurzaamheid in 2020 een serieuze plek binnen onze organisatie te geven. We willen nadenken over de vraag wat duurzaamheid voor ons betekent. Wat we willen met duurzaamheid. En hoe wij als Bovemij een bijdrage kunnen leveren om die branche te helpen bij de transitie naar een meer duurzame branche. Hoe kunnen wij als Bovemij ondernemers in de mobiliteitsbranche helpen om duurzamer te ondernemen? En welke rol willen we daarin spelen?

# Governance

Bovemij NV is een naamloze (structuur)vennootschap, gevestigd te Nijmegen, die aan het hoofd van de groep bedrijven staat die gezamenlijk als Bovemij functioneren. Vanuit een veranderende toezichtssituatie en met het oog op een succesvolle implementatie van de portalenstrategie is een goede inrichting van de besturing van Bovemij als groep en van de verschillende bedrijfssonderdelen binnen de groep nog belangrijker dan voorheen.

In 2019 is, na een jaar intensief overleg met alle betrokken partijen en met externe ondersteuning, een besluit genomen over de wijze waarop de bestuurlijke inrichting binnen Bovemij vormgegeven zal worden. Bij dit traject zijn alle directieleden, de leden van de Raden van Commissarissen, de Ondernemingsraad (OR) en de toezichthouder op het verzekeringsbedrijf (DNB) intensief betrokken geweest.

De eerste belangrijke stappen op weg naar deze inrichting zijn het afgelopen jaar gezet. Allereerst is besloten de personele unie tussen de Raad van Bestuur (RvB) van Bovemij NV en NV Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij in 2020 te laten vervallen en een onafhankelijke statutaire directie op het niveau van NV Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij te vormen met de CFRO van Bovemij NV als linking pin.

Daarnaast is in 2019 besloten om de voorzitters van de directieteams van de verschillende bedrijfssonderdelen te verenigen in de directieraad, waarin ook de leden van de Raad van Bestuur en de secretaris van de Raad van Bestuur zitting hebben. In de directieraad worden de strategische/tactische vraagstukken en bedrijfssonderdeeloverstijgende zaken besloten en vindt de integrale besturing van Bovemij plaats.

## Raad van Bestuur

In 2019 zijn belangrijke stappen gezet in de samenstelling van de Raad van Bestuur van Bovemij, die verantwoordelijk is voor de gang van zaken binnen Bovemij. De RvB bestaat uit vier leden en werkt aan de hand van een bestuursreglement dat is vastgesteld door de Raad van Commissarissen (RvC), die toezicht houdt op het door de RvB gevoerde beleid. Ieder lid van de RvB heeft een aantal primaire aandachtsgebieden.

In april 2019 heeft Coen Post Bovemij verlaten. Na een zorgvuldig selectietraject is Mas van Steenis in september als CCO (Chief Commercial Officer) benoemd. De positie van CFRO (Chief Financial and Risk Officer) is in 2019 gesepareerd van de portefeuille van de CEO (Chief Executive Officer) en wordt vanaf november 2019 ingevuld door Ageeth Bakker.

Eind december 2019 heeft Renate Leander, na een dienstverband van maar liefst 20 jaar, haar positie als COO bij Bovemij neergelegd. Haar opvolger is gevonden in Marcel van de Lustgraaf die per 1 april 2020 de Raad van Bestuur in de functie van Chief Digital and Operations Officer (CDOO) zal komen versterken. In deze nieuwe rol zal hij zich richten op de IT van alle bedrijfssonderdelen, de functionele operatie en op de inrichting van de portalenstrategie van Bovemij die als doel heeft de mobiliteitsconsument digitaal te verbinden met het netwerk van BOVAG. Ageeth Bakker, Mas van Steenis en Marcel van de Lustgraaf zijn benoemd voor een periode van 4 jaar in de Raad van Bestuur van Bovemij NV.

Ook is Bianca van Hest in dienst gekomen als secretaris van de Raad van Bestuur (en van de Raden van Commissarissen). Daarmee is het team compleet om de portalenstrategie de komende jaren succesvol te kunnen implementeren en om succesvol te blijven in verzekeringen, financieringen en data.

	R.P.A. (René) Leander	M.G. (Ageeth) Bakker	M.A. (Mas) van Steenis	M. (Marcel) van de Lustgraaf
Functie	CEO	CFRO	CCO	CDOO
Geslacht	Man	Vrouw	Man	Man
Leeftijd	51	49	47	56
Nationaliteit	Nederlandse	Nederlandse	Nederlandse	Nederlandse
In functie	26 april 2002	1 november 2019	11 oktober 2019	1 april 2020
Relevante nevenfuncties	Commissaris Baker Tilly N.V.	Commissaris Coöperatie Eno U.A.		



Van links naar rechts: Mas van Steenis, Ageeth Bakker, René Leanders & Marcel van de Lustgraaf

De leden van de Raad van Bestuur hebben een moreel-ethische verklaring ondertekend en een belofte conform de Regeling eed of belofte financiële sector afgelegd. Hiermee zweren en beloven zij onder andere dat zij:

- naar eer en geweten, zorgvuldig, deskundig en integer en volgens relevante wet- en regelgeving, codes en reglementen zullen handelen;
- een zorgvuldige afweging zullen maken tussen alle belangen die bij de onderneming betrokken zijn en dat zij in die afweging het belang van de klant centraal stellen;
- ervoor zullen zorgen dat de medewerkers van Bovemij hun functies integer en zorgvuldig uitoefenen.

## Bovemij bedankt Renate Leander

Tijdens de Buitengewone Aandeelhoudersvergadering op 18 december 2019 nam Renate Leander afscheid van Bovemij. Na 20 jaar bij Bovemij gewerkt te hebben, waarvan 5 jaar als lid van de Raad van Bestuur met als portefeuille organisatieontwikkeling, vond Renate het tijd voor wat anders.

We nemen afscheid van een sociale en betrokken bestuurder. Een integere collega, die altijd optimistisch ('Komt goed!') en loyaal aan Bovemij was. Renate stond altijd klaar om haar medewerkers te helpen; haar voorbeeldgedrag maakte haar een echte topvrouw.

Renate was de drijvende kracht achter de ontwikkeling van de organisatie, en in het bijzonder van de mensen in onze organisatie. Ze introduceerde Profile Dynamics, dat ervoor zorgt dat individuele drijfveren worden blootgelegd zodat teams beter met elkaar kunnen samenwerken. En ze is de vrouw achter leiderschapsprogramma Leadership Intent, dat als doel heeft om medewerkers kaders mee te geven waarbinnen zij vrij zijn om in actie te komen. Alles om de mens binnen Bovemij – en daarmee Bovemij – te versterken.

We danken Renate voor haar bijdrage aan de stappen die we met Bovemij de afgelopen 20 jaar met haar hebben mogen zetten en we wensen haar alle goeds voor de toekomst!

## Directieraad

De bedrijfsonderdelen Verzekeringen, Financieringen, Data en viaBOVAG.nl worden operationeel aangestuurd door een eigen directieteam. De directievoorzitters van de bedrijfsonderdelen en de vier leden van de Raad van Bestuur van Bovemij NV vormen gezamenlijk de directieraad, waarin strategische/tactische vraagstukken en bedrijfsonderdeeloverstijgende zaken worden besloten en waar de integrale besturing van Bovemij plaatsvindt. Bianca van Hest completeert dit team als secretaris van de Raad van Bestuur. De directieraad van Bovemij wordt, naast de leden van de Raad van Bestuur, gevormd door:

- Pieter van der Burg - Directievoorzitter Verzekeraar
- Edwin Heijne - Directeur Financieringen
- Jan-Willem Gefken - Directeur RDC
- Wouter van Kesteren - Directeur viaBOVAG.nl
- Bianca van Hest - Secretaris Raad van Bestuur



## Raad van Commissarissen

De Raad van Commissarissen (RvC) van Bovemij NV heeft als hoofdtak het houden van toezicht, meer in het bijzonder ten aanzien van het bestuur, de financiering, de strategie, het risicomanagement, compliance en de risico's van de onderneming. In het verslag van de Raad van Commissarissen legt de RvC verantwoording af over het in 2019 gevoerde toezicht. De RvC van Bovemij NV wordt gevormd door:

- Gerlach Cerfontaine (voorzitter)
- Rutger Koopmans (lid)
- Vacature (lid)
- Vacature (lid)

Het verzekeringsbedrijf van Bovemij staat onder toezicht van De Nederlandsche Bank. Om de belangen van het verzekeringsbedrijf te waarborgen heeft NV Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij een eigen Raad van Commissarissen die toezicht houdt op de gang van zaken van het verzekeringsbedrijf. De beide Raden van Commissarissen zijn aan elkaar verbonden door een gemeenschappelijke, onafhankelijke voorzitter die beide RvC's voorziet.

De Raad van Commissarissen van Bovemij NV werkt aan de hand van een reglement en vergadert tenminste vier keer per jaar in het bijzijn van de Raad van Bestuur en tenminste een keer per jaar afzonderlijk. Leden van de Raad van Commissarissen worden voor een periode van maximaal vier jaar benoemd door de Algemene Vergadering, op voordracht van de Raad van Commissarissen. Commissarissen kunnen eenmalig voor een tweede termijn van vier jaar worden herbenoemd.

De Raad van Commissarissen van Bovemij NV heeft een omvang van vier leden - waarvan twee vacant - en laat zich door de, als voorbereidende adviesorganen ingestelde, Audit en Risk Commissie en Nominatie en Remuneratie Commissie adviseren op specifieke gebieden. Beide commissies bestaan uit leden van de RvC's en vergaderen tenminste vier keer per jaar over relevante onderwerpen in aanwezigheid van verantwoordelijke medewerkers en bestuurders van Bovemij.

De leden van de Raad van Commissarissen van Bovemij NV hebben een eed of belofte conform de Regeling eed of belofte financiële sector afgelegd. Hiermee zweren en beloven zij onder andere dat zij:

- hun functie integer en zorgvuldig uitoefenen;
- een zorgvuldige afweging zullen maken tussen alle belangen die bij de onderneming betrokken zijn en dat zij in die afweging het belang van de klant centraal stellen;
- zich zullen gedragen naar de wetten, reglementen en gedragscodes die op hen van toepassing zijn.

## Verklaring inzake corporate governance

De Nederlandse Corporate Governance Code 2016 (de Code) is op Bovemij van toepassing doordat certificaten van aandelen Bovemij N.V. zijn toegelaten tot de handel op de door Captin B.V. beheerde multilaterale handelsfaciliteit. Deze verklaring is opgenomen uit hoofde van artikel 1 lid 3b Besluit inhoud bestuursverslag, waarin wettelijk is voorgeschreven dat een mededeling wordt gedaan over de naleving van de principes en best practice bepalingen opgenomen in de Code.

### Naleving van de Code

Op 8 december 2016 is de herziene Code gepubliceerd. Bovemij streeft ernaar de principes en best practice bepalingen zo veel als mogelijk na te leven, voor zover dit past bij de cultuur van Bovemij en de positie van Bovemij als partner van de mobiliteitsbranche.

Vanaf 2019 worden bestuurders van Bovemij NV voor een periode van maximaal vier jaar benoemd, waarna herbenoeming voor eenzelfde periode mogelijk is. Voor bestuurders die voor 2019 zijn benoemd, geldt dat deze voor een onbepaalde tijd benoemd zijn, waardoor nog gedeeltelijk wordt afgeweken van best practice bepaling 2.2.1 (Benoemings- en herbenoemingstermijnen).

Waar in 2018 eenmalig werd afgeweken van best practice bepaling 2.2.6 van de Code, heeft de Raad van Commissarissen in 2019 wel een evaluatie van haar functioneren uitgevoerd, waardoor in 2019 niet meer van best practice bepaling 2.2.6 wordt afgeweken. Daarnaast heeft Bovemij op dit moment nog geen remuneratierapport op de website gepubliceerd waarmee op inzichtelijke wijze verantwoording wordt afgelegd over het beloningsbeleid en de uitvoering daarvan in 2019. Daarmee wijkt Bovemij vooralsnog af van principe 3.4 van de Code. In de loop van 2020 zal Bovemij een remuneratierapport publiceren op de website. Het beloningsbeleid van Bovemij wordt hieronder verder toegelicht.

Op best practice bepaling 4.2.2. (Bilaterale contacten met aandeelhouders) wijkt Bovemij van de Code af. Deze afwijkingen zijn niet nieuw en ook niet tijdelijk. Onderstaand motiveert Bovemij waarom van deze bepaling wordt afgeweken.

### **Best practice bepaling 4.2.2: Bilaterale contacten met aandeelhouders**

Bovemij kent in BOVAG en STAK twee grootaandeelhouders en via het STAK een grotere groep certificaathouders. Mede gezien de nauwe strategische relatie met BOVAG heeft Bovemij geen beleid opgesteld inzake bilaterale contacten met aandeelhouders. Daarmee wijkt Bovemij af van best practice bepaling 4.2.2.

### **Diversiteitsbeleid**

Bij de selectie van leden van de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen streeft Bovemij naar selectie van de beste kandidaat en naar een balans tussen leeftijd, geslacht, werkervaring, opleidingsachtergrond en verhouding man-vrouw. Bovemij streeft naar een diverse opbouw van haar bestuurlijke organen.

### **Beloningsbeleid**

Mede om te voorkomen dat het beloningsbeleid aanzet tot onzorgvuldige klantbehandeling en het nemen van onverantwoorde risico's hanteert Bovemij een bij de aard en omvang van de onderneming passend beloningsbeleid. Hierin wordt terdege rekening gehouden met het langetermijnbelang van de onderneming en het maatschappelijk draagvlak. Bovemij acht het uitgesloten dat de directieleden en medewerkers door haar beloningsbeleid worden aangezet tot het nemen van excessieve en/of onverantwoorde risico's.

Het beloningsbeleid en de uitvoering daarvan zijn na besluitvoorbereiding in de Nominatie en Remuneratie Commissie uitgebreid besproken tijdens de vergaderingen van de Raad van Commissarissen. De RvC is van oordeel dat de huidige variabele beloning ingewikkeld, bewerkelijk en administratief complex is. Daarnaast wordt de positieve prikkel die van de regeling uitgaat als zeer beperkt beoordeeld. Met ingang van 1 januari 2020 zal de variabele beloning voor zowel leden van de RvB als voor medewerkers die het risicoprofiel van de onderneming materieel kunnen beïnvloeden komen te vervallen.

Ten aanzien van de totale beloning van de leden van de Raad van Bestuur vindt periodiek externe benchmarking plaats. Hierbij wordt gekeken naar financiële ondernemingen van soortgelijke omvang en complexiteit. Tevens wordt op gezette tijden de pensioen- en autoregeling van de Raad van Bestuur beoordeeld.

Het variabele deel van de beloning, dat tot en met 2019 van toepassing is, wordt toegekend op basis van vooraf vastgestelde prestatiecriteria, deels op basis van korte- en deels op basis van langetermijn doelstellingen. Op voordracht en na voorbereiding van de Nominatie en Remuneratie Commissie is de definitieve beloning over 2019 voor ieder lid van de Raad van Bestuur vastgesteld door de Raad van Commissarissen. Het variabele deel van de over 2019 toe te kennen beloning is voor 50% voorwaardelijk gemaakt, uit te keren na drie jaar voor 50% in contanten en voor 50% in certificaten van aandelen. Iedere commissaris ontvangt een passende vergoeding in relatie tot het tijdsbeslag van de werkzaamheden. Met ingang van 2018 is, in overleg met de aandeelhouders, overgegaan op een vaste, jaarlijkse beloning van de leden van de RvC.



# Risicomangement

Bovemij hecht grote waarde aan goed risicomangement. Wij zijn ons bewust van de risico's waarmee we als Bovemij geconfronteerd worden. Om de continuïteit en betrouwbaarheid van Bovemij te waarborgen, stellen we grenzen aan de risico's die wij accepteren en houden we ons aan de wet- en regelgeving. Deze omgang met risico's is niet in alle gevallen op papier gedocumenteerd geweest, waardoor de beheersing van risico's niet aantoonbaar was. Het afgelopen jaar heeft Bovemij geïnvesteerd in onder andere de formele uitwerking van de risicobereidheid, beleidsdocumenten, bedrijfsprocessen en rapportages om een aantoonbaar, goed functionerend risicomangementsysteem in te richten en te doen werken.

## Governance risicomangement

Het risicomangementsysteem van Bovemij omvat alle strategieën, beleidskaders, processen en rapportageprocedures die nodig zijn om de risico's waaraan Bovemij wordt blootgesteld, continu te identificeren, monitoren, rapporteren, analyseren en beheersen. Het risicomangementsysteem is ingericht volgens het three lines of defense model.

### Eerste lijn

De eerste lijn (de business) is verantwoordelijk voor het structureel beheersen van de risico's in de bedrijfsvoering. Om deze structurele beheersing aan te kunnen tonen, zijn in het afgelopen jaar voor de belangrijkste bedrijfsprocessen de belangrijkste risico's geïdentificeerd en de beheersmaatregelen in deze processen beschreven. Het streven is om de effectieve werking van deze beheersmaatregelen op kwartaalbasis te toetsen.

### Tweede lijn

De tweede lijn wordt gevormd door de riskmanagementfunctie, de compliance functie en de actuariële functie. De tweede lijn is verantwoordelijk voor de bewaking en rapportage over de beheersing van risico's door de eerste lijn en ondersteunt in de beheersing van deze risico's door het kader te stellen voor de wijze waarop risico's worden beheerd en door hierover te adviseren en te rapporteren. Daarnaast stelt de tweede lijn het jaarplan op dat wordt vastgesteld door de Raad van Commissarissen en is afgestemd met de Raad van Bestuur.

### Derde lijn

De derde lijn is de Internal Audit Functie (IAF) en maakt onderdeel uit van de governance structuur van Bovemij. De IAF heeft als doelstelling om inzicht en aanvullende zekerheid te verschaffen aan het bestuur en de Raad van Commissarissen over de interne beheersing van Bovemij. De IAF geeft hier invulling aan door de opzet, het bestaan en de werking van de interne risicobeheersing objectief te toetsen en hierover te rapporteren aan het bestuur en de Raad van Commissarissen. De IAF stelt zich onafhankelijk op van de operationele bedrijfsactiviteiten van Bovemij en rapporteert rechtstreeks aan de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen. Tussen de IAF, de Raad van Bestuur, de Raad van Commissarissen, de externe accountant en toezichthouder DNB vindt periodiek informatie-uitwisseling plaats. In het kader van deze informatie-uitwisseling zijn onder andere de meerjarige auditstrategie, de risicoanalyse, het auditplan, de auditrapportages, de jaarlijkse IAF-managementletter en de managementletter van de externe accountant onderwerp van overleg. De IAF neemt het initiatief om met de externe accountant tenminste drie keer per jaar elkaars risicoanalyse, auditplan en bevindingen te bespreken. De meerjarige auditstrategie, de risicoanalyse, het auditplan, de auditrapportages en de jaarlijkse IAF-managementletter worden tevens gedeeld met toezichthouder DNB.



# Risicomanagementsysteem

Bovemij onderkent verschillende risicocategorieën, waarop per risicocategorie een risicobereidheid en risicohouding is geformuleerd. Deze risicobereidheid en risicohouding geven de mate weer waarin Bovemij per risicocategorie bereid is risico's te accepteren bij het realiseren van haar doelstellingen en geven daarmee een kader voor de bedrijfsvoering. De onderliggende beleidskaders bevatten de richtlijnen voor de beheersing van risico's in de bedrijfsvoering. De tweede lijn monitort en rapporteert op kwartaalbasis over de wijze waarop risico's worden beheerst en of de risico's binnen de vastgestelde risicobereidheid vallen.

## Risicobereidheid

In 2019 heeft Bovemij haar risicobereidheid voor het verzekeringsbedrijf geactualiseerd en formeel vastgelegd in het Risk Appetite Statement. Het streven is om de implementatie van de overige entiteiten gefaseerd vast te leggen. Bovemij onderscheidt een vijftal hoofd risico's.

### 1. Strategische risico's

Strategische risico's betreffen het risico dat doelstellingen niet worden gehaald of dat Bovemij niet afdoende reageert op veranderingen in het bedrijfsklimaat of veranderingen die verband houden met fusies, overnames, merk, reputatie, risicomangement, audits, MVO, klimaat, klanten en communicatie. De risicobereidheid voor strategische risico's is gelimiteerd naar aard en omvang. Bovemij is flexibel in het aangaan van strategische risico's, maar deze risico's worden alleen gerechtvaardigd genomen als hiervoor expliciete goedkeuring is gegeven door de RvB en RvC.

### 2. Verzekeringsrisico's

Bovemij is blootgesteld aan verzekeringsrisico's in de vorm van omvangrijke schaden, de acceptatie van risico's tegen ontoereikende premies en ongunstige veranderingen in de waarde van de technische voorzieningen door:

- fluctuaties in het tijdstip, de frequentie en de hoogte van schades van verzekerde gebeurtenissen en in het tijdstip en het bedrag van de schadeafhandeling;
- grote onzekerheid van premiestelling en aannames voor de voorzieningen met betrekking tot extreme of uitzonderlijke gebeurtenissen.

De risicobereidheid voor verzekeringsrisico's is gematigd. Daarom gaat Bovemij voorzichtig om met het accepteren van verzekeringsrisico's. Acceptatierichtlijnen zorgen voor een goede beoordeling van het risico, acceptatie (onder mogelijke voorwaarden) en premiestelling. Herverzekering wordt daarnaast gebruikt om de blootstelling aan weersomstandigheden, natuurrampen, ongevallen met meerdere slachtoffers, grote branden, grote aansprakelijkheidsclaims en wettelijke aansprakelijkheidsverzekering (WA-verzekering) voor motorrijtuigen te beheersen en risico's te mitigeren.

### 3. Financiële (markt)risico's

Financiële (markt)risico's zijn de risico's die Bovemij loopt op verliezen of ongunstige veranderingen in de financiële status van de organisatie als gevolg van veranderingen in de financiële markten. Deze risico's hebben overwegend betrekking op aandelen en vastgoed waarbij risico's zoals tegenpartijrisico en liquiditeitsrisico voorsnog beperkt worden geacht. Het is nog te vroeg om een inschatting te maken van de gevolgen en impact van de coronacrisis. De risicobereidheid voor financiële risico's is gematigd. Daarom gaat Bovemij voorzichtig om met financiële risico's en heeft het duidelijke richtlijnen met betrekking tot de inrichting van de beleggingsportefeuille en heeft het in het kapitaalbeleid grenzen gesteld waardoor er voldoende buffers zijn om tegenvallers in de financiële positie van Bovemij op te kunnen vangen. Het marktrisicobeleid beschrijft stappen van het marktrisicomangementproces en bevat limieten op het marktrisico, vaststelling van de risicobereidheid, en een beleggingsplan voor een optimale portefeuille (de strategische beleggingsmix). In risicorapportages worden deze periodiek gemonitord en gemeten, de periodiciteit wordt aangepast naar gelang de omstandigheden dit vereisen.

#### 4. Operationele risico's

Onder operationele risico's zijn risico's gecategoriseerd die zich voordoen als gevolg van ontoereikend of niet goed functioneren van interne processen of systemen, door menselijke fouten, crimineel handelen of externe gebeurtenissen en risico's die verband houden met zaken zoals het voorkomen van fraude en criminaliteit, personeel IT/infrastructuur, bedrijfsbescherming, projecten en programma's, bedrijfsprocessen, derden (uitbestedingsrisico's) en distributie. De risicobereidheid voor operationele risico's is gematigd. Bovemij gaat voorzichtig om met operationele risico's en wenst haar doelstellingen hieromtrent veilig te realiseren. Om die reden heeft Bovemij haar belangrijkste bedrijfsprocessen en de beheersmaatregelen in deze bedrijfsprocessen beschreven en wordt de werking van deze beheersmaatregelen binnen het verzekeringsbedrijf periodiek getoetst. Het streven is om de implementatie en werking van de overige entiteiten gefaseerd in te voeren. Voor specifieke risicogebeurtenissen zijn daarnaast aanvullend beleid en procedures van kracht zoals voor informatiebeveiliging, business continuïteit en uitbestedingen.

#### 5. Compliancerisico's

Bovemij loopt het risico op reputatieschade of bestaande of toekomstige bedreigingen van vermogen of resultaat als gevolg van een ontoereikende naleving van wet- en regelgeving, alsmede het niet naleven van waarden, normen en (toezichts)regels. Het niet naleven kan resulteren in juridische of bestuurlijke sancties, substantiële financiële verliezen of reputatieschade. De risicobereidheid voor compliancerisico's is extreem laag. Bovemij is avers als het op compliancerisico's aankomt en het is daarom een kerndoelstelling om deze risico's te vermijden.

Het compliancebeleid beschrijft hoe het compliancerisico wordt beheerst. Bovemij heeft een gedragscode die medewerkers handvatten biedt om integer te handelen. De Compliance Officer inventariseert de belangrijkste wet- en regelgeving die op Bovemij van toepassing is en monitort en rapporteert ieder kwartaal over de wijze waarop Bovemij aan deze wet- en regelgeving, maar ook aan de interne gedragscode, voldoet en rapporteert eventuele incidenten. Daarnaast voert Bovemij periodiek een systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA) uit om inzicht te krijgen in de beheersing van integriteitsrisico's. In 2020 vindt implementatie van SIRA plaats, als eerste stap in het opstellen van ons integriteitsbeleid. Aanvullend beleid en regelingen zijn beschikbaar voor specifieke compliance-onderdelen zoals privacy, mededinging, voorwetenschap en de klokkenluidersregeling.

### Risicorapportage

Op kwartaalbasis worden de belangrijkste risico's gemonitord en gemeten in de vorm van key risk indicators (KRI's) om te beoordelen of Bovemij geen risico's loopt die haar risicobereidheid overstijgen. Deze risico-indicatoren zijn inmiddels bij het verzekeringsbedrijf geïmplementeerd. Het streven is om de implementatie van de overige entiteiten binnen Bovemij gefaseerd in te richten.

Jaarlijks voert het verzekeringsbedrijf een Own Risk and Solvency Assessment (ORSA) uit waarin wordt beoordeeld in hoeverre het verzekeringsbedrijf in staat is om de solvabiliteit ook in extreme (risico)scenario's op peil te houden. Hierbij hanteert het verzekeringsbedrijf een prognose met een tijdshorizon van vijf jaar, waarop de ontwikkeling van de solvabiliteitspositie in deze extreme scenario's wordt bepaald en of de mogelijke herstelmaatregelen voldoende impact hebben om op een gewenste solvabiliteitspositie terug te komen. De in 2019 uitgevoerde ORSA toont opnieuw aan dat het verzekeringsbedrijf over voldoende vermogen beschikt om de gevolgen van extreme (risico)scenario's op te kunnen vangen. De volgende tabel toont de gevoeligheid van drie veranderingen en trends op ons resultaat voor belastingen:

Beleid	Gevoeligheid	Impact op 31-12-2019	Impact 31-12-2018
Bovemij accepteert voor een deel van de beleggingsportefeuille aandelenrisico, conform het door de Raad van Bestuur vastgestelde beleggingsbeleid.	Conform Solvency II-specificaties wordt een stressscenario met een aandelenschok van 39% gehanteerd om de gevoeligheid van het resultaat bij een verandering van de waarde van de aandelenportefeuille aan te duiden.	Op de marktwaarde van de aandelen bedraagt deze gevoeligheid € 18,9 miljoen.	Op de marktwaarde van de aandelen bedraagt deze gevoeligheid € 14,6 miljoen.
Bovemij belegt in vastgoed voor eigen gebruik en uit beleggingsdoeleinden in overige terreinen en gebouwen. Daarmee accepteert Bovemij het risico voor waardedalingen op de vastgoedmarkt.	Conform Solvency II-specificaties wordt een stressscenario met een vastgoedschok van 25% gehanteerd om de gevoeligheid van het resultaat bij een verandering van de waarde van de vastgoedportefeuille aan te duiden.	Op de marktwaarde van het vastgoed bedraagt deze gevoeligheid € 15,7 miljoen.	Op de marktwaarde van het vastgoed bedraagt deze gevoeligheid € 15,2 miljoen.
Binnen haar beleggingsportefeuille belegt Bovemij in hypotheek. Hiermee is het resultaat van Bovemij gevoelig voor bewegingen in de markttrente.	De gevoeligheid hiervan is berekend aan de hand van een stressscenario van een stijging van de markttrente van 1% voor alle looptijden.	Op de marktwaarde van de hypotheekportefeuille bedraagt deze gevoeligheid € 4,3 miljoen.	Op de marktwaarde van de hypotheekportefeuille bedraagt deze gevoeligheid € 3,2 miljoen.

## Kapitaal- en dividendbeleid

Bovemij wil haar financiële verplichtingen op korte en lange termijn nakomen. Een gezonde kapitaalpositie is hiervoor een randvoorwaarde. In het kapitaalbeleid van Bovemij en met name het verzekeringsbedrijf zijn de belangrijkste richtlijnen voor de beheersing van de solvabiliteitspositie, inclusief de mogelijkheden tot uitkeren van dividend, opgenomen.

In het dividendbeleid van Bovemij is de solvabiliteit van het verzekeringsbedrijf bepalend. Bij de berekening van de solvabiliteit (187%) voor het verzekeringsbedrijf wordt uitgegaan van het beschikbare standaardmodel. Het verzekeringsbedrijf hanteert naast het wettelijk vereiste niveau van 100% de volgende interne solvabiliteitsgrenzen:

- Intern vastgesteld streefniveau: 170%
- Intern vastgesteld vereiste niveau: 150%
- Intern vastgesteld minimumniveau: 130%

Het kapitaalbeleid steunt voor een belangrijk deel op interne financiering. Het is voor Bovemij bij een eventuele calamiteit of bijvoorbeeld in geval van een strategische acquisitie in de huidige setting niet eenvoudig een beroep te doen op de kapitaalmarkt. Bovemij voert in het kader van de strategische ambities periodiek gesprekken met de aandeelhouders waarin ook het te voeren kapitaalbeleid een vast agendapunt vormt. Het huidige kapitaalbeleid is in 2018 vastgelegd voor de periode tot 2020.

Het dividendbeleid van Bovemij NV is ook in 2019 niet veranderd. In principe wordt 30% van het nettoresultaat na belastingen, met een minimum dividend van € 425.000,-, jaarlijks ter beschikking gesteld als dividend. Uitkering van dividend door het verzekeringsbedrijf aan Bovemij NV is niet mogelijk indien de solvabiliteitsratio van het verzekeringsbedrijf beneden het intern vastgestelde vereiste niveau van 150% ligt. Boven het intern vastgestelde streefniveau van 170% is de uitkering van dividend in principe mogelijk. Tussen het intern vastgestelde streefniveau van 170% en het intern vastgestelde vereiste niveau van 150% kan er dividend worden uitgekeerd indien dit verantwoord wordt geacht.

# Financiële resultaten

Bovemij maakt onderscheid in drie verschillende activiteiten, te weten verzekering-, financiering- en data-activiteiten. In de gesegmenteerde balans en de gesegmenteerde winst-en-verliesrekening worden deze activiteiten ieder als een segment weergegeven.

## Positieve ontwikkeling winstgevendheid

Waar het resultaat van Bovemij in 2018 werd beïnvloed door een aantal incidentele lasten en een tegenvallend beleggingsresultaat, is het resultaat in 2019 bijzonder positief. Nagenoeg alle onderdelen van het bedrijf presteren boven verwachting. In 2019 viel een buitengewoon goed beleggingsjaar samen met een jaar waarin de impact van omvangrijke schades uitzonderlijk laag was. Door deze samenloop verveelvoudigde het resultaat voor belastingen in 2019 naar een buitengewoon goed resultaat van € 41,2 miljoen (2018: € 2,9 miljoen).

Het technisch resultaat uit verzekeringen is nog altijd grotendeels bepalend voor de totale winstgevendheid van Bovemij. In 2019 stijgt met name het technisch resultaat uit verzekeringen sterk naar € 25,8 miljoen (2018: € 14,3 miljoen), waardoor de combined ratio uitkomt op een niveau van 92,4% (2018: 95,9%). Daarnaast herstelden de financiële markten zich sterk in 2019, dit in tegenstelling tot het zwakke beursjaar 2018, waardoor het beleggingsresultaat in 2019 stijgt naar € 13,7 miljoen (2018: € 0,1 miljoen negatief). Het resultaat op de niet-verzekeringsactiviteiten verbeterde in 2019 met € 3,2 miljoen naar een winst van € 1,8 miljoen (2018: € 1,4 miljoen verlies).

## Verdere strategische groei

In mei 2019 doorbrak ons organisatieonderdeel Financieringen de grens van € 300 miljoen uitstaande financieringen. Over geheel 2019 realiseerde Financieringen met € 81,5 miljoen de grootste groei sinds haar oprichting, waardoor er eind 2019 voor een boekwaarde van € 343,8 miljoen aan leningen zijn gefinancierd (2018: € 262,3 miljoen). Belangrijker nog is dat die groei gepaard gaat met een positieve winstbijdrage. In 2019 steeg het resultaat voor belastingen van de financieringsactiviteiten van Bovemij naar € 2,7 miljoen (2018: € 1,3 miljoen).

In 2019 heeft Bovemij verder geïnvesteerd in de portalenstrategie. Deze investeringen zijn noodzakelijk om ook de komende jaren onze positie verder te kunnen uitbouwen in een sterk veranderende markt. Voor deze nieuwe initiatieven geldt veelal dat de kosten voor de baten gaan. In lijn met de verwachting bedroeg het resultaat van de data-activiteiten van Bovemij in 2019 door aanloopkosten € 2,4 miljoen negatief (2018: € 3,9 miljoen negatief). De komende jaren zal Bovemij toenemend blijven investeren in de realisatie van de portalenstrategie.

## Onze verzekeringsresultaten

### Verdere afbouw niet-strategische portefeuilles

De bruto geboekte premie van Bovemij is in 2019 met € 9,1 miljoen (2,4%) gedaald naar € 366,5 miljoen (2018: € 375,6 miljoen). De daling ligt in lijn met de strategie om verzekeringsrisico's in de niet-strategische portefeuilles af te bouwen. In de strategische portefeuilles met een directe link met het BOVAG-netwerk nam de bruto geboekte premie met 4,8% toe. De afbouw van niet-strategische portefeuilles is met name terug te zien in een daling van € 28,3 miljoen (32,6%) bruto geboekte premie in de ongevallen- en ziekteverzekeringen in 2019. De bruto geboekte premie in de overige verzekeringen stijgen in 2019 met € 19,2 miljoen (6,6%).

### Duidelijke verbetering schadepercentage

Het netto schadepercentage verbeterde substantieel in 2019 naar 61,8% (2018: 69,2%). De verbetering van het schadepercentage is vooral te herleiden tot de aansprakelijkheidsverzekeringen motorrijtuigen (WAM) waar het schadepercentage in 2019 met maar liefst 21,1 procentpunt verbeterde naar 68,0% (2018: 89,1%). Deze verbetering is het resultaat van in eerdere jaren doorgevoerde rendementsmaatregelen die nodig zijn om het resultaat op motorrijtuigen aansprakelijkheid - dat al jaren branchebreed onder druk staat - op een duurzaam, houdbaar niveau te krijgen. Het effect van de genomen rendementsmaatregelen wordt versterkt doordat schades uit eerdere risicojaren zich in 2019 gunstiger ontwikkelen dan in 2018 en doordat er in 2019 minder omvangrijke schades zijn gemeld.

Het schadebeeld en rendement op cascoverzekeringen ligt de laatste jaren op een stabiel en goed niveau, mede door een goed rendement op fietsverzekeringen in Nederland, Duitsland en België. Het schadepercentage op de ongevallen- en ziekteverzekeringen komt uit op 70,5% en is daarmee vergelijkbaar met 2018 (71,4%). De winstgevendheid van de ongevallen- en ziekteverzekeringen neemt in 2019 af doordat de kosten voor de afwikkeling van de afgebouwde portefeuilles in 2019 doorlopen.

### Stijging bedrijfskosten

De bedrijfskosten – bestaande uit interne beheers- en personeelskosten en aan externen afgedragen acquisitiekosten – stijgen in 2019 als percentage van de netto verdiende premie (2019: 30,7%, 2018: 26,8%). De in 2019 gemaakte eenmalige kosten rond de afhandeling van het compliance-onderzoek en eenmalige toekomstige personeelskosten drukken het resultaat. Genormaliseerd stijgen de interne beheers- en personeelskosten in 2019 naar 13,4% van de netto verdiende premie (2018: 10,8%). De stijging van de procentuele bedrijfskosten is enerzijds het gevolg van een dalende premie, waardoor de bedrijfskosten procentueel toenemen en is anderzijds het gevolg van extra investeringen voor de vervanging van het backoffice-systeem voor bedrijfsmatige verzekeringen die op langere termijn resulteren in een daling van kosten. Daarnaast stijgen de personeelskosten door het versterken van de administratieve organisatie ten behoeve van compliance, integriteit en beheersing van risico's. Door de procentuele afname van provisiedragende, niet-strategische premie, dalen de acquisitiekosten in 2019 verder naar 15,0% (2018: 15,9%).

### Fors herstel beleggingsresultaat

Het beleggingsresultaat komt in 2019 uit op € 13,7 miljoen (2018: € 0,1 miljoen negatief). Binnen de bandbreedtes van de strategische beleggingsportefeuille van Bovemij – die in 2019 ongewijzigd bleef – heeft Bovemij haar positie in hypotheeken uitgebreid. Doordat Bovemij aandelen in haar beleggingsportefeuille aanhoudt, is het beleggingsresultaat van Bovemij gevoelig voor bewegingen in beurskoersen. In 2019 herstelden de aandelenmarkten zich sterk van de koersdalingen in het vierde kwartaal van 2018. Hierdoor nam het resultaat op de aandelenportefeuille van Bovemij in 2019 met € 13,8 miljoen toe naar € 9,7 miljoen (2018: € 4,1 miljoen negatief). Bovemij houdt nog altijd een groot gedeelte van haar portefeuille in liquiditeiten aan. Doordat de bankrente het gehele jaar beneden nul lag, is het rendement op liquiditeiten in 2019 € 1,1 miljoen negatief. Bovemij is voornemens om de strategische beleggingsmix in 2020 te wijzigen. Dit zal niet leiden tot grote verschuivingen aangezien Bovemij slechts beperkt beleggingsrisico's wil accepteren.

### Sterke verbetering solvabiliteit

De solvabiliteit van N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij, uitgedrukt als percentage van het beschikbaar eigen vermogen afgezet tegen het minimaal benodigde vermogen berekend onder Solvency II, is ultimo 2019 toegenomen naar 187% (2018: 176%). De verbetering van de solvabiliteit is het gevolg van het buitengewoon goede resultaat in 2019, waardoor het beschikbaar eigen vermogen eind 2019 naar € 195,9 miljoen is toegenomen (eind 2018: € 177,4 miljoen).

Het minimaal benodigde vermogen bedraagt eind 2019 € 104,8 miljoen (eind 2018: € 101,0 miljoen). Het minimaal benodigde eigen vermogen is in 2019 gestegen doordat de aandelen- en vastgoedportefeuille in waarde zijn toegenomen, waardoor Bovemij meer vermogen dient aan te houden voor marktrisico's.

## Onze financieringsresultaten

### Portefeuillegroei

Onze pijler Financieringen heeft een unieke positie verworven in de financieringsmarkt. Door het aanbod van administratieve ondersteuning, advisering en financiering kunnen BOVAG-autobedrijven hun eigen leasevloot opbouwen of vergroten. Bovendien worden dezelfde bedrijven, door de intensieve samenwerking en bundeling van krachten, in staat gesteld om betere tarieven te realiseren dan wanneer ze dit op eigen kracht zouden moeten doen. Eind 2019 draagt Financieringen op deze manier bij aan het rendement van 78 mobiliteitsbedrijven en aan een verdere versteviging van de relatie met hun klanten door de financiering van 21.174 voertuigen te faciliteren (eind 2018: 17.730 voertuigen).

In mei 2019 doorbrak Financieringen de grens van € 300 miljoen uitstaande financieringen. Over geheel 2019 nam de omvang van de financieringsportefeuille met € 81,4 miljoen toe, waardoor de boekwaarde van de uitstaande financieringen eind 2019 € 343,8 miljoen bedraagt (2018: € 262,4 miljoen).

### Verbetering winstgevendheid

Het resultaat voor belastingen uit financieringsactiviteiten verdubbelde in 2019 naar € 2,7 miljoen (2018: € 1,3 miljoen). De verbetering van het resultaat uit financieringsactiviteiten wordt gerealiseerd door een toenemende schaalgrootte waardoor efficiënter kan worden gewerkt. De beheerskosten als percentage van de gemiddeld uitstaande financieringen daalden in 2019 naar 2,3% (2018: 2,6%). De brutomarge als percentage van de gemiddeld uitstaande financieringen bleef in 2019 stabiel op 3,2% (2018: 3,2%).

## Onze dataresultaten

### RDC

RDC levert data-intelligentie en datadiensten aan zowel de mobiliteitsbranche als intern aan de overige bedrijfsonderdelen van Bovemij. Het resultaat van RDC verbeterde in 2019 met € 0,3 miljoen naar nihil (2018: € 0,3 miljoen negatief). Zeker zo belangrijker is dat RDC meerwaarde biedt aan de mobiliteitsbranche door slim gebruik van de data en data-intelligente oplossingen. Vaak versterken deze oplossingen ook de dienstverlening van de andere bedrijfsonderdelen van Bovemij. Een mooi voorbeeld hiervan is het voorspellend model dat door viaBovemij.nl (mijnOndernemersportaal.nl) wordt aangeboden. Dit model voorspelt welke bestaande klanten van een autobedrijf op zoek zijn naar welke specifieke auto uit de huidige voorraad van het betreffende bedrijf. In 2020 zal RDC zich verder richten op de ondersteuning en realisatie van de platformstrategie.

### ViaBOVAG.nl

In 2018 lanceerden BOVAG en Bovemij gezamenlijk het mobiliteitsportaal viaBOVAG.nl. BOVAG en Bovemij participeren beide voor 50% in de gezamenlijke onderneming BBP BV waarin viaBOVAG.nl is ondergebracht. Het resultaat van BBP BV is voor 100% in de resultatenrekening van Bovemij opgenomen en vervolgens gecorrigeerd voor het 50%-aandeel in het resultaat na belastingen dat niet voor rekening van Bovemij komt.

Net als in 2018 werd er in 2019 geïnvesteerd in marketingkosten om de naamsbekendheid van viaBOVAG.nl te vergroten en werd er geïnvesteerd in de doorontwikkeling van het portaal. Voor deze investeringen is het de verwachting dat deze zich in de komende jaren zullen terugverdienen. De ontwikkeling van het aantal unieke bezoekers, het aanbod op het portaal en de hoge consumentenwaardering laten zien dat deze investeringen aanslaan. In lijn met de verwachting was het resultaat na belastingen van BBP BV in 2019 door deze aanloopkosten € 2,0 miljoen negatief (2018: € 2,6 miljoen negatief). Van dit resultaat komt € 1,0 miljoen (50%) niet voor rekening van Bovemij. Voor 2020 wordt een verdere toename van deze investeringen voorzien.

## Kaastroomoverzicht

Ondanks het sterk positieve resultaat in 2019, nemen de liquide middelen van Bovemij in 2019 met € 6,0 miljoen af. Van het resultaat na belasting is € 12,1 miljoen het gevolg van herwaarderingen van vastgoed en beleggingen die niet tot kasstromen leiden. Daarnaast nemen de liquide middelen af doordat Bovemij in 2019 een gedeelte van haar liquide middelen in hypotheek heeft belegd en doordat de groei in uitstaande financieringen voor een bedrag van € 13,5 miljoen vanuit eigen liquide middelen is gefinancierd.

# Het aandeel

## Aandelenkapitaal

Het maatschappelijk kapitaal bedraagt acht miljoen euro (€ 8.000.000,-) en is verdeeld in veertig miljoen (40.000.000) gewone aandelen, elk met een nominale waarde van twintig eurocent (€ 0,20). Per balansdatum zijn er hiervan tien miljoen honderddrieënzeventigduizend driehonderdzevenentwintig (10.173.327) geplaatst en volgestort.

Alle gewone aandelen luiden op naam. Van de geplaatste aandelen worden er 8.392.612 gehouden door BOVAG en worden er 1.780.715 gehouden door Stichting Administratiekantoor Bovemij Verzekeringsgroep (STAK). STAK heeft ten doel het verkrijgen en administreren van gewone aandelen in het kapitaal van Bovemij N.V. tegen uitgifte van certificaten van aandelen aan certificaathouders. Certificaten van aandelen zijn slechts verhandelbaar op een gereguleerde, interne markt waar slechts een gesloten groep van BOVAG-leden en medewerkers van Bovemij toegang toe hebben.

## Stemrecht

Elk aandeel geeft recht op het uitbrengen van één stem tijdens de Algemene Vergadering. Certificaathouders hebben het recht tijdens de Algemene Vergadering naar eigen inzicht te stemmen, mits daartoe een stemvolmacht is verleend door STAK. Voor dit aantal stemmen is STAK uitgesloten om zelf te stemmen.

## Verhandelbaarheid

Aandeelhouders die aandelen willen overdragen, hebben daarvoor goedkeuring van de Algemene Vergadering nodig. De overdracht moet plaatsvinden binnen drie maanden nadat goedkeuring is verleend. Certificaten van aandelen kunnen slechts worden verhandeld via de gereguleerde, interne markt tussen degenen die onderdeel uitmaken van de gesloten groep met toegang tot deze markt. Ten behoeve van de handel op deze interne markt wordt jaarlijks een indicatie voor de waarde van certificaten van aandelen Bovemij N.V. door een onafhankelijk bedrijfswaardeerder vastgesteld en gedeeld op de Algemene Vergadering. Deze waarde dient tevens ten behoeve van de werknemersregeling waarvoor geldt dat werknemers bij pensionering of uitdiensttreding de bij hen in bezit zijnde certificaten aan Bovemij kunnen aanbieden tegen de laatst vastgestelde richtprijs, waartegen Bovemij verplicht is deze in te kopen.

## Benoeming en ontslag van bestuurders en commissarissen en statutenwijziging

Leden van de Raad van Bestuur van Bovemij N.V. worden benoemd door de Raad van Commissarissen. Van een voorgenomen benoeming wordt door de RvC kennis gegeven aan de Algemene Vergadering en de Ondernemingsraad. Ieder lid van de RvB kan te allen tijde door de RvC worden geschorst. Het recht tot het ontslaan van een lid van de RvB ligt bij de RvC, echter niet nadat de Algemene Vergadering en de Ondernemingsraad over het voorgenomen ontslag zijn gehoord en het betreffende lid zich tegenover de Algemene Vergadering heeft kunnen verantwoorden. Commissarissen worden benoemd door de Algemene Vergadering. Het recht tot het wijzigen van de statuten van Bovemij NV komt toe aan de Algemene Vergadering, doch slechts na goedkeuring van de RvB.

## Uitgifte van aandelen

De Algemene Vergadering kan, onder goedkeuring van de Raad van Commissarissen, besluiten tot uitgifte van aandelen, inclusief de koers en verdere voorwaarden bij de uitgifte. De Algemene Vergadering kan de RvB aanwijzen om haar haar bevoegdheden tot besluitvorming over de uitgifte van aandelen voor een periode van ten hoogste vijf jaar uit te oefenen. In de Algemene Vergadering van 2016 is deze bevoegdheid voor een periode tot de Algemene Vergadering in 2021 aan de Raad van Bestuur gedelegeerd, waarbij een maximum van 0,5% van het geplaatst aandelenkapitaal kan worden uitgegeven in het kader van de variabele beloningsregeling van Bovemij.

# Bestuurdersverklaring

Bestuurders verklaren, voor zover hen bekend, dat:

- de jaarrekening, zoals opgenomen in dit verslag, een getrouw beeld geeft van de activa, de passiva, de financiële positie en de winst over het boekjaar van Bovemij N.V. en de gezamenlijk in de consolidatie opgenomen ondernemingen;
- het bestuursverslag, zoals opgenomen in dit verslag, een getrouw beeld geeft omtrent de toestand op de balansdatum, de gang van zaken gedurende het boekjaar van Bovemij N.V. en van de met haar verbonden ondernemingen waarvan de gegevens in de jaarrekening zijn opgenomen. In het bestuursverslag zijn de wezenlijke risico's waarmee Bovemij N.V. wordt geconfronteerd, beschreven.

Onder verwijzing naar best practice bepaling 1.4.3 van de Corporate Governance Code 2016 verklaart de Raad van Bestuur dat:

- het verslag in voldoende mate inzicht geeft in tekortkomingen van de interne risicobeheersings- en controlesystemen;
- voornoemde systemen een redelijke mate van zekerheid geven dat de financiële verslaggeving geen onjuistheden van materieel belang bevat;
- het naar de huidige stand van zaken gerechtvaardigd is dat de financiële verslaggeving is opgesteld op going concern basis; en
- in het verslag de materiële risico's en onzekerheden zijn vermeld die relevant zijn ter zake van de verwachting van continuïteit van de vennootschap voor een periode van twaalf maanden na opstelling van het verslag.

Voor deze verklaring maakt de Raad van Bestuur gebruik van het interne controlesysteem dat is gebaseerd op het three lines of defense model en is beschreven in het hoofdstuk Risicomanagement als onderdeel van het bestuursverslag. De effectieve werking hiervan in 2019 is door de Raad van Bestuur vastgesteld, mede op basis van de werkzaamheden en rapportages van de Internal Audit Functie. Voor de beoordeling of het is gerechtvaardigd om de financiële verslaggeving op going concern basis op te stellen, baseert de Raad van Bestuur zich op de intern opgestelde meerjarenprognose en de in 2019 uitgevoerde ORSA.



# Vooruitblik: succes door samenwerking

Bovemij, BOVAG en de mobiliteitsbranche staan samen voor mooie maar zeer uitdagende jaren. Wij denken dat deze uitdagingen door intensieve samenwerking omgezet kunnen worden in kansen, voor Bovemij en voor de branche. Samen hebben we alle kracht en de middelen die daarvoor nodig zijn. Samen kunnen wij mobiliteit leveren, verzekeren, financieren en servicen. En misschien nog belangrijker: dat kunnen we op een persoonlijke en betrouwbare wijze, wat onze klanten waarderen. Een belangrijk onderdeel van de oplossing is onze gezamenlijke aanwezigheid in de digitale wereld. De eerste stappen die we daar hebben gezet met [viaBOVAG.nl](http://viaBOVAG.nl) en [viaBovemij.nl](http://viaBovemij.nl) ([mijnOndernemerportaal.nl](http://mijnOndernemerportaal.nl)) smaken naar meer. Laten we daar samen een succes van maken!

Op het moment van schrijven bevinden we ons midden in de wereldwijde coronacrisis. Zonder de financiële gevolgen en de risico's nu al goed in te kunnen schatten, weten we al wel dat de crisis heeft geleid tot een zeer forse teruggang van de financiële markten. De gevolgen van de crisis zullen gevoeld worden. Het is nog te vroeg om hier een goede schatting van te kunnen maken. Bovemij is goed gekapitaliseerd en stelt alles in het werk om alle risico's zo goed als mogelijk te pareren. Al onze mensen zijn ervan doordrongen dat in een tijd als deze het coöperatieve karakter van ons bedrijf meer dan ooit getoond zal moeten worden. Samen zijn wij in staat ook deze crisis te overwinnen. Onze klanten kunnen op ons rekenen! Zo kwamen we met een pakket hulpmaatregelen op een drietal gebieden (online, liquiditeit en juridische bijstand) om onze klanten te ondersteunen. We zijn blij het goede resultaat over 2019 direct voor een deel aan te kunnen wenden om de branche te kunnen helpen. Bovemij zal een uiterste krachtinspanning doen om onze klanten waar we kunnen te helpen.

Door de coronacrisis is het moeilijk in te schatten wat de bedrijfsmatige en consumentenverzekeringen in 2020 gaan doen. We weten wel dat de sanering van de volmacht- en inkomensportefeuille (voor zover branchevreemd) zal doorzetten. 2019 was voor Bovemij een uniek jaar waarin het hoogste resultaat in de geschiedenis van Bovemij werd behaald. Voor 2020 verwacht Bovemij een afname van het resultaat ten opzichte van het resultaat dat in 2019 werd behaald. De financieringsportefeuille zal naar verwachting in 2020 verder toenemen. De financiering met vreemd vermogen voor deze verwachte groei is reeds zekergestellt. Om de verwachte groei te kunnen bewerkstelligen, zal de personeelsbezetting in 2020 naar verwachting ook toenemen. Het komend jaar wordt in nauwe samenwerking met BOVAG vol ingezet op en geïnvesteerd in de verdere uitbouw van de portalenstrategie via onze branchewinkels [viaBOVAG.nl](http://viaBOVAG.nl) en [viaBovemij.nl](http://viaBovemij.nl) ([mijnOndernemersportaal.nl](http://mijnOndernemersportaal.nl)). De combinatie van deze twee portalen in combinatie met het verzekerings-, data- en financieringsbedrijf, biedt Bovemij en de branche een unieke kans voor verdere groei en rendement.



# Verlag van de Raad van Commissarissen



# Terugblik 2019

De Raad van Commissarissen (RvC) van Bovemij NV heeft als hoofdtaak het houden van toezicht, meer in het bijzonder ten aanzien van het bestuur, de financiering, de strategie, het risicomanagement, compliance en de risico's van de onderneming. Belangrijke strategische onderwerpen voor het verzekeringsbedrijf zijn onder meer de CBM (Combinatie Bovemij MN Services B.V. en hernoemd naar Bovemij Services Holding B.V.) -aandelentransactie en de (rendement)ontwikkelingen bij het volmachtbedrijf geweest. In de pijler Financiering is prioriteit gegeven aan de rendementsontwikkeling en de beheersing van de back-office. En na de afronding van de overname van RDC is veel aandacht geweest voor de voortgang van de integratie en de ontwikkeling van het databedrijf.

Naast deze pijlerspecifieke strategische dossiers is er veel aandacht geweest voor de portalenstrategie, het verbeterplan naar aanleiding van het compliancedossier en de interne en externe governance.

## Strategie

De mobiliteitsmarkt verandert snel en ingrijpend. Eindgebruikers oriënteren zich op het internet en kopen steeds meer online. Platformen waarop dit gedaan kan worden gaan daarom een steeds belangrijkere rol spelen. Dit noopt de BOVAG-leden om hun bedrijfsvoering hierop aan te passen, zodat zij de consumenten kunnen volgen in deze gedragsverandering en hun ook online kunnen bedienen. Ook de verhouding tussen fabrikanten en leveranciers en de BOVAG-leden verandert ingrijpend.

Ook Bovemij speelt strategisch in op deze majeure veranderingen in de markt, de veranderingen bij de consument en de veranderende marktverhoudingen. Afgelopen jaar is samen met BOVAG hard gewerkt aan de portalenstrategie. De strategie van Bovemij is om mobiliteitsbedrijf en consument digitaal met elkaar te verbinden. Het gezamenlijk online platform viaBOVAG.nl biedt de consument op termijn online en geaggregeerd een moderne en complete mobiliteitskeuze aan via het netwerk van betrouwbare mobiliteitsaanbieders. Dat betekent concreet dat viaBOVAG.nl de bedrijfsmatige klanten van Bovemij ondersteunt om samen, efficiënt en op een moderne manier klanten te vinden en te behouden en op een transparante wijze te begeleiden in hun mobiliteitskeuze.

De Raad van Commissarissen ondersteunt deze nieuwe bedrijfsstrategie van Bovemij in deze veranderende markt: digitaal verbinden is een essentieel onderdeel van deze nieuwe strategie.

## Onderzoek

In het vierde kwartaal van 2018 zijn we geconfronteerd met een melding in het kader van compliance. Wij hebben deze melding onverwijld en serieus en grondig geadresseerd. Het betrof een negental te onderzoeken issues. Opdracht voor onafhankelijk onderzoek is gegeven aan Houthoff. De melding en de opdracht tot een forensisch onderzoek zijn direct gedeeld met stakeholders (DNB, AFM, EY en Ondernemingsraad) en daarna ook met aandeelhouders. Het onderzoek naar de negen incidenten is door Houthoff afgerond in februari 2019. DNB is hierbij continu op de hoogte gehouden door de voorzitter van de RvC, opdrachtgever van het onderzoek. Lopende het onderzoek is in 2018 gestart met verbeteracties binnen Bovemij met een uitloop naar 2019 en 2020.

De verbeteracties zijn uitgewerkt in een verbeterplan en zijn naar de volgende categorieën te verdelen:

- Arbeidsrechtelijke maatregelen
- Compliance, integriteit en beheersing risico's
  - Herinrichting Interne Governance
  - Evaluatie Corporate (externe) Governance
  - Gedragscodes aangescherpt
- Versterking aantoonbaarheid Administratieve Organisatie en Interne Controles
- Verbetering beloningsbeleid
- Communicatie

Naar aanleiding van de bevindingen uit het forensisch onderzoek is door de RvC besloten tot een vervolgonderzoek. Voor dit vervolgonderzoek is Grant Thornton ingeschakeld onder supervisie van wederom Houthoff. Scope van onderzoek zijn de uitgaven in de portefeuilles commercie en vastgoed voor de periode 2014-2018 geweest. Dit onderzoek is afgerond in september 2019. Ook hier zijn de relevante stakeholders op de hoogte gebracht van alle uitkomsten van het onderzoek.

De bevindingen, voor zover anders dan de bevindingen uit het forensisch onderzoek door Houthoff, zijn verwerkt in het lopende verbeterplan en hebben geleid tot onder meer het verder aanpassen van de rollen van bestuurders, verdere acties op het gebied van het voorkomen van tegenstrijdig belang en verdere versterkte aandacht voor integere bedrijfsvoering.

Inmiddels is een groot deel van alle verbeteracties in gang gezet en geïmplementeerd en heeft de Interne Audit Functie een toets met positief resultaat uitgevoerd en teruggekoppeld aan de commissarissen en aan DNB.

Door de Raad van Commissarissen en de Raad van Bestuur zijn als gevolg van het onderzoek meldingen gedaan naar de betreffende toezichtinstellingen en andere stakeholders. We zijn nog in afwachting van hun definitieve oordeel.

## Governance

In 2019 hebben we - samen met adviseur KPMG - de governance van Bovemij tegen het licht gehouden. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen de Interne Governance en de Corporate (externe) Governance. Het Governancetraject is een gezamenlijk traject van de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen geweest, dat voortkwam uit de verandering van het DNB-toezicht (van groepsinzicht naar solotoezicht) ten gevolge van de verandering van de activiteiten van Bovemij NV.

Samengevat zijn de wijzigingen in de Interne Governance een verdere invoering van de splitsing in de organisatie van Bovemij van de holding en de schadeverzekeraar, het oprichten van een bedrijfs onderdeel BOVAG Bovemij Platform (BBP), het samenbrengen van de commerciële activiteiten in 'Commercie B2B', het inrichten van de Directieraad om de bedrijfsonderdelen in synergie aan te sturen, de verdere centralisering van staffuncties en het inrichten van functionele overleggen. Implementatie gebeurt vanaf 1 januari 2020.

Voor de Corporate Governance is gekeken naar de inrichting van de RvC en de onderliggende commissies in aansluiting op de Interne Governance, de evaluatie van de RvC in haar toezichthoudende rol en functioneren hierin, de positie van BOVAG als grootaandeelhouder en de evaluatie van STAK en de zorgen van de certificaathouders ten aanzien van de communicatie en van de verhandelbaarheid van het aandeel.

Ten aanzien van dit laatste onderwerp heeft op 7 november 2019 een informele bijeenkomst voor certificaathouders plaatsgevonden. Op de agenda voor deze bijeenkomst stonden een toelichting over het compliance-onderzoek en het verbeterplan, de presentatie van de STAK-bevindingen van KPMG, de acties die genomen gaan worden door het STAK-bestuur en de Raad van Commissarissen en de hoofdlijnen van de strategie van Bovemij.

De belangrijkste conclusies naar aanleiding van deze informatiebijeenkomst zijn dat de informatieverstrekking richting certificaathouders verbeterd zal worden. Met BOVAG zal gesproken worden over de samenstelling en gewenste rol van het STAK-bestuur en over de mogelijke verbeteringen in de verhandelbaarheid van de certificaten alsmede een verbeterde transparantie over de waardebepaling van de certificaten. De certificaathouders zijn onderdeel van Bovemij, van de veranderingen die plaatsvinden in de mobiliteitssector en daarmee van de veranderende bedrijfsstrategie van Bovemij.

# Samenstelling en deskundigheid

De Raad van Commissarissen van de holding is gelinkt met de Raad van Commissarissen van de schadeverzekeraar via de gezamenlijke voorzitter van de Raden van Commissarissen. Dit verslag is geschreven vanuit de Raad van Commissarissen van holding Bovemij NV. Het verslag van de Raad van Commissarissen van de verzekeraar is opgenomen in het jaarverslag van NV Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij.

De Raad van Commissarissen dient zodanig te zijn samengesteld dat de leden ten opzichte van elkaar en de Raad van Bestuur onafhankelijk en kritisch opereren. Om die reden zijn in artikel 2 van het Reglement Raad van Commissarissen Bovemij NV vereisten opgesteld waaraan de samenstelling van de RvC dient te voldoen en wordt gewerkt met een profielschets ten behoeve van de gewenste invulling van de RvC.

Bij de selectie van leden van RvB en de RvC streeft Bovemij naar selectie van de beste kandidaat en naar een balans tussen leeftijd, geslacht, werkervaring, opleidingsachtergrond en de verhouding man-vrouw.

Van belang is te vermelden dat de heer Bertho Eckhardt naast zijn functie als lid van de Raad van Commissarissen tevens Bondsvoorzitter was van grootaandeelhouder BOVAG en uit dien hoofde niet onafhankelijk lid was tot september 2019. Doordat de overige RvC leden onafhankelijk zijn, werd toch voldaan aan de eisen voor onafhankelijkheid van de best practice bepalingen 2.1.7 tot en met 2.1.9 van de Code.

Als gevolg van de uitkomsten van het onderzoek heeft de heer Bertho Eckhardt in september 2019 zijn functie als commissaris van de Raad van Commissarissen van Bovemij NV neergelegd. Hierdoor is een vacature ontstaan in de Raad van Commissarissen van de holding. Er wordt een kandidaat met een automotive achtergrond gezocht.

De voorzitter is na herbenoeming benoemd voor een periode van twee jaar tot en met de algemene vergadering in 2021. Om de opvolging en inwerkperiode van de beoogde nieuwe voorzitter tijdig te gaan realiseren is het bureau TEN tevens gevraagd om te gaan werven voor de functie van voorzitter van de Raad van Commissarissen van zowel de holding als de verzekeraar, om hiermee de linkin pin te behouden. Rutger Koopmans treedt af in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 24 april 2020. Ook voor de hierdoor ontstane vacature is een profielschets opgesteld en de werving gestart. Gezien de aard en omvang van het bedrijf en het toegenomen belang van digitalisering wordt op termijn ook voorzien in een vierde vacature, die een digitaal profiel heeft.

## Personalia

	G.J.N.H. (Gerlach) Cerfontaine	R. (Rutger) Koopmans
Functie	Voorzitter	Lid
Geslacht	Man	Man
Leeftijd	73	61
Nationaliteit	Nederlandse	Nederlandse
Tijdstip van eerste benoeming	Benoemd in 2015 voor een periode van 4 jaar en in 2019 herbenoemd voor een periode van 2 jaar tot aan de AvA 2021	Benoemd in 2014 voor een periode van 4 jaar en in 2018 herbenoemd voor een tweede periode van 2 jaar
Relevante nevenfuncties	Voorzitter Vereniging WAA Speciaal adviseur Ministerie WWS Voorzitter Advisory Committee Gilde Healthcare Lid Adviesraad Partnership Foundation	RvC Office Depot Europe BV (vz) RvC Vollenhoven Olie RvT Stichting Reizigerstegoeden Translink Director, Henderson Eurotrust Plc Vereniging Samenwerkende Kredietunies (vz) PIT Self-Placement BV, partner CrmlINK BV, partner (tot 14.2019)



Gerlach Cerfontaine



Rutger Koopmans

## Financiële belangen van commissarissen

Eén lid van de Raad van Commissarissen, de heer Koopmans, houdt 1.000 certificaten van aandelen van Bovemij.

## Commissies

De Raden van Commissarissen hebben in het voorjaar van 2019 besloten tot instelling van een tweetal commissies, te weten een Audit en Risk Commissie (ARC) en een Nominatie en Remuneratie Commissie (NRC). Deze beide commissies functioneren beide als voorbereidend adviesorgaan voor de Raden van Commissarissen. Voor het ARC en NRC van de holding zijn commissarissen niet zijnde de voorzitter deelnemer en vanuit Bovemij één of twee leden van de Raad van Bestuur en betreffende functionarissen binnen Bovemij.

In 2019 is de ARC 5 keer bijeengekomen. Belangrijkste onderwerpen zijn de integriteit en kwaliteit van de financiële verslaglegging, de effectiviteit van de interne risicobeheersings- en controlesystemen en de besluitvoorbereiding hierover richting de Raad van Commissarissen.

De NRC heeft in 2019 4 keer vergaderd. Belangrijkste onderwerpen zijn de selectiecriteria en benoemingsprocedure van de leden van de RvC, Raad van Bestuur, directieleden SVM, Financieringsmaatschappij en RDC, secretaris Raad van Bestuur/Raad van Commissarissen en de sleutelfuncties geweest. Ook het doen van een voorstel aan de Raad van Commissarissen betreffende het beloningsbeleid en de uitvoering daarvan voor de leden van de Raad van Bestuur, de directieleden van de onderdelen SVM, FM en RDC en de sleutelfuncties is aan de orde gekomen.

Mede op basis van de adviezen van de NRC is er in de Raad van Commissarissen door de vele mutaties in de Raad van Bestuur en de aandacht voor de verdere professionalisering van de sleutelfunctionarissen het afgelopen jaar veel aandacht geweest voor de samenstelling van de Raad van Bestuur. De commissarissen betreuren het vrijwillige vertrek van Renate Leander. De Raad van Commissarissen bedanken haar voor haar enorme inzet voor Bovemij; Renate heeft veel betekend voor Bovemij, juist ook in de periode rondom het onderzoek.

# Toezicht

## Corporate Governance Code

De Corporate Governance Code 2016 is van toepassing op Bovemij. De Raad van Commissarissen herkent zich in de uitgangspunten en best practices van de Corporate Governance Code. Naar het oordeel van de Raad van Commissarissen is eind 2019 voldaan aan de eisen voor onafhankelijkheid zoals bedoeld in de best practice bepalingen 2.1.7 tot en met 2.1.9 van de Code.

In het afgelopen jaar heeft een wijziging plaatsgevonden in de benoeming door de Raad van Commissarissen voor nieuwe leden van de Raad van Bestuur. Conform de Corporate Governance code worden zij nu aangesteld voor bepaalde tijd (vier jaar) met de mogelijkheid voor een verlenging.

## Vergaderingen

In 2019 kwam de Raad van Commissarissen zes keer in aanwezigheid van de Raad van Bestuur in reguliere vergaderingen bijeen. Tijdens deze vergaderingen zijn op specifieke onderwerpen verschillende functionarissen uit de organisatie, onder wie de sleutelfunctionarissen, uitgenodigd om nadere toelichting te geven. Een van deze vergaderingen was in aanwezigheid van de accountant (EY) en de externe actuaris (PWC).

Aanwezigheid	Reguliere vergaderingen	Extra vergaderingen
G.J.N.H. (Gerlach) Cerfontaine	100% (6 van 6)	100% (3 van 3)
R. (Rutger) Koopmans	100% (6 van 6)	100% (3 van 3)
L.C.H. (Bertho) Eckhardt tot september 2019	100% (4 van 4)	100% (2 van 2)

In de totstandkoming van de strategie is de Raad van Commissarissen in een adviserende rol richting de Raad van Bestuur betrokken. Daarnaast ziet de Raad van Commissarissen toe op de kwaliteit van besluitvorming in de belangrijkste beslissingen en investeringen bij de uitvoering van de strategie van Bovemij. Naast de zes reguliere vergaderingen kwam de Raad van Commissarissen in 2019 één keer bijeen met de Raad van Bestuur waarin specifieke onderwerpen centraal stonden die aan de strategie van Bovemij gerelateerd zijn.

De Raad van Commissarissen vergaderde daarnaast twee keer buiten aanwezigheid van de Raad van Bestuur. Ook sprak de Raad van Commissarissen, buiten aanwezigheid van de Raad van Bestuur, dit jaar met de Ondernemingsraad over alle voor hen relevante actuele ontwikkelingen.

In het kader van het in dit verslag benoemde incidentenonderzoek heeft in 2019 veelvuldig overleg plaatsgevonden tussen leden van de Raden van Commissarissen en in het bijzonder ook tussen de voorzitter en alle in dit kader relevante stakeholders. Zo hebben de commissarissen, naast een groot aantal telefonische conferenties, vier bijeenkomsten gehad over de uitkomsten van het rapport en het bespreken van de vervolgacties. De voorzitter van de Raad van Commissarissen heeft door het jaar heen veelvuldig contact gehad met de DNB en alle relevante stakeholders.



# Evaluatie functioneren

In 2019 heeft de Raad van Commissarissen twee keer een Onderling Beraad gehouden, zonder de aanwezigheid van de Raad van Bestuur. In het tweede overleg eind 2019 stond de evaluatie van de RvB, de RvC, de onderliggende commissies en het individuele functioneren van de commissarissen centraal. Hiervoor zijn individueel evaluatieformulieren ingevuld; de samenvatting van de resultaten zijn met elkaar in het Onderling Beraad besproken. Daarnaast is met begeleiding van KPMG Management Consulting de boarddynamiek geëvalueerd.

Conclusie is dat de Raad van Commissarissen voldoende betrokken is om invulling te kunnen geven aan haar toezichtzaken. Het afgelopen jaar heeft het compliancedossier veel nadruk gelegd op de werkzaamheden van de commissarissen. Dit werk is gedaan naast de reguliere werkzaamheden. De onderliggende commissies (ARC en NRC) hebben zich in het afgelopen jaar verder ontwikkeld. Vanaf 1 januari 2020 wordt de verdere splitsing tussen de holding en verzekeraar in de onderliggende commissies gerealiseerd.

Conclusies uit de evaluatie zijn dat gegeven de verwachte wisselingen in de Raad van Commissarissen besloten is extra aandacht te besteden aan het inwerkprogramma voor nieuwe leden van de Raad van Commissarissen. Daarnaast zal zodra de Raad van Commissarissen weer compleet is een nieuwe werkconferentie met KPMG Management Consulting worden georganiseerd. Doel is om de nieuwe leden mee te nemen in de opgedane ervaringen vanuit het afgelopen jaar en de leerpunten naar de toekomst.

De Raad van Commissarissen kijkt terug op een effectieve werving voor de functies van CFRO, CCO en CDOO in de Raad van Bestuur. Gezien het belang van de portalenstrategie is ervoor gekozen om de functie van vertrekkend lid van de Raad van Bestuur Renate Leander te combineren voor zowel de digitale als de operatieportefeuille, resulterend in de functie Chief Digital Operations Officer. Marcel van de Lustgraaf zal per 1 april 2020 de Raad van Bestuur versterken in deze functie.

## Jaarrekening 2019

### Dividend

Statutair ligt de bevoegdheid voor het reserveren van (een gedeelte) van de jaarwinst bij de directie van de vennootschap, onder goedkeuring van de Raad van Commissarissen. De Algemene Vergadering stelt de jaarrekening vast, inclusief het daarin opgenomen dividendvoorstel. De Raad van Bestuur heeft in overeenstemming met artikel 39 van de statuten een voorstel gedaan aan de Raad van Commissarissen betreffende de winstbestemming.

Met inachtneming van het kapitaalbeleid van Bovemij N.V. wordt voorgesteld om 70% van het operationeel resultaat na belastingen toe te voegen aan de overige reserves en dus 30% van het operationeel resultaat na belasting uit te keren als dividend. Het dividend bedraagt € 9.665.000,- (2018: € 3.662.000,-) voor uitkering op de (certificaten van) gewone aandelen. Dit komt neer op € 0,95 per (certificaat van) gewoon aandeel (2018: € 0,36). Dit voorstel staat ter beschikking van de Algemene Vergadering en is nog niet in de jaarrekening verwerkt.

### Decharge

De Raad van Commissarissen keurt op basis van artikel 39 van de statuten dit dividendvoorstel goed. Wij adviseren u de jaarrekening conform artikel 37 van de statuten vast te stellen. Wij vragen u decharge te verlenen aan de leden van de Raad van Bestuur voor hun bestuur in 2019 en aan de leden van de Raad van Commissarissen voor het uitgevoerde toezicht in 2019.

# Tot slot

Bovemij is en blijft als onderneming volop in beweging. De groei van de onderneming gaat gepaard met een goede operationele rentabiliteit. De winstgevendheid is vooralsnog in belangrijke mate toe te schrijven aan de verzekeringsactiviteiten, maar de samenwerking tussen de verschillende onderdelen leidt nu al tot duidelijk zichtbare voordelen voor Bovemij en het netwerk terwijl ook het financieringsbedrijf een goede winstbijdrage heeft geleverd. De kosten van besturing en beheersing stijgen als gevolg van de groei en het toegenomen toezicht. De financiering van de onderneming in relatie tot het ambitieuze groeitempo op langere termijn vraagt aandacht begin 2020. De Raad van Commissarissen heeft de overtuiging dat alle maatregelen die genomen kunnen worden, zijn genomen op het gebied van Integere Bedrijfsvoering, Risicomanagement, Cultuur en Compliance. De organisatie is dusdanig geprofessionaliseerd, dat de uitrol van de gekozen strategie binnen de kaders van wet en regelgeving gerealiseerd kan worden.

De Raad van Commissarissen complimenteert de Raad van Bestuur met de strategische route en ambitie en de behaalde operationele resultaten, mede gezien het compliance onderzoek en de impact die dit heeft gehad naar het bestuur, de commissarissen, de medewerkers en de klanten.

De Raad van Commissarissen wil in het bijzonder de medewerkers van Bovemij danken voor hun inspanningen. Het werken in een organisatie die continu in beweging is, vergt veel van medewerkers. De Raad van Commissarissen feliciteert hen dan ook van harte met de behaalde resultaten. De Raad van Commissarissen heeft er het volste vertrouwen in dat Bovemij een leidende rol blijft spelen in de veranderende markt met haar platformstrategie.

# Onze aandeelhouders



# BOVAG

## BOVAG en Bovemij: samen vooruit!

Het zal lang geleden zijn dat Bovemij, BOVAG en de branche zo'n enerverend jaar beleefden. Allereerst zijn daar spannende ontwikkelingen als het gaat om de klant, tegenwoordig ook wel 'mobilitist' genoemd. En dat is niet voor niks. Die klant is steeds vaker een 'mobiliteitsvrager' in plaats van een autokoper. Hij oriënteert zich anders, kiest anders, gedraagt zich anders. Die klant kortom, is niet meer de klant van pakweg 5 of 10, laat staan 20 jaar geleden. En daar heb je als branche mee te dealen. Abonnementen en leaseconstructies hebben bijvoorbeeld definitief de oversteek gemaakt naar de particulier. Ga er maar aan staan als traditionele fiets- of autoverkoper. Daar komt bij dat de marges serieus onder druk staan en dat de overheid zich in 2019 niet van zijn betrouwbaarste kant liet zien: denk aan WLTP en BPM, denk aan Prinsjesdag 2019, met een forse lastenverzwaring voor ondernemers in plaats van de beloofde lastenverlichting. Al met al een pittige cocktail van uitdagingen. Waar ondernemers, BOVAG en Bovemij mee aan de slag moeten.

Als we inzoomen op Bovemij, dan zien we dat daar mooie stappen worden gezet op strategisch gebied, hetgeen vertrouwen geeft in de hard werkende mensen in Nijmegen en in de toekomst. Maar we mogen natuurlijk niet de ogen sluiten voor de compliance-perikelen. Een zeer vervelende situatie, die overigens voortvarend is aangepakt door de Raad van Commissarissen. De ingrepen, de nieuwe mensen en de nieuwe aanpak kunnen rekenen op het vertrouwen van grootaandeelhouder BOVAG en op de steun van de toezichthouders.

En dat is belangrijk want BOVAG en Bovemij hebben elkaar nodig. Een gezamenlijke strategie moet ervoor zorgen dat de BOVAG-ondernemers, voor wie Bovemij bijna 60 jaar geleden exclusief is opgericht, toekomstbestendig kunnen blijven ondernemen. Het is ons inziens belangrijk dat Bovemij die navelstreng met de branche koestert. Het maakt Bovemij tot een unieke partij, van en voor BOVAG-ondernemers. Nu nog vooral een verzekeraar, maar straks in veel meer opzichten de commercieel partner van die ondernemers. ViaBOVAG is daarvan natuurlijk het meest in het oog springende en meest actuele voorbeeld. Maar viaBOVAG als auto-occasionwebsite is nog maar het begin. Inmiddels staan er ook motoren op het portaal; e-bikes en campers volgen in 2020. En binnen afzienbare tijd komen er nog veel meer producten en diensten van BOVAG-bedrijven op dat portaal.

Ook buiten viaBOVAG rekenen we op Bovemij als partner bij het ontwikkelen van producten en diensten voor BOVAG-leden. Bovemij heeft immers tegenwoordig niet alleen verstand van verzekeren, maar ook van financieringen en van data. En data is het nieuwe goud. Laten we dat goud samen delven. Ten dienste van BOVAG-ondernemers. Dat is in lijn met de reden waarom Bovemij bijna 60 jaar geleden is opgericht. En dat verandert wat ons betreft nooit.

### **Derk de Haas**

Waarnemend algemeen voorzitter BOVAG

# STAK

Stichting Administratiekantoor Bovemij (STAK) heeft als doel het verkrijgen en administreren van gewone aandelen in het kapitaal van Bovemij NV. STAK oefent het stemrecht uit, int het op de aandelen beschikbaar gestelde dividend en keert het dividend uit aan de certificaathouders. Sinds de aandelenemissie in 2010 is er sprake van twee grootaandeelhouders: BOVAG (82,50%) en STAK (17,50%). STAK vertegenwoordigt 287 certificaathouders, die allemaal behoren tot het netwerk van BOVAG. Alle aandelen van Bovemij zijn dus in handen van de branche!

Onder de regels van MiFID II is Captin het handelsplatform voor certificaten van aandelen Bovemij. De overgang naar Captin beoogde de handel in certificaten van aandelen Bovemij in de toekomst te kunnen waarborgen en vraag en aanbod nóg beter bij elkaar te brengen en beleggers beter te beschermen. Dit is slechts ten dele gelukt. De handel in certificaten komt om diverse redenen slechts zeer beperkt tot stand. De certificaathouders hebben dit in de Aandeelhoudersvergadering van 17 mei 2019 en de op 18 december 2019 gehouden Buitengewone Aandeelhoudersvergadering nadrukkelijk aan de orde gesteld en de onderneming gevraagd om te bezien in hoeverre de verhandelbaarheid kan worden verbeterd. Hierop is positief gereageerd, onder meer door aan te geven dat Bovemij en BOVAG komend jaar onderzoek willen doen naar de mogelijkheden om tegemoet te komen aan de wensen van certificaathouders om de verhandelbaarheid te vergroten. Hierbij zullen verschillende opties worden verkend, waarbij bij het uitdenken van die opties rekening zal worden gehouden met de belangen van de certificaathouders.

Het bestuur van STAK kwam in het afgelopen jaar vijf keer bij elkaar. Onderwerpen die onder meer aan bod kwamen, zijn de ontwikkelingen binnen Bovemij, de halfjaarcijfers, de businessupdates, verzoeken van certificaathouders die goedkeuring van het STAK-bestuur vereisen en de opvolging van de voorzitter van de STAK. Tevens heeft het bestuur veel tijd en energie gestoken in gesprekken met certificaathouders, RvC, RvB en overige stakeholders. Het STAK-bestuur heeft de heer P. Wakkie aangetrokken als extern adviseur. Voor het eerst in het bestaan van de STAK is op 7 november 2019 een afzonderlijke certificaathoudersbijeenkomst georganiseerd. Tijdens deze bijeenkomst is, naast voornoemde verhandelbaarheid, ook uitgebreid stilgestaan bij de interne en externe governance van het bedrijf en bij het compliance-onderzoek. Ook de rol, positie en rechten van de STAK en de individuele certificaathouders zijn uitvoerig toegelicht, mede naar aanleiding van een door KPMG uitgevoerd onderzoek.

Het eind 2018 gestarte compliance-onderzoek is in september 2019 afgerond. De STAK is op gezette tijden geïnformeerd over de voortgang en waar mogelijk en voor zover relevant ook over de inhoud van het onderzoek. Zoals eenieder die betrokken is bij Bovemij betreurt de STAK hetgeen is voorgevallen. Tegelijkertijd complimenteren wij de onderneming en de raad van commissarissen met de doortastendheid en voortvarendheid waarmee het onderzoek is aangepakt en hebben wij mede door de genomen verbetermaatregelen veel vertrouwen in de toekomst van het bedrijf. De samenstelling van het STAK-bestuur is in 2019 gewijzigd. Per 14 mei 2019 is de heer Pieter van der Burg toegetreden als bestuurslid als opvolger van de heer Coen Post. Tijdens de vergadering van het STAK-bestuur van 20 juni 2019 is de heer R.J. Velthuis benoemd tot voorzitter van de STAK als opvolger van de heer B. Rüttchen die per 11 mei 2019 is teruggetreden. Door het terugtreden van mevrouw Van der Wal als financieel directeur van BOVAG kwam er een bestuurspositie namens de BOVAG vacant. Ook de positie van de heer Van der Burg bleek volgens de Raad van Bestuur onverenigbaar met zijn recente aanstelling als statutair directeur van de verzekeraar. In de vergadering van 26 maart 2020 zijn beide posities opnieuw ingevuld door respectievelijk de heer T. Rutte namens BOVAG en mevrouw A. Bakker namens Bovemij. Het STAK-bestuur heeft zich eerder uitgesproken over een mogelijk toekomstige uitbreiding van het STAK-bestuur met meerdere certificaathouders niet zijnde BOVAG en/of Bovemij. Mede door de opgetreden personele wisselingen heeft het STAK-bestuur hierover nog geen definitief besluit kunnen nemen.

Bob Velthuis  
Voorzitter Stichting Administratiekantoor Bovemij



# Jaarrekening 2019



# Geconsolideerde balans per 31 december 2019

(voor resultaatbestemming)

## Activa

(in duizenden euro's)		31-12-2019	31-12-2018
<b>Immateriële vaste activa</b>	<b>1</b>		
Software		8.208	8.296
Portefeuillerechten		2.031	-
		<b>10.239</b>	<b>8.296</b>
<b>Beleggingen</b>	<b>2</b>		
Terreinen en gebouwen			
Terreinen en gebouwen voor eigen gebruik		22.685	22.595
Overige terreinen en gebouwen		39969	38.360
		<b>62.654</b>	<b>60.955</b>
<i>Overige financiële beleggingen</i>			
Aandelen		46.884	37.519
Hypotheken		57301	43.634
Uitstaande leningen		983	1494
		<b>105.168</b>	<b>82.647</b>
<b>Vorderingen</b>	<b>3</b>		
Vorderingen uit herverzekering		571	1.564
Vorderingen uit directe verzekering		8.728	11.686
Vorderingen uit co-assurantie		44.889	39462
Vorderingen uit hoofde van financial lease		322.593	243.316
Overige vorderingen		29187	31.694
		<b>405.968</b>	<b>327.722</b>
<b>Overige activa</b>	<b>4</b>		
Materiële vaste activa		24.478	22.335
Liquide middelen		208.240	214.262
		<b>232.718</b>	<b>236.597</b>
<b>Overlopende activa</b>	<b>5</b>		
Overlopende acquisitiekosten		19.257	20.617
Overige overlopende activa		30.371	28.080
		<b>49.628</b>	<b>48.697</b>
		<b>866.375</b>	<b>764.914</b>



## Passiva

(in duizenden euro's)		31-12-2019	31-12-2018
<b>Groepsvermogen</b>	<b>6</b>	<b>199.040</b>	<b>172.166</b>
<b>Aandeel derden</b>	<b>7</b>	<b>-2.212</b>	<b>-1.186</b>
<b>Achtergestelde leningen</b>	<b>8</b>	<b>34.592</b>	<b>25.800</b>
<b>Technische voorzieningen</b>	<b>9</b>		
<i>Voor niet-verdiende premies en lopende risico's</i>			
-Bruto		120.106	115.830
-Aandeel herverzekeraars		6.459	4.332
		<b>113.647</b>	<b>111.498</b>
<i>Voor te betalen schaden</i>			
-Bruto		311.738	304.268
-Aandeel herverzekeraars		45.183	43.370
		<b>266.555</b>	<b>260.898</b>
Overige technische voorzieningen		<b>9.489</b>	<b>8.713</b>
		<b>389.691</b>	<b>381.109</b>
<b>Voorzieningen</b>	<b>10</b>		
Voor belastingen		12.617	10.353
Overige voorzieningen		2.206	906
		<b>14.823</b>	<b>11.259</b>
<b>Schulden</b>	<b>11</b>		
Schulden uit herverzekering		4.328	682
Schulden uit directe verzekering		4.172	4.885
Schulden aan kredietinstellingen		189.754	130.645
Belastingen en premies sociale verzekeringen		3.227	7188
Overige schulden		20.195	17.889
		<b>221.676</b>	<b>161.289</b>
<b>Overlopende passiva</b>	<b>12</b>	<b>8.765</b>	<b>14.477</b>
		<b>866.375</b>	<b>764.914</b>

# Geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2019

## Technische rekening

[in duizenden euro's]	2019	2018
<b>Verdiende premie eigen rekening</b>	<b>13</b>	
<i>Premies</i>		
-Bruto	366.492	375.645
-Aandeel herverzekeraars	22.879	20.224
	<b>343.613</b>	<b>355.421</b>
<i>Wijziging technische voorziening voor niet-verdiende premies en lopende risico's</i>		
-Bruto	-4.276	2.941
-Aandeel herverzekeraars	-2.127	938
	<b>-2.149</b>	<b>2.003</b>
	<b>341.464</b>	<b>357.424</b>
<b>Toegerekende opbrengst uit beleggingen</b>	<b>10.462</b>	<b>-137</b>
<b>Schade eigen rekening</b>	<b>14</b>	
<i>Schaden</i>		
-Bruto	214.579	239.272
-Aandeel herverzekeraars	10.109	15.883
	<b>204.470</b>	<b>223.389</b>
<i>Wijziging technische voorziening voor te betalen schaden</i>		
-Bruto	7470	17.670
-Aandeel herverzekeraars	1.813	-5.884
	<b>5.657</b>	<b>23.554</b>
<i>Wijziging overige technische voorzieningen</i>	<b>776</b>	<b>488</b>
	<b>210.903</b>	<b>247.431</b>
<b>Bedrijfskosten</b>	<b>15</b>	
Acquisitiekosten	52.964	55.045
Wijziging overlopende acquisitiekosten	833	4.192
Beheers- en personeelskosten	53.413	38.744
Provisie van herverzekeraar	-2.408	-2.331
	<b>104.802</b>	<b>95.650</b>
<b>Resultaat technische rekening</b>	<b>36.221</b>	<b>14.206</b>

# Niet-technische rekening

(in duizenden euro's)		2019	2018
<b>Resultaat technische rekening</b>		<b>36.221</b>	<b>14.206</b>
<b>Beleggingsopbrengsten</b>	<b>16</b>		
Opbrengst gebouwen en terreinen		4.001	3.413
Opbrengst overige beleggingen		12	17
Ongerealiseerde winst op beleggingen		12.145	4.318
Gerealiseerde winst op beleggingen		3.609	2.035
		<b>19.767</b>	<b>9.783</b>
<b>Beleggingslasten</b>	<b>17</b>		
Beheerskosten en rentelasten beleggingen		6.052	2.645
Ongerealiseerd verlies op beleggingen		-	7.234
Gerealiseerd verlies op beleggingen		16	42
		<b>6.068</b>	<b>9.921</b>
<b>Toegerekende opbrengst uit beleggingen overgeboekt naar technische rekening</b>		<b>-10.462</b>	<b>137</b>
<b>Resultaat niet-verzekeringstechnische activiteiten</b>	<b>18</b>		
Omzet		114.825	97.864
Kostprijs van de omzet		84.238	72.714
		<b>30.587</b>	<b>25.150</b>
Beheerskosten niet-verzekeringstechnisch		28.957	26.553
Overige baten en lasten		128	50
<b>Resultaat niet-verzekeringstechnische activiteiten</b>		<b>1.758</b>	<b>-1.353</b>
<b>Andere lasten</b>	<b>19</b>	<b>-</b>	<b>-10.000</b>
<b>Resultaat voor belastingen</b>		<b>41.216</b>	<b>2.852</b>
<b>Belastingen</b>	<b>20</b>	<b>-9.998</b>	<b>439</b>
<b>Resultaat aandeel derden</b>	<b>21</b>	<b>1.026</b>	<b>1.286</b>
<b>Resultaat na belastingen</b>		<b>32.244</b>	<b>4.577</b>
<b>Resultaat na belastingen per aandeel (in euro's)</b>		<b>3,17</b>	<b>0,45</b>

# Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2019

(in duizenden euro's)	2019	2018
<b>Kasstroom uit operationele activiteiten</b>		
Resultaat na belastingen	32.244	4.577
Afschrijving materiële vaste activa	7411	8.240
Afschrijving immateriële vaste activa	2.578	2.585
Waardeverandering beleggingen	-13.742	2.916
<b>Aangepast resultaat</b>	<b>28.491</b>	<b>18.318</b>
Mutatie technische voorzieningen	8.582	22.039
Mutatie voorziening voor belastingen	2.264	-1.926
Mutatie overige voorzieningen	1.300	359
Mutatie overige operationele activiteiten	-83.611	-72.424
<b>Totaal kasstroom uit operationele activiteiten</b>	<b>-42.974</b>	<b>-33.634</b>
<b>Kasstroom uit investerings- en beleggingsactiviteiten</b>		
<i>Investerings- en aankopen</i>		
Beleggingen	-30.460	-6.103
Investerings materiële vaste activa	-12.007	-11.458
Investerings immateriële vaste activa	-5.519	-4.914
<i>Desinvesteringen en verkopen</i>		
Beleggingen	19.982	7.100
Desinvesteringen materiële vaste activa	2.453	4.252
Desinvesteringen immateriële vaste activa	998	-
<b>Totaal kasstroom uit investerings- en beleggingsactiviteiten</b>	<b>-24.553</b>	<b>-11.123</b>
<b>Kasstroom uit financieringsactiviteiten</b>		
Inkoop eigen certificaten	-1.708	-
Dividenduitkering	-3.662	-6.511
Aandeel derden	-1.026	-1.186
Opgenomen financieringen	123.734	102.319
Afgeloste financieringen	-55.833	-42.857
<b>Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten</b>	<b>61.505</b>	<b>51.765</b>
<b>Mutatie liquide middelen</b>	<b>-6.022</b>	<b>7.008</b>

# Toelichting op de geconsolideerde balans en winst-en-verliesrekening

## Algemeen

Op grond van Boek 2 Titel 9 van het Burgerlijk Wetboek, in het bijzonder afdeling 15, zijn de voor verzekeringsmaatschappijen geldende voorschriften voor de jaarrekening toegepast.

De financiële gegevens van de onderneming zijn in de geconsolideerde jaarrekening verwerkt. Alle bedragen in de jaarrekening zijn in duizenden euro's vermeld, tenzij anders aangegeven.

## Activiteiten

Bovemij N.V. (KvK-nummer 10027450), gevestigd te Nijmegen, heeft drie hoofdactiviteiten, waarbij de activiteiten primair zijn gericht op de mobiliteitsbranche. Bovemij verzekert, financiert en verzorgt data-activiteiten voor mobiliteitsbedrijven en hun klanten.

## Presentatiewijzigingen

De in deze jaarrekening ter vergelijking opgenomen cijfers over 2018 zijn, waar nodig, ten behoeve van het inzicht geherrubriceerd.

Premies, schaden en acquisitiekosten van de producten schadeverzekering inzittenden en schadeverzekering opzittenden worden vanaf 2019 gepresenteerd onder de branche motorrijtuigenaansprakelijkheid. Voorheen werden deze gepresenteerd onder de branche casco. Ten behoeve van de vergelijkbaarheid is ook de presentatie van de cijfers van 2018 hierop aangepast.

Bij een aantal posten in de balans en winst-en-verliesrekening staat een genummerde verwijzing naar de overeenkomstig genummerde toelichtingen elders in de jaarrekening.

## Gebruik van schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat Bovemij schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de gerapporteerde activa en verplichtingen en de gerapporteerde baten en lasten voor de verslagperiode. De belangrijkste schattingen betreffen het vaststellen van de [1] verzekeringstechnische voorzieningen en de [2] waardering van beleggingen.

De situaties worden hierbij beoordeeld op basis van beschikbare financiële informatie, marktgegevens, ervaring en andere factoren die onder de gegeven omstandigheden als redelijk worden beschouwd. Hoewel deze schattingen met betrekking tot actuele gebeurtenissen naar beste weten van het management worden gemaakt, bestaat de mogelijkheid dat de feitelijke uitkomsten afwijken van de schattingen. Om dit risico te minimaliseren worden de schattingen en onderliggende veronderstellingen jaarlijks beoordeeld en waar nodig herzien. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in de toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft. Voor de gehanteerde methodiek en aannames bij het vaststellen van de verzekeringstechnische voorzieningen en de waardering van de financiële beleggingen wordt verwezen naar de paragrafen 'Technische voorzieningen' en 'Beleggingen' in de toelichting op de balans.

## Schattingswijzigingen

In de jaarrekening van 2019 hebben ten opzichte van 2018 de volgende schattingswijzigingen plaatsgevonden:

- In de jaarrekening voor 2019 is onder de balanspost overige voorzieningen voor de eerste maal een voorziening opgenomen voor jubileumuitkeringen aan medewerkers en een voorziening voor de afkoop van pensioenverplichtingen aan medewerkers die voorheen een onvoorwaardelijke indexatieregeling als onderdeel van hun pensioen hadden.
- Vanaf 2019 wordt de voorziening voor schadebehandelingskosten, die wordt verantwoord bij de overige technische voorzieningen, berekend over alle directe branches. Tot en met 2018 werd deze voorziening aangehouden voor alle directe branches met uitzondering van de branche ongevallen en ziekte.

## Grondslagen voor consolidatie

De volgende deelnemingen zijn in de consolidatie betrokken:

Naam	Statutair gevestigd te	Aandeel
<b>N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij</b>	<b>Nijmegen</b>	<b>100%</b>
Enra Verzekeringen B.V.	Grootebroek	100%
Quakel Assuradeuren B.V.	Alphen aan den Rijn	50%
Bovemij Intermediair B.V.	Nijmegen	100%
Bovemij Juridische Diensten B.V.	Nijmegen	100%
Bovemij Services Holding B.V.	Nijmegen	100%
Bovemij Services B.V.	Nijmegen	100%
<b>RDC Group B.V.</b>	<b>Amsterdam</b>	<b>100%</b>
RDC inMotiv Nederland B.V.	Amsterdam	100%
InfoNavigator B.V.	Maarsbergen	100%
RDC Infobeheer B.V.	Amsterdam	100%
RDC inMotiv Belgium N.V.	Antwerpen	100%
Impact Software N.V.	Antwerpen	100%
<b>Bovemij Financieringen B.V.</b>	<b>Nijmegen</b>	<b>100%</b>
Bovemij Financieringsmaatschappij B.V.	Nijmegen	100%
Care4Lease B.V.	Nijmegen	100%
Bovemij Finance B.V.	Nijmegen	100%
<b>BOVAG Bovemij Platform B.V.</b>	<b>Nijmegen</b>	<b>50%</b>
<b>IsHelder B.V.</b>	<b>Nijmegen</b>	<b>100%</b>
<b>Bovemij Interne Diensten B.V.</b>	<b>Nijmegen</b>	<b>100%</b>

De groepsmaatschappijen zijn integraal geconsolideerd, waarbij onderlinge schulden, vorderingen en transacties zijn geëlimineerd, evenals binnen de groep gerealiseerde resultaten. Nieuw verworven deelnemingen worden in de consolidatie betrokken vanaf het tijdstip waarop beleidsbepalende invloed kan worden uitgeoefend. Afgestoten deelnemingen worden in de consolidatie betrokken tot het tijdstip van beëindiging van deze invloed.

Bovemij N.V. en BOVAG Daisy B.V. zijn beide voor 50% eigenaar van BOVAG Bovemij Platform B.V. De cijfers van deze vennootschap zijn voor 100% in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen, wegens overheersende zeggenschap doordat Bovemij de bestuurders kan benoemen. Het aandeel van BOVAG Daisy B.V. is in de jaarrekening verwerkt als 'aandeel derden'.

Waarderingsgrondslagen van groepsmaatschappijen en andere in de consolidatie opgenomen rechtspersonen zijn waar nodig gewijzigd om deze in overeenstemming te brengen met de geldende waarderingsgrondslagen voor de groep. Alle in de consolidatiekring betrokken deelnemingen zijn onderdeel van de fiscale eenheid voor vennootschapsbelasting, met uitzondering van BOVAG Bovemij Platform B.V. De buitenlandse entiteiten en Quakel Assuradeuren B.V. vallen buiten de fiscale eenheid. Alle transacties met verbonden partijen hebben plaatsgevonden onder normale marktvoorwaarden.

# Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

## Algemeen

Tenzij anders vermeld zijn activa en passiva in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de onderneming zullen toevloeien en de waarde ervan betrouwbaar kan worden vastgesteld. De activa en passiva worden indien mogelijk gewaardeerd tegen de reële waarden. Indien dit niet mogelijk is, wordt de alternatieve waarderingsgrondslag toegelicht.

Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van onvolwaardigheid op de betreffende activa worden in mindering gebracht. In vreemde valuta luidende bedragen worden omgerekend tegen de koersen per balansdatum. Dit heeft uitsluitend betrekking op beleggingen. Valutaverschillen worden verantwoord in de winst-en-verliesrekening. De rapportagevaluta van de jaarrekening is de euro.

## Bestemming van het resultaat 2018

In de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 17 mei 2019 is besloten € 3.662.000,- uit te keren als dividend. Dit is in lijn met het reserverings- en dividendbeleid en rekening houdend met een voor de vennootschap toereikend geachte solvabiliteit. Het resultaat is toegevoegd aan de overige reserves.

## Voorstel voor bestemming van het resultaat 2019

De Raad van Bestuur heeft, onder goedkeuring van de Raad van Commissarissen, voorgesteld 30% van het operationeel resultaat na belastingen, beschikbaar te stellen als dividend en het resterende gedeelte van het resultaat na belastingen te reserveren. Dit betekent dat een bedrag van € 9.665.000,- (€ 0,95 per aandeel) ter beschikking staat van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Voorgesteld wordt het bedrag van € 9.665.000,- uit te keren als dividend en dit op 22 mei 2020 betaalbaar te stellen.

## Fusie

Op 9 april 2019 is Bovemij Intermediair Holding B.V. als verdwijnende vennootschap gefuseerd met N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij. De fusie heeft economisch met terugwerkende kracht plaatsgevonden vanaf 1 januari 2018. De fusie heeft geen invloed op de jaarrekening van Bovemij N.V., omdat het een fusie betreft binnen de consolidatiekring.

Op 24 augustus 2019 is Dealerdiensten Automotive B.V. als verdwijnende vennootschap gefuseerd met N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij.

## Oprichting

In het boekjaar heeft de volgende oprichting plaatsgevonden:

Per 21 november 2019:

- **Bovemij Financieringen B.V.**

statutair gevestigd te Nijmegen (100%)

Bovemij Financieringen B.V. is opgericht als tussenholding waarin de financieringsactiviteiten van Bovemij zijn ondergebracht. Bovemij Financieringen B.V. is de moedermaatschappij van Bovemij Finance B.V. en van Bovemij Financieringsmaatschappij B.V., met Care4Lease B.V. als dochtermaatschappij.

## Immateriële vaste activa

### Software

De gekochte software (licenties) en door Bovemij ontwikkelde software onder de immateriële activa worden gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met gecumuleerde afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen.

Uitgaven in verband met de ontwikkeling van software die intern wordt gebruikt of toekomstige economische voordelen genereert en die de vast te stellen kosten overtreft, worden opgenomen als immateriële vaste activa en afgeschreven over de geschatte gebruiksduur. De geactiveerde kosten betreffen de personeelskosten van softwareontwikkeling en de toerekenbare overheadkosten. Uitgaven in verband met het onderhoud van software worden als kosten genomen in de periode waarin ze worden gemaakt.

Afschrijving van software wordt berekend op lineaire basis, afhankelijk van de geschatte gebruiksduur, vanaf de datum waarop ze in gebruik zijn genomen. De geschatte gebruiksduur voor software is drie tot vijf jaar of een kortere periode indien de licentieperiode korter is dan drie jaar. De geactiveerde kosten voor software wordt jaarlijks op basis van de resterende gebruiksduur getest op indicaties voor bijzondere waardevermindering. Bijzondere waardeverminderingen worden voornamelijk veroorzaakt door het stoppen van de verkoop of het gebruik van de software.

De geactiveerde kosten voor software worden jaarlijks op basis van de resterende gebruiksduur getest op indicaties voor bijzondere waardevermindering. Bijzondere waardeverminderingen worden voornamelijk veroorzaakt door het stoppen van de verkoop of het gebruik van de software.

### Portefeuillerechten

De portefeuillerechten vloeien voort uit de overname van de resterende 50% van de aandelen van dochteronderneming Bovemij Services Holding B.V. Deze komen overeen met het verschil tussen de kostprijs van de overname en de reële waarde van de overgenomen identificeerbare activa en passiva op het moment van aankoop. De portefeuillerechten worden geactiveerd en stelselmatig afgeschreven op basis van de geschatte economische levensduur, dan wel gewaardeerd tegen lagere realiseerbare waarde.

## Beleggingen

### Terreinen en gebouwen

De gebouwen en terreinen worden gewaardeerd op marktwaarde. Om dit accuraat vast te stellen vindt ten minste iedere drie jaar een taxatie plaats door externe deskundigen. Tevens vindt er jaarlijks op de balansdatum een beoordeling van de marktwaarde plaats. De gebouwen zijn gewaardeerd tegen de getaxeerde onderhandse verkoopwaarde onder voortzetting van de lopende huurovereenkomsten.

Kosten ter instandhouding van het onroerend goed worden in de winst-en-verliesrekening verantwoord. De gerealiseerde en ongerealiseerde winsten en verliezen worden direct ten gunste of laste van het resultaat gebracht. Waardemutaties worden tevens opgenomen in de herwaarderingsreserve. Ook wordt er rekening gehouden met de belastinglatenties.



Gebouwen in aanbouw worden gewaardeerd tegen kostprijs en bij ingebruikname herwaardeerd tegen marktwaarde.

## Overige financiële beleggingen

### Financiële instrumenten

Onder financiële instrumenten worden zowel primaire financiële instrumenten, zoals vorderingen en schulden, als financiële derivaten verstaan. Voor de grondslagen van primaire financiële instrumenten wordt verwezen naar de toelichting op de balanspost.

### Aandelen

Waardering van aandelenfondsen geschiedt op marktwaarde. Gerealiseerde en niet-gerealiseerde waardeverschillen komen volledig ten gunste of ten laste van het resultaat van het boekjaar. De gerealiseerde waardeverschillen worden bepaald door de verkoopopbrengst te verminderen met de marktwaarde bij aanvang van het boekjaar.

### Hypotheken

De waardering van de hypotheekbeleggingsfondsen geschiedt op marktwaarde, welke ten minste eenmaal per maand wordt vastgesteld. Gerealiseerde en niet-gerealiseerde waardeverschillen komen volledig ten gunste of ten laste van het resultaat van het boekjaar. De gerealiseerde waardeverschillen worden bepaald door de verkoopopbrengst te verminderen met de marktwaarde bij aanvang van het boekjaar.

### Uitstaande leningen

De uitstaande leningen worden gewaardeerd op de nominale waarde onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen voor mogelijke oninbaarheid.

### Vorderingen

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid worden in mindering gebracht.

### Vorderingen uit co-assurantie

De vorderingen uit co-assurantie hebben betrekking op de gezamenlijk met N.V. Schadeverzekering Metaal en Techniek uitgevoerde WIA-verzekering voor de BOVAG-branche en de NVKL-branche. De beleggingen behorende bij deze verzekering zijn ondergebracht bij N.V. Schadeverzekering Metaal en Technische Bedrijfstakingen en zijn economisch eigendom van Bovemij.

### Vorderingen uit hoofde van financial lease

Bij vorderingen uit hoofde van financial lease zijn nagenoeg alle aan de eigendom verbonden risico's en voordelen overgedragen aan de kredietnemer. Deze contracten worden verantwoord als financieel actief tegen een bedrag gelijk aan de contante waarde van de minimale leasebetalingen. Dit is inclusief gegarandeerde restwaarde en de niet-gegarandeerde restwaarde zoals die aan de onderneming toekomt, na aftrek van eventuele cumulatieve waardeverminderingen. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor dubieuze debiteuren worden verantwoord onder de post debiteuren.

Direct toerekenbare kosten zijn inbegrepen in de initiële bepaling van de financiële leasevorderingen. Het verschil tussen de bruto-investering in de lease en de contante waarde van de invorderbare minimale leasebetalingen is onverdiende interest en wordt over de looptijd van de lease verantwoord tegen een constant rendement op de netto-investering in de financiële lease.

## Overige activa

### Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd op basis van historische aanschaffingskosten verminderd met lineaire afschrijvingen, die zijn gebaseerd op de verwachte economische levensduur en rekening houdend met bijzondere waardeverminderingen.

De afschrijvingstermijnen zijn als volgt:

- Inrichting gebouwen en kantoorinventaris: 5 - 10 jaar
- Informatieverwerkende systemen: 5 jaar

Vervoermiddelen worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en een eventuele residuwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming.

## Overlopende activa

### Overlopende acquisitiekosten

De overlopende acquisitiekosten worden nominaal gewaardeerd en betreffen de nog verdiend te maken acquisitiekosten. De acquisitiekosten worden evenredig verdiend gemaakt over de looptijd van de polis.

## Eigen vermogen

### Herwaarderingsreserve

Waardeverschillen die ontstaan bij herwaardering van tegen actuele waarden gewaardeerde beleggingen, worden via de winst-en-verliesrekening verwerkt. Voor zover onrealiseerde waardevermeerderingen betrekking hebben op beleggingen waarvoor geen frequente marktnotering beschikbaar is, zal een herwaarderingsreserve worden gevormd ten laste van de algemene reserve. Hierbij wordt rekening gehouden met de latente belastingverplichting.

### Wettelijke reserve

Bovemij vormt een wettelijke reserve voor deelnemingen waarbij Bovemij N.V. niet zelfstandig kan beslissen over het dividendbeleid en voor het nog niet afgeschreven deel van de ontwikkelde software. De wettelijke reserve wordt gevormd ten laste van de algemene reserve.

### Aandeel derden

Het aandeel derden heeft betrekking op het eigen vermogen in een geconsolideerde entiteit voor zover deze niet toe te rekenen is, direct of indirect, aan Bovemij N.V.

## Achtergestelde leningen

De achtergestelde leningen betreffen hoofdzakelijk leningen voor autofinancieringen gestort door leasemaatschappijen en hebben een achtergesteld karakter ten opzichte van de schulden aan kredietinstellingen. De achtergestelde leningen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

## Technische voorzieningen

### Toereikendheidstoets

Jaarlijks voert Bovemij een toets uit naar de toereikendheid van de balanswaarde van de voorzieningen. Hiertoe wordt een toetsvoorziening vastgesteld. Deze toetsvoorziening is een benadering van de marktwaarde van de verplichtingen, waarbij rekening wordt gehouden met onzekerheidsmarges en sluit waar mogelijk aan op de Solvency II best estimate voorziening. Er wordt gebruikgemaakt van gangbare actuariële methoden.

### Technische voorzieningen voor niet-verdiende premies en lopende risico's

De voorziening voor niet-verdiende premies en lopende risico's betreft onverdiende brutopremies ultimo boekjaar na aftrek van het aandeel van de herverzekeraars. Bij directe consumentenverzekeringen wordt deze post in verband met initiële kosten voor een deel direct verdiend gemaakt, waarna het restant evenredig wordt verdeeld over de looptijd. Bij overige verzekeringen wordt de premie verdiend gemaakt naar evenredigheid van de nog niet verstreken risicotermijnen. De voorziening is nominaal opgenomen. Ongevallen- en arbeidsongeschiktheidsverzekeringen zijn, gezien het langlopende karakter, tegen contante waarde berekend.

### Technische voorzieningen voor te betalen schaden

De voorziening voor te betalen schaden betreft het geschatte deel van de gemelde, maar nog niet afgewikkelde schaden. Tevens zijn voorzieningen voor schaden opgenomen die per balansdatum wel zijn voorgevallen, maar nog niet bij de verzekeraar zijn gemeld (IBNR), alsmede voor mogelijke mutaties in wel gemelde maar nog niet afgewikkelde schaden (IBNER). De omvang van dit deel van de voorziening wordt geschat op basis van actuariële schade-uitlopanalyses. Bij het uitvoeren van deze analyses wordt rekening gehouden met verwachte subrogatie en de verkrijging van het eigendom van verzekerde zaken. De actuariële analyses ten behoeve van de voorziening worden in het bijzonder gebruikt om de uiteindelijk verwachte kosten te schatten van complexere claims die door zowel in- als externe factoren (zoals schadebehandelingsprocedures, inflatie, veranderingen in wet- en regelgeving, gerechtelijke uitspraken, historie en trends) kunnen worden beïnvloed.

De te regresseren schaden en het aandeel herverzekeraars zijn op de voorziening in mindering gebracht. De voorziening voor de interne kosten van de schadeafhandeling van nog af te wikkelen schaden is opgenomen tegen nominale waarde en is aan de voorziening voor te betalen schaden toegevoegd.

### Overige technische voorzieningen

De overige technische voorzieningen bestaan uit een voorziening voor schadebehandelingskosten en het aandeel in de schadereserve van het Waarborgfonds Motorverkeer.

## Voorzieningen

### Voorzieningen voor belastingen

De voorziening voor latente belastingen betreft de latente belastingverplichtingen ter zake van de bestaande fiscale waardingsverschillen en heeft een overwegend langlopend karakter. De verschillen komen voort uit beperkt aftrekbare kosten, investeringsaftrek en energie-investeringsaftrek. De voorziening is bepaald op basis van het nominale belastingtarief geldend in de jaren waarin de waardingsverschillen naar verwachting zullen worden gerealiseerd. Het nominale belastingtarief is 25,0% in 2019 en 2020 en 21,7% vanaf 2021.

## Overige voorzieningen

De volgende voorzieningen zijn opgenomen in de post overige voorzieningen:

- Voorziening voor jubileumuitkeringen aan medewerkers. Deze voorziening is gevormd ten behoeve van mogelijke verplichtingen aan medewerkers in verband met uitkeringen inzake jubilea gedurende de periode dat medewerkers mogelijk werkzaam zullen zijn bij Bovemij. De voorziening is gebaseerd op actuariële grondslagen en opgenomen tegen contante waarde.
- Voorziening voor afkoop van pensioenverplichting. Dit betreft de voorziening voor de jaarlijkse compensatie van medewerkers die voorheen een onvoorwaardelijke indexatieregeling als onderdeel van hun pensioen hadden. Deze jaarlijkse compensatie zullen betreffende medewerkers bij vervroegde uitdiensttreding in één bedrag als afkoop ontvangen. De voorziening is opgenomen tegen contante waarde, waarbij rekening wordt gehouden met de blijfkansen van betreffende medewerkers.
- Voorziening voor casco'schaden en onderhoud leaseauto's. Deze voorziening heeft betrekking op de entiteiten Care4Lease en IsHelder en is gevormd ten behoeve van te betalen casco'schaden en kosten van onderhoud van gefinancierde voertuigen waarvan Bovemij het juridisch eigendom heeft. Het cascorisico van deze voertuigen is niet verzekerd.

## Overige schulden

Schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de schulden worden in de waardering bij eerste verwerking opgenomen.

# Grondslagen voor de resultaatbepaling

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de in rekening gebrachte premies en overige baten en de betaalde schaden en andere lasten over het jaar, rekening houdend met lopende herverzekeringsovereenkomsten. Baten en lasten worden in de winst-en-verliesrekening opgenomen wanneer een vermeerdering of vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een waardeverandering van een actief of een mutatie van een verplichting heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. De opbrengsten en kosten worden toegerekend aan het boekjaar waarop zij betrekking hebben. Verliezen worden verantwoord zodra zij te voorzien zijn.

Het resultaat wordt tevens bepaald met inachtneming van de verwerking van ongerealiseerde waardeveranderingen van op actuele waarde gewaardeerde beleggingen.

De aan herverzekeraars betaalde herverzekeringsspremie wordt naar evenredigheid van de looptijd van de contracten als last genomen in de resultatenrekening.

## Verdiende premies eigen rekening

Onder brutopremies wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte bedragen, na aftrek van de in rekening gebrachte assurantiebelasting, polis- en administratiekosten en wettelijke bijdragen.

De premie voor schadeverzekeringen wordt na aftrek van initiële kosten verdeeld over de looptijd van het contract en naar evenredigheid van de verstreken verzekeringstermijn als opbrengst genomen. De wijziging in de technische voorzieningen voor niet-verdiende premies en lopende risico's wordt tevens onder het premie-inkomen verantwoord. Dit gebeurt afzonderlijk voor iedere branche. Bovemij onderscheidt bij het opstellen van de jaarrekening de volgende branches: ongevallen en ziekte, motorrijtuigen aansprakelijkheid, casco, brand en andere schade aan goederen en overige branches.

Het resultaat voor de verdiende premies wordt evenredig naar het verloop van de premies verdiend gemaakt. Uitzondering hierop zijn directe consumentenverzekeringen. Bij directe consumentenverzekeringen wordt op dag één al twaalf procent van de premie verdiend gemaakt om de initiële kosten te dekken. Kortingen die deel uitmaken van een op het risico afgestemd tarief worden in mindering gebracht op de brutopremies.

## Toegerekende beleggingsopbrengsten

De beleggingen worden aangehouden ter afdekking van het eigen vermogen en de technische voorzieningen. De opbrengsten uit beleggingen worden aan de branches toegerekend op basis van de gemiddelde omvang van de technische voorzieningen.

## Schade eigen rekening

De schade voor eigen rekening wordt per branche uitgewerkt. De branches die Bovemij onderscheidt bij het opstellen van de jaarrekening zijn: ongevallen en ziekte, motorrijtuigen aansprakelijkheid, casco, brand en andere schade aan goederen en overige branches.

Onder de schade voor eigen rekening wordt ook de mutatie van de technische voorziening weergegeven. Bij de bestaande schaden wordt een IBNER-voorziening opgenomen voor eventueel te laag uitgevallen reserveringen en een IBNR-voorziening voor de schaden die nog niet zijn gemeld.

## Bedrijfskosten

Binnen Bovemij vallen de acquisitie-, bedrijfs- en personeelskosten onder de post bedrijfskosten. Al deze kosten worden gemaakt voor het voortbrengen van omzet, waarbij onderscheid kan worden gemaakt tussen kosten van aan de klant geleverde diensten en kosten van bedrijfsvoering.

De acquisitiekosten in verband met overeenkomsten die van kracht zijn op de balansdatum en die worden overgedragen naar volgende rapportageperioden, worden geactiveerd voor de resterende risicoperioden.

## Pensioenen

Vanaf 1 januari 2019 zijn alle pensioenregelingen voor actieven aangepast naar moderne beschikbare premieregelingen. Hierbij zijn de onvoorwaardelijke indexatieregelingen voor actieven in zijn geheel gestopt. Voor een deel van de inactieven zijn de onvoorwaardelijke indexatieregelingen voorsnog intact gebleven.

## Beleggingen

De beleggingsopbrengsten en beleggingslasten bestaan uit huuropbrengsten uit terreinen en gebouwen, dividenduitkeringen uit aandelenfondsen en rentebaten uit hypotheek, obligaties, uitstaande leningen en liquiditeiten, alsmede beleggingskosten, gerealiseerde beleggingswinsten en -verliezen en waardeveranderingen van beleggingen.

## Niet-verzekeringstechnische activiteiten

Niet-verzekeringstechnische activiteiten betreffen de resultaten van activiteiten niet zijnde verzekeringstechnische activiteiten.

## Belastingen

De belastingen over het resultaat worden berekend naar het voor het betreffende boekjaar geldende nominale tarief, waarbij rekening wordt gehouden met fiscale faciliteiten. Voor zover de betaling van de vennootschapsbelasting wordt uitgesteld, wordt hiervoor een voorziening voor latente belastingen gevormd.

# Grondslagen voor het geconsolideerd kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode, waarbij onderscheid is gemaakt tussen de kasstromen uit operationele, investerings-, beleggings- en financieringsactiviteiten. Investerings en desinvesteringen in terreinen en gebouwen worden verantwoord onder de beleggings- en investeringsactiviteiten. Ontvangen en betaalde rente, ontvangen dividenden en winstbelastingen zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. Betaalde dividenden worden verantwoord onder de financieringsactiviteiten. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen.

## Gesegmenteerde informatie

Bovemij onderscheidt bedrijfssegmenten in overeenstemming met de bestuurlijke en interne rapportagestructuur. Om een gedegen beeld te vormen van deze activiteiten binnen het geheel van Bovemij wordt een gesegmenteerde balans en een gesegmenteerde winst-en-verliesrekening weergegeven. Hiermee wordt inzicht gegeven in de kapitaalposities en de prestaties van de verschillende segmenten waarin Bovemij opereert.

Bovemij maakt onderscheid in drie verschillende activiteiten, te weten verzekerings-, financierings- en data-activiteiten. In de gesegmenteerde balans en de gesegmenteerde winst-en-verliesrekening worden deze activiteiten ieder als een segment weergegeven. Tevens is er een segment 'overige' toegevoegd met hierin activiteiten die niet vallen onder de hoofdactiviteiten.

Hieronder een toelichting op de vier segmenten:

### 1. Verzekeringsactiviteiten

De schadeverzekeringsmaatschappij focust zich op verzekeringsoplossingen voor de mobiliteitsbranche. Hierbij biedt het oplossingen aan voor zowel particulieren als bedrijven, die aansluiten op de vraag in de mobiliteitsbranche.

### 2. Financieringsactiviteiten

Om de vraag uit de mobiliteitsbranche te kunnen ondersteunen en om de groei van vraag naar gebruik in plaats van bezit te volgen, biedt Bovemij wagenparkfinancieringen aan. Deze financieringen stellen de klanten van Bovemij in staat om wagenparken voor hun (eind)klanten aan te schaffen.

### 3. Data-activiteiten

Data-activiteiten worden uitgevoerd door RDC en BOVAG Bovemij Platform.

RDC biedt tal van automatiserings- en datadiensten aan voor bedrijven in de mobiliteitsbranche. Door beter en efficiënter gebruik te maken van de beschikbare informatie helpt RDC haar klanten inzicht te verkrijgen in de beschikbare data en het automatiseren en versoepelen van contact met hun klanten.

BOVAG Bovemij Platform biedt BOVAG-ondernemers een mobiliteitsportaal: viaBOVAG.nl. Het portaal is het auto-occasionportaal van de branche en onderscheidt zich doordat op viaBOVAG.nl uitsluitend auto's worden verkocht met de zekerheden van BOVAG.

### 4. Groep

In de groep worden de niet doorbelaste holdingactiviteiten verantwoord. Dit betreft enkel beleggingsactiviteiten.

# Toelichting op geconsolideerde balans per 31 december 2019

## 1. Immateriële vaste activa

### Software

(in duizenden euro's)	2019	2018
<b>Stand per 1 januari</b>		
Aanschaffingskosten	22.429	19.117
Afschrijvingen	-14.133	-13.150
	<b>8.296</b>	<b>5.967</b>
<b>Mutaties in de boekwaarde</b>		
Acquisitie investeringen	96	-
Acquisitie afschrijvingen	-13	-
Investeringen	2.897	4.914
Afschrijvingen	-2.070	-2.585
Desinvesteringen	-1.095	-1.602
Afschrijvingen desinvesteringen	97	1.602
	<b>-88</b>	<b>2.329</b>
<b>Stand per 31 december</b>		
Aanschaffingskosten	24.327	22.429
Afschrijvingen	-16.119	-14.133
	<b>8.208</b>	<b>8.296</b>

### Portefeuillerechten

(in duizenden euro's)	2019	2018
<b>Stand per 1 januari</b>		
Aanschaffingskosten	-	-
Afschrijvingen	-	-
	-	-
<b>Mutaties in de boekwaarde</b>		
Investeringen	2.539	-
Afschrijvingen	-508	-
	<b>2.031</b>	-
<b>Stand per 31 december</b>		
Aanschaffingskosten	2.539	-
Afschrijvingen	-508	-
	<b>2.031</b>	-

## 2. Beleggingen

### Terreinen en gebouwen voor eigen gebruik

(in duizenden euro's)	2019	2018
Stand per 1 januari	22.595	22.136
Aankoop in boekjaar	-	631
Herwaardering in boekjaar	90	-172
<b>Stand per 31 december</b>	<b>22.685</b>	<b>22.595</b>

Terreinen en gebouwen maken deel uit van de beleggingsportefeuille. Hierop wordt niet afgeschreven. Alle terreinen en gebouwen zijn getaxeerd per 31 december 2019.

De verkrijgingsprijs van de gebouwen en terreinen voor eigen gebruik bedraagt per 31 december 2019 € 20.828.000,- (2018: € 20.828.000,-). De huuropbrengsten hiervan bedragen in 2019 € 2.259.000,- (2018: € 2.157.000,-) en de direct toerekenbare kosten bedragen € 2.247.000,- (2018: € 1.842.000,-). De netto-opbrengst van gebouwen en terreinen voor eigen gebruik, zijnde € 12.000,- (2018: € 315.000,-), is verantwoord als opbrengst uit beleggingen. De waardering van terreinen en gebouwen voor eigen gebruik is inclusief € 1.857.000,- herwaardering (2018: € 1.767.000,-).

### Overige terreinen en gebouwen

(in duizenden euro's)	2019	2018
Stand per 1 januari	38.360	32.443
Aankoop in boekjaar	21	3.186
Verkoop in boekjaar	-678	-196
Herwaardering in boekjaar	2.266	2.927
<b>Stand per 31 december</b>	<b>39.969</b>	<b>38.360</b>

De verkrijgingsprijs van overige terreinen en gebouwen bedraagt per 31 december 2019 € 31.973.000,- (2018: € 32.953.000,-). De waardering van deze terreinen en gebouwen is inclusief € 7.996.000,- herwaardering (2018: € 5.407.000,-).

Bij de overige terreinen en gebouwen zijn per eind 2019 geen projecten in ontwikkeling (2018: € 9.557.000,-). De projecten die eind 2018 in ontwikkeling waren, zijn in 2019 volledig in gebruik genomen.

### Overige financiële beleggingen

(in duizenden euro's)	2019		2018	
	Balanswaarde	Verkrijgingsprijs	Balanswaarde	Verkrijgingsprijs
Aandelen	46.884	27.939	37.519	22.576
Hypotheek	57.301	49.979	43.634	37.533
Uitstaande leningen	983	983	1.494	1.494
<b>Stand per 31 december</b>	<b>105.168</b>	<b>78.901</b>	<b>82.647</b>	<b>61.603</b>



## Verloop financiële beleggingen

(in duizenden euro's)	Aandelen	Hypotheken	Uitstaande leningen	Totaal 2019	Totaal 2018
Stand per 1 januari	37.519	43.634	1.494	82.647	92.936
<i>Mutaties in het boekjaar</i>					
Aankopen resp. stortingen	16.732	13.608	99	30.439	2.286
Herwaardering ten gunste (- ten laste) van resultaat	8.773	2.613	-	11.386	-5.671
Verkopen resp. aflossingen	-16.140	-2.554	-610	-19.304	-6.904
<b>Stand per 31 december</b>	<b>46.884</b>	<b>57.301</b>	<b>983</b>	<b>105.168</b>	<b>82.647</b>

## Toelichting waarderingmethode beleggingen 2019

(in duizenden euro's)	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	Waarderingsmodellen	Andere methoden	Totaal 2019
Vastgoedbeleggingen	-	22.685	39.969	-	62.654
Aandelen	40.249	-	-	6.635	46.884
Hypotheken	-	-	-	57.301	57.301
Uitstaande leningen	-	-	-	983	983
<b>Stand per 31 december</b>	<b>40.249</b>	<b>22.685</b>	<b>39.969</b>	<b>64.919</b>	<b>167.822</b>

## Toelichting waarderingmethode beleggingen 2018

(in duizenden euro's)	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	Waarderingsmodellen	Andere methoden	Totaal 2018
Vastgoedbeleggingen	-	23.273	37.682	-	60.955
Aandelen	25.159	-	-	12.360	37.519
Hypotheken	-	-	-	43.634	43.634
Uitstaande leningen	-	-	-	1.494	1.494
<b>Stand per 31 december</b>	<b>25.159</b>	<b>23.273</b>	<b>37.682</b>	<b>57.488</b>	<b>143.602</b>

Toelichting op waarderingen volgens andere methoden:

- De aandelen gewaardeerd op andere methoden betreffen aandelen via niet-genoteerde Nederlandse en Europese Small Cap-aandelenfondsen waarin Bovemij belegt. Deze zijn gewaardeerd op de netto vermogenswaarde. De netto vermogenswaarde is afgeleid van de aandelenmarktnoteringen.
- De waarde van de hypotheekfondsen waarin Bovemij belegt wordt bepaald op basis van de netto vermogenswaarde van het fonds. De netto vermogenswaarde wordt bepaald door de waarde van de hypothekeken in de fondsen. De waarde van de hypothekeken in de fondsen wordt bepaald door de toekomstige contractuele kasstromen contant te maken, waarbij rekening wordt gehouden met vervroegde aflossingen door de hypotheekgever.
- Uitstaande leningen worden gewaardeerd op de nominale waarde onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen voor mogelijke oninbaarheid.

## Vastgoedbeleggingen

Onder vastgoedbeleggingen zijn de gebouwen en terreinen voor eigen gebruik en woningprojecten voor commerciële verhuur opgenomen.

De gebouwen en terreinen voor eigen gebruik worden gewaardeerd op taxatiewaarde. De taxaties worden eenmaal per drie jaar uitgevoerd of frequenter indien ontwikkelingen in de vastgoedmarkt daar aanleiding voor geven. De taxatie van de gebouwen en terreinen voor eigen gebruik is bepaald aan de hand van het gemiddelde van de BAR/NAR (bruto aanvangsrendement/netto aanvangsrendement) methode en de DCF (discounted cash flow) methode. Kasstromen worden bepaald aan de hand van bestaande huurcontracten. Hierbij wordt rekening gehouden met reeds bekende mutaties, verwachte exploitatiekosten en verwachte incidentele kosten, zoals groot onderhoud. De gehanteerde rentevoet wordt per object bepaald aan de hand van sector, regio en complexe opslagen. In de DCF methode wordt een afgeleid marktrendement van circa 7,5% gehanteerd. In de BAR/NAR methode wordt uitgegaan van een netto aanvangsrendement van circa 6,5%.

De woningprojecten voor commerciële verhuur die zijn opgeleverd, worden gewaardeerd op marktwaarde. Deze is afgeleid van de gepubliceerde verkoopprijzen per vierkante meter van vergelijkbare objecten.

## Aandelen

Aandelen worden gewaardeerd op genoteerde marktprijzen of tegen netto vermogenswaarde.

De aandelen die worden gewaardeerd op genoteerde marktprijzen betreffen onder andere participaties in aandelenbeleggingsfondsen met een portefeuille van Europese en wereldwijd beursgenoteerde ondernemingen. Daarnaast wordt geparticipeerd in passieve aandelenbeleggingsfondsen die de MSCI Europe Index en MSCI World Index volgen.

Aandelen gewaardeerd tegen netto vermogenswaarde staat geclassificeerd onder 'andere methoden' en betreffen bij Bovemij aandelen via niet-genoteerde Nederlandse en Europese Small Cap-fondsen die minimaal 5% van de aandelen in kleine ondernemingen houden. De marktwaarde van de aandelenfondsen is gebaseerd op de netto vermogenswaarde. De netto vermogenswaarde is afgeleid van de aandelenmarktnoteringen.

## Hypotheke

Bovemij participeert in Nederlands hypotheekbeleggingsfondsen met een portefeuille van uitsluitend Nederlandse hypotheke die zijn verstrekt na 1 januari 2013. De particuliere Nederlandse woonhuizen dienen als onderpand. De hypotheekbeleggingsfondsen hebben de structuur van een fonds voor gemene rekening met een open-end karakter, met dien verstande dat de mate waarin participanten in en uit kunnen treden te allen tijde afhankelijk is van de hypotheekproductie, respectievelijk de beschikbare liquide middelen. De waardering van de hypotheekbeleggingsfondsen wordt bepaald op basis van de netto vermogenswaarde van het fonds. De netto vermogenswaarde wordt bepaald door de waarde van de hypotheke in de fondsen. De waarde van de hypotheke in de fondsen wordt bepaald door de toekomstige contractuele kasstromen contant te maken, waarbij rekening wordt gehouden met vervroegde aflossingen door de hypotheekgever.

## Uitstaande leningen

De uitstaande leningen worden gewaardeerd op de nominale waarde onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen voor mogelijke oninbaarheid.

# 3. Vorderingen

## Vorderingen uit co-assurantie

(in duizenden euro's)	2019	2018
Stand per 1 januari	39.462	31.577
Toevoeging WIA-construct III	5.427	7.885
<b>Stand per 31 december</b>	<b>44.889</b>	<b>39.462</b>

De vorderingen uit co-assurantie hebben betrekking op de gezamenlijk met N.V. Schadeverzekering Metaal en Technische Bedrijfstakken uitgevoerde WIA-verzekering voor de BOVAG-branche en de NVKL-branche (WIA Construct III). De beleggingen behorende bij deze verzekering zijn ondergebracht bij N.V. Schadeverzekering Metaal en Technische Bedrijfstakken. Op grond van de overeenkomst met N.V. Schadeverzekering Metaal en Technische Bedrijfstakken heeft Bovemij recht op een gedeelte van de beleggingen. Dit gedeelte is verantwoord als vordering uit co-assurantie. Het vroegere co-assurantiecontract is vervangen door een inkomende quota share-herverzekering met N.V. Schadeverzekering Metaal en Technische Bedrijfstakken. WIA Construct III loopt vanaf 2014 en zal eind 2020 worden gesloten voor nieuwe instroom van verzekeringsrisico's.

## Vorderingen uit hoofde van Financial Lease

(in duizenden euro's)	2019	2018
Stand per 1 januari	243.316	177.753
Financieringen verstrekt	204.598	157.504
Financieringen afgelost	-125.321	-91.941
<b>Stand per 31 december</b>	<b>322.593</b>	<b>243.316</b>

Voor een bedrag van € 218.313.000,- bedraagt de looptijd van de vorderingen uit hoofde van financial lease tussen de één en zes jaar. De maximale looptijd van vorderingen uit hoofde van financial lease is zes jaar en de rente bedraagt tussen de 1,5% en 8,6%. Als zekerheid voor de vordering uit hoofde van financial lease zijn achtergestelde leningen gestort door kredietnemers en tevens zijn gekentekende Nederlandse voertuigen behorende bij het leasecontract als onderpand afgegeven.

## Overige vorderingen

(in duizenden euro's)	2019	2018
Te vorderen vennootschapsbelasting	13.834	12.090
Te vorderen omzetbelasting	4.269	435
Rekening courant CBM B.V. (50%)	-	4.873
Rekening courant MN Services	1.074	2.288
Rekening courant Stichting Rechtsbijstand Mobiliteitsbranche	-	104
Debiteuren niet-verzekeringstechnische activiteiten	8.108	6.645
Overige vorderingen	1.902	5.259
<b>Stand per 31 december</b>	<b>29.187</b>	<b>31.694</b>

De overige vorderingen hebben een overwegend kortlopend karakter en er zijn geen belangrijke concentraties van kredietrisico aanwezig.

## 4. Overige activa

### Materiële vaste activa

(in duizenden euro's)	Kantoor- inventaris	Informatie- verwerkende systemen	Vervoer- middelen	Totaal 2019	Totaal 2018
<b>Stand per 1 januari</b>					
Aanschaffingskosten	8.011	5.087	31.085	44.183	40.424
Afschrijvingen	-6.077	-3.666	-12.105	-21.848	-17.055
	<b>1.934</b>	<b>1.421</b>	<b>18.980</b>	<b>22.335</b>	<b>23.369</b>
<b>Mutaties in de boekwaarde</b>					
Acquisitie investeringen	2	-	-	2	-
Afschrijving acquisitie	-1	-	-	-1	-
Investeringen	559	312	11.135	12.006	11.458
Afschrijvingen	-444	-540	-6.427	-7.411	-8.240
Desinvesteringen	-353	-169	-5.426	-5.948	-7.699
Afschrijvingen desinvesteringen	354	168	2.973	3.495	3.447
	<b>117</b>	<b>-229</b>	<b>2.255</b>	<b>2.143</b>	<b>-1.034</b>
<b>Stand per 31 december</b>					
Aanschaffingskosten	8.219	5.230	36.794	50.243	44.183
Afschrijvingen	-6.168	-4.038	-15.559	-25.765	-21.848
	<b>2.051</b>	<b>1.192</b>	<b>21.235</b>	<b>24.478</b>	<b>22.335</b>

De vervoermiddelen betreffen leaseauto's van Bovemij Financieringsmaatschappij waarop geen terugkoopverplichting van toepassing is. Leaseauto's waarop wel een terugkoopverplichting van toepassing is worden verantwoord bij vorderingen uit hoofde van financial lease.

### Liquide middelen

(in duizenden euro's)	2019	2018
ING Bank	76.982	20.418
Rabobank	69.100	51.933
ABN AMRO	62.030	61.628
BNP Paribas	-	50.017
SNS Bank	-	30.000
Overige banken	128	266
<b>Stand per 31 december</b>	<b>208.240</b>	<b>214.262</b>

De liquide middelen staan vrij ter beschikking van de vennootschap en zijn direct opeisbaar.

## 5. Overlopende activa

### Overlopende acquisitiekosten

(in duizenden euro's)	31-12-2019	31-12-2018
Ongevallen en ziekte	1.151	2.842
Motorrijtuigen aansprakelijkheid	2.024	1.671
Casco	15.120	14.034
Brand en andere schade aan goederen	284	284
Overige branches	678	1.786
	<b>19.257</b>	<b>20.617</b>

### Overige overlopende activa

(in duizenden euro's)	31-12-2019	31-12-2018
Toekomstige termijnen te factureren verzekeringspremie	28.569	26.759
Te ontvangen rente	-	109
Overige overlopende activa	1.802	1.212
	<b>30.371</b>	<b>28.080</b>

De overige overlopende activa hebben een overwegend kortlopend karakter.

## 6. Groepsvermogen

### Mutatieoverzicht van het groepsvermogen

(in duizenden euro's)	2019	2018
Stand per 1 januari	172.166	174.100
Geconsolideerd nettoresultaat na belastingen toekomend aan de rechtspersoon	32.244	4.577
Dividendbetalingen aan aandeelhouders	-3.662	-6.511
Inkoop eigen certificaten	-1.708	-
<b>Stand per 31 december</b>	<b>199.040</b>	<b>172.166</b>

Voor een toelichting op het groepsvermogen en de solvabiliteit wordt verwezen naar de toelichting van het eigen vermogen bij de enkelvoudige balans.

## 7. Aandeel derden

### Aandeel derden

(in duizenden euro's)	2019	2018
Aandeel derden BOVAG Bovemij Platform (50%)	-2.212	-1.186
<b>Stand per 31 december</b>	<b>-2.212</b>	<b>-1.186</b>

# 8. Achtergestelde leningen

## Achtergestelde leningen

(in duizenden euro's)	2019	2018
Stand per 1 januari	25.800	18.412
Schulden opgenomen	14.313	12.667
Schulden afgelost	-5.521	-5.279
<b>Stand per 31 december</b>	<b>34.592</b>	<b>25.800</b>

De achtergestelde leningen ten bedrage van € 34.592.000,- betreffen voor een bedrag van € 30.092.000,- leningen voor autofinancieringen gestort door leasemaatschappijen en voor een bedrag van € 4.500.000,- betreft dit een achtergestelde lening van BOVAG Daisy B.V. aan BOVAG Bovemij Platform. De looptijd en de rentevergoeding van de leningen voor autofinancieringen komen overeen met de looptijd en de rentevergoeding van de financiering. Er is geen aflossingsschema van toepassing. De achtergestelde lening van BOVAG Daisy B.V. is volledig langlopend en de rentevergoeding bedraagt 4,0%.

# 9. Technische voorzieningen

## Technische voorzieningen voor niet-verdiende premies en lopende risico's - bruto

(in duizenden euro's)	31-12-2019	31-12-2018
Ongevallen en ziekte	6.488	7.015
Motorrijtuigen aansprakelijkheid	20.860	19.906
Casco	83.797	79.599
Brand en andere schade aan goederen	1.302	1.307
Overige branches	7.659	8.003
	<b>120.106</b>	<b>115.830</b>

## Technische voorzieningen voor niet-verdiende premies en lopende risico's - aandeel herverzekeraars

(in duizenden euro's)	31-12-2019	31-12-2018
Ongevallen en ziekte	962	847
Motorrijtuigen aansprakelijkheid	2.802	2.717
Casco	2.115	2.074
Brand en andere schade aan goederen	-1.387	-1.321
Overige branches	1.967	15
	<b>6.459</b>	<b>4.332</b>

## Technische voorzieningen voor te betalen schaden - bruto

(in duizenden euro's)	31-12-2019	31-12-2018
Ongevallen en ziekte	92.316	90.487
Motorrijtuigen aansprakelijkheid	171.831	167.036
Casco	18.604	18.760
Brand en andere schade aan goederen	13.065	13.515
Overige branches	15.922	14.470
	<b>311.738</b>	<b>304.268</b>

Onder de brutoschadevoorziening is voor € 625.000,- (2018: € 2.043.000,-) aan technische voorziening voor inkomende herverzekering opgenomen.

#### Technische voorzieningen voor te betalen schaden - aandeel herverzekeraars

(in duizenden euro's)	31-12-2019	31-12-2018
Ongevallen en ziekte	11.506	8.625
Motorrijtuigen aansprakelijkheid	25.335	25.369
Casco	304	253
Brand en andere schade aan goederen	7.632	8.746
Overige branches	406	377
	<b>45.183</b>	<b>43.370</b>

#### Overige technische voorzieningen

(in duizenden euro's)	31-12-2019	31-12-2018
Ongevallen en ziekte	627	-
Motorrijtuigen aansprakelijkheid	5.882	5.853
Casco	2.327	2.256
Brand en andere schade aan goederen	330	341
Overige branches	323	263
	<b>9.489</b>	<b>8.713</b>

Van de technische voorzieningen is een bedrag van € 167.630.000,- kortlopend (2018: € 181.058.000,-). De technische voorzieningen zijn actuarieel getoetst.

## Verloopoverzicht technische voorzieningen

(in duizenden euro's)	Premies		Schaden		Overige	
	2019	2018	2019	2018	2019	2018
Stand per 1 januari	111.498	113.501	260.898	237.344	8.713	8.225
Mutatie boekjaar	2.149	-2.003	5.657	23.554	776	488
<b>Stand per 31 december</b>	<b>113.647</b>	<b>111.498</b>	<b>266.555</b>	<b>260.898</b>	<b>9.489</b>	<b>8.713</b>

## Uitloopresultaten technische voorzieningen 2019

### Cumulatieve schadelast naar

uitloopjaar      Schadejaar

(in duizenden  
euro's)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Einde schadejaar	171.181	166.029	173.486	184.742	179.773	200.534	227.124	269.763	253.940	248.724	227.234	
1 jaar later	165.479	164.888	166.058	173.914	178.231	193.651	221.449	270.596	244.352	241.237		
2 jaar later	165.580	166.351	172.200	172.475	177.924	195.929	227.275	279.826	243.954			
3 jaar later	163.709	168.256	170.814	172.917	179.772	196.969	227.981	282.857				
4 jaar later	164.703	166.530	172.091	171.530	178.999	197.687	228.800					
5 jaar later	164.399	167.134	171.334	172.689	178.015	198.765						
6 jaar later	164.515	166.250	171.287	172.388	177.856							
7 jaar later	163.199	165.934	171.712	171.884								
8 jaar later	163.198	165.220	172.339									
9 jaar later	163.432	164.182										
10 jaar later	162.295											
<b>Cumulatieve schadelast ultimo 2019</b>	<b>162.295</b>	<b>164.182</b>	<b>172.339</b>	<b>171.884</b>	<b>177.856</b>	<b>198.765</b>	<b>228.800</b>	<b>282.857</b>	<b>243.954</b>	<b>241.237</b>	<b>227.234</b>	
Cumulatief betaald ultimo 2019	159.825	160.429	166.304	165.807	166.249	176.696	203.944	238.441	214.962	196.241	122.660	Totaal:
<b>Openstaande voorziening ultimo 2019</b>	<b>2.470</b>	<b>3.753</b>	<b>6.035</b>	<b>6.077</b>	<b>11.607</b>	<b>22.069</b>	<b>24.856</b>	<b>44.416</b>	<b>28.992</b>	<b>44.996</b>	<b>104.574</b>	<b>299.845</b>
Voorziening schadejaren voor 2009												11.893
<b>Totale brutoschadevoorziening</b>												<b>311.738</b>



## Uitloopresultaten technische voorzieningen 2018

Cumulatieve schadelast naar uitloopjaar (in duizenden euro's)	Schadejaar											
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Einde schadejaar	150.237	171.181	166.029	173.486	184.742	179.773	200.534	227.124	269.763	253.940	248.725	
1 jaar later	141.367	165.479	164.888	166.058	173.914	178.231	193.651	221.449	270.596	244.352		
2 jaar later	144.290	165.580	166.351	172.200	172.475	177.924	195.929	227.275	279.827			
3 jaar later	141.374	163.709	168.256	170.814	172.917	179.772	196.969	227.981				
4 jaar later	142.681	164.703	166.530	172.091	171.530	178.999	197.687					
5 jaar later	142.106	164.399	167.134	171.334	172.689	178.016						
6 jaar later	141.657	164.515	166.250	171.287	172.387							
7 jaar later	140.753	163.199	165.934	171.712								
8 jaar later	140.495	163.198	165.220									
9 jaar later	140.161	163.431										
10 jaar later	141.469											
<b>Cumulatieve schadelast ultimo 2018</b>	<b>141.469</b>	<b>163.431</b>	<b>165.220</b>	<b>171.712</b>	<b>172.387</b>	<b>178.016</b>	<b>197.687</b>	<b>227.981</b>	<b>279.827</b>	<b>244.352</b>	<b>248.725</b>	
Cumulatief betaald ultimo 2018	134.554	159.272	159.684	164.372	165.483	164.789	172.916	200.361	228.874	201.830	142.491	Totaal:
<b>Openstaande voorziening ultimo 2018</b>	<b>6.915</b>	<b>4.159</b>	<b>5.536</b>	<b>7.340</b>	<b>6.904</b>	<b>13.227</b>	<b>24.771</b>	<b>27.620</b>	<b>50.953</b>	<b>42.522</b>	<b>106.234</b>	<b>296.181</b>
Voorziening schadejaren voor 2008												8.087
<b>Totale brutoschadevoorziening</b>												<b>304.268</b>

## Uitloopresultaten per branche

### Ongevallen en ziekte

(in duizenden euro's)	Voorz. schaden ultimo vorig boekjaar	Betaalde schaden in boekjaar	Voorz. schaden ultimo boekjaar	Afwikkelresultaat
Oudere jaren	34.448	-1.599	33.952	-1.103
Boekjaar -3	19.078	-570	19.155	-647
Boekjaar -2	9.618	-4.724	5.608	-714
Boekjaar -1	27.343	-22.251	9.388	-4.296
Boekjaar	-	-11.060	24.213	
<b>Stand per 31 december</b>	<b>90.487</b>	<b>-40.204</b>	<b>92.316</b>	<b>-6.760</b>

### Motorrijtuigen aansprakelijkheid

(in duizenden euro's)	Voorz. schaden ultimo vorig boekjaar	Betaalde schaden in boekjaar	Voorz. schaden ultimo boekjaar	Afwikkelresultaat
Oudere jaren	64.669	-13.094	50.319	1.256
Boekjaar -3	24.742	-6.059	20.099	-1.416
Boekjaar -2	30.071	-7.636	21.142	1.293
Boekjaar -1	47.554	-21.225	31.514	-5.185
Boekjaar	-	-27.459	48.757	
<b>Stand per 31 december</b>	<b>167.036</b>	<b>-75.473</b>	<b>171.831</b>	<b>-4.052</b>

### Casco

(in duizenden euro's)	Voorz. schaden ultimo vorig boekjaar	Betaalde schaden in boekjaar	Voorz. schaden ultimo boekjaar	Afwikkelresultaat
Oudere jaren	1.214	10	-34	1.258
Boekjaar -3	279	-58	235	-14
Boekjaar -2	427	370	162	635
Boekjaar -1	16.840	-8.323	316	8.201
Boekjaar	-	-66.302	17.925	
<b>Stand per 31 december</b>	<b>18.760</b>	<b>-74.303</b>	<b>18.604</b>	<b>10.080</b>

### Brand en andere schade aan goederen

(in duizenden euro's)	Vorz. schade ultimo vorig boekjaar	Betaalde schaden in boekjaar	Vorz. schade ultimo boekjaar	Afwikkelresultaat
Oudere jaren	19	-41	24	-46
Boekjaar -3	4.392	-1.259	3.072	61
Boekjaar -2	1.440	-196	1.193	51
Boekjaar -1	7.664	-4.217	2.155	1.292
Boekjaar	-	-7718	6.621	
<b>Stand per 31 december</b>	<b>13.515</b>	<b>-13.431</b>	<b>13.065</b>	<b>1.358</b>

### Overige branches

(in duizenden euro's)	Vorz. schade ultimo vorig boekjaar	Betaalde schaden in boekjaar	Vorz. schade ultimo boekjaar	Afwikkelresultaat
Oudere jaren	4.210	-674	4.502	-966
Boekjaar -3	2.462	-851	1.855	-244
Boekjaar -2	966	-672	886	-592
Boekjaar -1	6.832	-2.775	1.622	2.435
Boekjaar	-	-6.196	7.057	
<b>Stand per 31 december</b>	<b>14.470</b>	<b>-11.168</b>	<b>15.922</b>	<b>633</b>

### Totaal alle branches

(in duizenden euro's)	Vorz. schade ultimo vorig boekjaar	Betaalde schaden in boekjaar	Vorz. schade ultimo boekjaar	Afwikkelresultaat
Oudere jaren	104.560	-15.398	88.763	399
Boekjaar -3	50.953	-8.797	44.416	-2.260
Boekjaar -2	42.522	-12.858	28.991	673
Boekjaar -1	106.233	-58.791	44.995	2.447
Boekjaar	-	-118.735	104.573	
<b>Stand per 31 december</b>	<b>304.268</b>	<b>-214.579</b>	<b>311.738</b>	<b>1.259</b>

# 10. Voorzieningen

## Voorzieningen voor belastingen

(in duizenden euro's)	2019	2018
Stand per 1 januari	10.353	12.279
Mutatie boekjaar	2.264	-1.926
<b>Stand per 31 december</b>	<b>12.617</b>	<b>10.353</b>

## Specificatie voorzieningen voor belastingen

(in duizenden euro's)	2019	2018
Egalisatiereserve	8.209	6.457
Bedrijfspannen voor eigen gebruik	3.723	2.966
Effecten	2.692	2.293
Voorziening Waarborgfonds Motorverkeer	-543	-549
Immateriële vaste activa	-1.464	-877
Verliescompensatie RDC	-	63
<b>Stand per 31 december</b>	<b>12.617</b>	<b>10.353</b>

## Overige voorzieningen

(in duizenden euro's)	Stand per 1 januari	Dotatie	Onttrekking	Vrijval	Stand per 31 december
Jubileumuitkeringen medewerkers	-	909	-	-	<b>909</b>
Afkoop pensioenverplichting	-	473	-	-	<b>473</b>
Cascoschaden en onderhoud leaseauto's	906	3.597	-3.231	-448	<b>824</b>
<b>Totaal 2019</b>	<b>906</b>	<b>4.979</b>	<b>-3.231</b>	<b>-448</b>	<b>2.206</b>

De voorziening voor jubileumuitkeringen medewerkers en de voorziening voor afkoop van pensioenverplichtingen zijn in 2019 voor de eerste maal getroffen.

Bij de overige voorzieningen is een bedrag van € 979.000,- kortlopend.

# 11. Schulden

## Schulden aan kredietinstellingen

(in duizenden euro's)	2019	2018
Stand per 1 januari	130.645	78.571
Opgenomen	109.421	89.652
Afgelost	-50.312	-37.578
<b>Stand per 31 december</b>	<b>189.754</b>	<b>130.645</b>

De schulden aan kredietinstellingen ten bedrage van € 189.754.000,- (2018: € 130.645.000,-) betreffen de aangetrokken financieringen ten behoeve van de financiering van autolease-activiteiten. Voor een bedrag van € 133.766.000,- bedraagt de looptijd van de financieringen tussen de één en de vier jaar. De maximale looptijd van schulden aan kredietinstellingen is vier jaar. De rente over de schulden aan kredietinstellingen bedraagt tussen de 1,4% en 1,6%.

## Belastingen en premies sociale verzekeringen

(in duizenden euro's)	31-12-2019	31-12-2018
Assurantiebelasting	2.325	4.738
Sociale lasten	902	2.450
<b>Totaal</b>	<b>3.227</b>	<b>7.188</b>

## Overige schulden

(in duizenden euro's)	31-12-2019	31-12-2018
Crediteuren	19.051	17.229
Rekening courant Stichting Rechtsbijstand Mobiliteitsbranche	311	-
Overige schulden	833	660
<b>Totaal</b>	<b>20.195</b>	<b>17.889</b>

Alle schulden, met uitzondering van de hiervoor reeds gespecificeerde schulden aan kredietinstellingen, hebben een overwegend kortlopend karakter waarbij geen rente in rekening wordt gebracht.

# 12. Overlopende passiva

## Overlopende passiva

(in duizenden euro's)	31-12-2019	31-12-2018
Reservering pensioenen	1.822	8.778
Reservering balansgratificatie personeel	2.364	2.347
Overige overlopende passiva	4.579	3.352
<b>Totaal</b>	<b>8.765</b>	<b>14.477</b>

De reservering pensioenen betreft in 2018 de afkoop van het onvoorwaardelijk recht op indexatie van pensioen voor actieve deelnemers.

De overlopende passiva hebben een overwegend kortlopend karakter.

## Niet in de balans opgenomen regelingen

### Leaseverplichtingen

Ten behoeve van de bedrijfsvoering van Bovemij zijn operational leaseverplichtingen aangegaan met een gemiddelde looptijd van twee jaar. Per balansdatum bedraagt de som van de verschuldigde maandelijkse termijnen € 2.814.000,- (2018: € 2.427.000,-). Hiervan vervalt € 1.105.000,- na één jaar en € 1.709.000,- vervalt tussen de één en vijf jaar.

### Huurverplichtingen

Bovemij heeft huurverplichtingen voor twee panden die in gebruik zijn van RDC. Het huurcontract van het pand dat in gebruik is door RDC Group loopt tot en met 31 december 2022 en heeft een huurprijs van € 535.000,- per jaar die jaarlijks wordt geïndexeerd. Het huurcontract van het pand dat in gebruik is door RDC inMotiv Belgium loopt tot en met 31 december 2025 en heeft een huurprijs van € 68.000,- per jaar.

## Nederlandse Herverzekeringsmaatschappij van Terrorismeschaden N.V. (NHT)

Op 1 juli 2003 is na overleg tussen verzekeraars, de overheid en de Pensioen- en Verzekeringskamer inzake het terrorismeverzekeringsprobleem de NHT, de zogenaamde terrorismepool, van start gegaan. De terrorismepool waarin verzekeraars, herverzekeraars en de overheid deelnemen maakt het mogelijk om op een verantwoorde wijze dekking te blijven bieden voor terrorismerisico's. Voor verzekeraars is het risico gemaximeerd tot € 200 miljoen. Bovemij neemt deel aan de NHT en staat vanaf 1 januari 2013 garant voor haar aandeel (het obligo) in de 1e layer (zijnde € 200 miljoen) tot maximaal € 1.553.000,-.

### Pensioenregeling

Vanaf 1 januari 2019 hebben alle actieve medewerkers van Bovemij N.V. een beschikbare premieregeling. Voor inactieven is de onvoorwaardelijke indexatieregeling vooralsnog intact gebleven.

### Investeringsverplichtingen

Ten behoeve van de vervanging van het verzekeringstechnische automatiseringssysteem voor bedrijfsmatige verzekeringen heeft Bovemij per 31 december 2019 een investeringsverplichting van € 3.388.000,- aan de leverancier van dit systeem.

### Aansprakelijkheidsstelling

Overeenkomstig artikel 403, lid 1, Titel 9 Boek 2 BW heeft Bovemij N.V. een verklaring van hoofdelijke aansprakelijkheid afgegeven voor de groepsmaatschappijen, met uitzondering van Bovemij Juridische Diensten B.V., Bovemij Services Holding B.V., Bovemij Services B.V., Quakel Assuradeuren B.V., IsHelder B.V., Bovemij Financieringsmaatschappij B.V., Bovemij Financieringen B.V., BOVAG Bovemij Platform B.V., , InfoNavigator B.V., RDC inMotiv Belgium N.V. en Impact Software N.V.

### Fiscale eenheid

Fiscale eenheid Bovemij N.V. vormt met vrijwel al haar dochterondernemingen een fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting. Daarnaast maakt Bovemij N.V. onderdeel uit van een fiscale eenheid voor de omzetbelasting voor een deel van de groep. Voor beide fiscale eenheden geldt dat alle vennootschappen die deel uitmaken van een fiscale eenheid hoofdelijk aansprakelijk zijn voor de belastingschulden.

### Melding compliance-issue

De Raad van Commissarissen heeft onderzoek laten verrichten naar een interne melding dat complianceregelels zijn overtreden. Het onderzoek is in 2019 afgerond en de uitkomsten hiervan zijn gedeeld met toezichthoudende instanties DNB, AFM, de belastingdienst en het openbaar ministerie. Op dit moment is het nog onduidelijk of deze instanties mogelijk (juridische) procedures zullen starten en zijn er geen claims of boetes opgelegd. Het is voor de vennootschap daarom niet mogelijk om de eventuele financiële consequenties als gevolg van de resultaten van het onderzoek te voorspellen.

## Gebeurtenissen na balansdatum

Op 31 december 2019 was het volgens de Wereldgezondheidsorganisatie nog niet bekend dat het Coronavirus van mens tot mens overdraagbaar was. Zonder de financiële gevolgen en de risico's nu al goed in te kunnen schatten, weten we inmiddels wel dat dit in 2020 heeft geleid tot een forse teruggang van de financiële markten. De gevolgen van de crisis zullen in meerdere sectoren voelbaar zijn. Het is echter nu nog te vroeg om hiervan redelijkerwijs een goede inschatting te kunnen maken. Bovemij is bovendien goed gekapitaliseerd en stelt alles in het werk om risico's zo goed als mogelijk te mitigeren. De financiële gevolgen en de risico's in 2020 leiden niet tot een andere waardering en presentatie voor de jaarrekening van 2019.

# Toelichting op geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2019

## Premies

De premies worden nagenoeg volledig gerealiseerd in Nederland. Voor de opsplitsing naar branches wordt verwezen naar het overzicht resultaat technische rekening per branchegroep.

## Resultaat technische rekening per branchegroep

(in duizenden euro's)	Ongevallen en ziekte		Motorrijtuigen aansprakelijkheid	
	2019	2018	2019	2018
<b>13. Verdiende premies eigen rekening</b>				
<i>Premies</i>				
-Bruto	58.516	86.832	117.991	109.110
-Aandeel herverzekeraars	2.409	1.555	7.909	7.672
	<b>56.107</b>	<b>85.277</b>	<b>110.082</b>	<b>101.438</b>
<i>Wijziging technische voorziening voor niet-verdiende premies en lopende risico's</i>				
-Bruto	527	4.771	-954	-631
-Aandeel herverzekeraars	-115	733	-85	3
	<b>642</b>	<b>4.038</b>	<b>-869</b>	<b>-634</b>
	<b>56.749</b>	<b>89.315</b>	<b>109.213</b>	<b>100.804</b>
<b>Toegerekende opbrengst uit beleggingen</b>	<b>2.495</b>	<b>-36</b>	<b>4.496</b>	<b>-53</b>
<b>14. Schade eigen rekening</b>				
<i>Schaden</i>				
-Bruto	40.204	61.643	75.473	75.363
-Aandeel herverzekeraars	-209	1.333	6.105	6.191
	<b>40.413</b>	<b>60.310</b>	<b>69.368</b>	<b>69.172</b>
<i>Wijziging technische voorziening voor te betalen schaden</i>				
-Bruto	1.829	3.788	4.795	16.234
-Aandeel herverzekeraars	2.881	360	-34	-3.894
	<b>-1.052</b>	<b>3.428</b>	<b>4.829</b>	<b>20.128</b>
<b>Wijziging overige technische voorzieningen</b>	<b>627</b>	<b>-</b>	<b>29</b>	<b>554</b>
	<b>39.988</b>	<b>63.738</b>	<b>74.226</b>	<b>89.854</b>
<b>15. Bedrijfskosten</b>				
Provisie	7.701	12.639	16.143	15.188
Wijziging overlopende provisie	1.694	2.510	-330	110
Beheers- en personeelskosten	8.047	5.746	17.459	11.948
Provisie van herverzekeraars	-538	-408	-1.096	-1.128
	<b>16.904</b>	<b>20.487</b>	<b>32.176</b>	<b>26.118</b>
<b>Resultaat technische rekening</b>	<b>2.352</b>	<b>5.054</b>	<b>7.307</b>	<b>-15.221</b>



## Resultaat technische rekening per branchegroep (vervolg)

(in duizenden euro's)	Casco		Brand en andere schade aan goederen	
	2019	2018	2019	2018
<b>13. Verdiende premies eigen rekening</b>				
<i>Premies</i>				
-Bruto	145.814	137.079	23.603	22.654
-Aandeel herverzekeraars	5.980	5.905	4.387	4.727
	<b>139.834</b>	<b>131.174</b>	<b>19.216</b>	<b>17.927</b>
<i>Wijziging technische voorziening voor niet-verdiende premies en lopende risico's</i>				
-Bruto	-4.198	-985	5	86
-Aandeel herverzekeraars	-41	-24	66	223
	<b>-4.157</b>	<b>-961</b>	<b>-61</b>	<b>-137</b>
	<b>135.677</b>	<b>130.213</b>	<b>19.155</b>	<b>17.790</b>
<b>Toegerekende opbrengst uit beleggingen</b>	<b>2.504</b>	<b>-36</b>	<b>364</b>	<b>-4</b>
<b>14. Schade eigen rekening</b>				
<i>Schaden</i>				
-Bruto	74.303	77.662	13.431	14.432
-Aandeel herverzekeraars	1.517	3.208	2.693	4.967
	<b>72.786</b>	<b>74.454</b>	<b>10.738</b>	<b>9.465</b>
<i>Wijziging technische voorziening voor te betalen schaden</i>				
-Bruto	-156	-695	-450	-706
-Aandeel herverzekeraars	51	-98	-1.114	-1.690
	<b>-207</b>	<b>-597</b>	<b>664</b>	<b>984</b>
<b>Wijziging overige technische voorzieningen</b>	<b>71</b>	<b>-52</b>	<b>-11</b>	<b>-22</b>
	<b>72.650</b>	<b>73.805</b>	<b>11.391</b>	<b>10.427</b>
<b>15. Bedrijfskosten</b>				
Provisie	20.640	19.123	4.458	4.282
Wijziging overlopende provisie	-1.053	1.291	-	9
Beheers- en personeelskosten	21.394	16.757	3.854	2.444
Provisie van herverzekeraars	-758	-795	-	-
	<b>40.223</b>	<b>36.376</b>	<b>8.312</b>	<b>6.735</b>
<b>Resultaat technische rekening</b>	<b>25.308</b>	<b>19.996</b>	<b>-184</b>	<b>624</b>

## Resultaat technische rekening per branchegroep (vervolg)

(in duizenden euro's)	Overige branches		Totaal	
	2019	2018	2019	2018
<b>13. Verdiende premies eigen rekening</b>				
<i>Premies</i>				
-Bruto	20.568	19.970	366.492	375.645
-Aandeel herverzekeraars	2.194	365	22.879	20.224
	<b>18.374</b>	<b>19.605</b>	<b>343.613</b>	<b>355.421</b>
<i>Wijziging technische voorziening voor niet-verdiende premies en lopende risico's</i>				
-Bruto	344	-300	-4.276	2.941
-Aandeel herverzekeraars	-1.952	3	-2.127	938
	<b>2.296</b>	<b>-303</b>	<b>-2.149</b>	<b>2.003</b>
	<b>20.670</b>	<b>19.302</b>	<b>341.464</b>	<b>357.424</b>
<b>Toegerekende opbrengst uit beleggingen</b>	<b>603</b>	<b>-8</b>	<b>10.462</b>	<b>-137</b>
<b>14. Schade eigen rekening</b>				
<i>Schaden</i>				
-Bruto	11.168	10.172	214.579	239.272
-Aandeel herverzekeraars	3	184	10.109	15.883
	<b>11.165</b>	<b>9.988</b>	<b>204.470</b>	<b>223.389</b>
<i>Wijziging technische voorziening voor te betalen schaden</i>				
-Bruto	14.52	-951	7.470	17.670
-Aandeel herverzekeraars	29	-562	1.813	-5.884
	<b>14.23</b>	<b>-389</b>	<b>5.657</b>	<b>23.554</b>
<b>Wijziging overige technische voorzieningen</b>	<b>60</b>	<b>8</b>	<b>776</b>	<b>488</b>
	<b>12.648</b>	<b>9.607</b>	<b>210.903</b>	<b>247.431</b>
<b>15. Bedrijfskosten</b>				
Provisie	4.022	3.813	52.964	55.045
Wijziging overlopende provisie	522	272	833	4.192
Beheers- en personeelskosten	2.659	1.849	53.413	38.744
Provisie van herverzekeraars	-16	-	-2.408	-2.331
	<b>7.187</b>	<b>5.934</b>	<b>104.802</b>	<b>95.650</b>
<b>Resultaat technische rekening</b>	<b>1.438</b>	<b>3.753</b>	<b>36.221</b>	<b>14.206</b>

# 15. Bedrijfskosten

## Beheers- en personeelskosten

(in duizenden euro's)	2019	2018
Algemene kosten	8.960	4.541
Personeelskosten	59.423	51.950
Huisvesting	2.852	2.566
Automatiseringskosten	10.804	7.385
Reis- en verblijfkosten	2.515	2.718
Marketing- en communicatiekosten	5.751	4.988
Afschrijvingen	3.311	2.781
Ontvangen vergoeding exploitatiekosten	-24	-3.175
<b>Totaal beheers- en personeelskosten</b>	<b>93.592</b>	<b>73.754</b>
Toegerekend aan beleggingen	410	347
Toegerekend aan niet-verzekeringstechnische activiteiten	28.957	26.546
Toegerekend aan Stichting Rechtsbijstand Mobiliteitsbranche	433	388
Toegerekend aan schadelast	6.135	5.063
Toegerekend aan acquisitiekosten	4.244	2.666
<b>Beheers- en personeelskosten technische rekening</b>	<b>53.413</b>	<b>38.744</b>

## Overzicht gemiddeld aantal medewerkers en FTE in loondienst

	Gemiddeld aantal medewerkers		Gemiddeld aantal FTE	
	2019	2018	2019	2018
Verzekeringen	349	320	308	280
Financieringen	67	65	60	58
Data	156	155	147	146
Staf	98	91	87	81
Holding	8	7	7	7
<b>Totaal</b>	<b>678</b>	<b>638</b>	<b>609</b>	<b>572</b>

## Honoraria externe accountant

(in duizenden euro's)	2019	2018
Controle van de jaarrekening en andere wettelijke rapportages	615	532
Andere controleopdrachten	-	6
<b>Totaal</b>	<b>615</b>	<b>538</b>

Bovenstaande honoraria (incl. BTW) van Ernst & Young Accountants LLP zijn ten laste gebracht van Bovemij N.V. en haar deelnemingen, een en ander zoals bedoeld in artikel 2:382a BW.

## 16. Beleggingsopbrengsten

(in duizenden euro's)	Terreinen en gebouwen voor eigen gebruik	Overige terreinen en gebouwen	Aandelen	Hypotheken	Uitstaande leningen	Liquide middelen	Totaal 2019	Totaal 2018
Opbrengst gebouwen en terreinen	2.259	1.742	-	-	-	-	4.001	3.413
Opbrengst overige beleggingen	-	-	-	-	-	12	12	17
Ongerealiseerde winst op beleggingen	90	2.266	7.220	2.569	-	-	12.145	4.318
Gerealiseerde winst op beleggingen	-	-	2.449	1.107	36	17	3.609	2.035
	<b>2.349</b>	<b>4.008</b>	<b>9.669</b>	<b>3.676</b>	<b>36</b>	<b>29</b>	<b>19.767</b>	<b>9.783</b>

De opbrengst terreinen en gebouwen betreft de huuropbrengst onder aftrek van kosten, alsmede de herwaardering op terreinen en gebouwen en overige terreinen en gebouwen zoals die zijn terug te vinden in de verloopoverzichten in de toelichting op geconsolideerde balans onder de kop beleggingen.

## 17. Beleggingslasten

(in duizenden euro's)	Terreinen en gebouwen voor eigen gebruik	Overige terreinen en gebouwen	Aandelen	Hypotheken	Uitstaande leningen	Liquide middelen	Totaal 2019	Totaal 2018
Beheerskosten en rentelasten beleggingen	2.247	2.115	8	-	379	1.303	6.052	2.645
Ongerealiseerd verlies op beleggingen	-	-	-	-	-	-	-	7.234
Gerealiseerd verlies op beleggingen	-	-	-	9	7	-	16	42
	<b>2.247</b>	<b>2.115</b>	<b>8</b>	<b>9</b>	<b>386</b>	<b>1.303</b>	<b>6.068</b>	<b>9.921</b>

# 18. Resultaat niet-verzekeringstechnische activiteiten

2019

(in duizenden euro's)	Bovemij Financierings- maatschappij	RDC	BOVAG Bovemij Platform	Helder	Bovemij Juridische Diensten	Eliminaties	Totaal 2019
Omzet	88.182	21.959	3.254	2.702	420	-1.692	114.825
Kostprijs v/d omzet	78.577	4.694	1.217	2.699	13	-2.962	84.238
	<b>9.605</b>	<b>17.265</b>	<b>2.037</b>	<b>3</b>	<b>407</b>	<b>1.270</b>	<b>30.587</b>
Beheerskosten	6.940	17.347	4.273	196	201	-	28.957
Overige baten en lasten	-	128	-	-	-	-	128
<b>Totaal</b>	<b>2.665</b>	<b>46</b>	<b>-2.236</b>	<b>-193</b>	<b>206</b>	<b>1.270</b>	<b>1.758</b>

2018

(in duizenden euro's)	Bovemij Financierings- maatschappij	RDC	BOVAG Bovemij Platform	Helder	Bovemij Juridische Diensten	Eliminaties	Totaal 2018
Omzet	70.653	24.109	-	4.926	355	-2.179	97.864
Kostprijs v/d omzet	63.386	6.743	990	4.991	18	-3.414	72.714
	<b>7.267</b>	<b>17.366</b>	<b>-990</b>	<b>-65</b>	<b>337</b>	<b>1.235</b>	<b>25.150</b>
Beheerskosten	5.972	17.715	2.288	197	381	-	26.553
Overige baten en lasten	-	50	-	-	-	-	50
<b>Totaal</b>	<b>1.295</b>	<b>-299</b>	<b>-3.278</b>	<b>-262</b>	<b>-44</b>	<b>1.235</b>	<b>-1.353</b>

# 19. Andere lasten

Andere lasten bevat in 2018 een éénmalige last van € 10.000.000,- in verband met de afkoop van het onvoorwaardelijke recht op indexatie van pensioen voor actieve deelnemers. De afkoop van het onvoorwaardelijke recht op indexatie van pensioen leidt tot een toekomstbestendige pensioenregeling met beheersbare pensioenlasten.

# 20. Belastingen

De effectieve belastingdruk is 24,3% (2018: -15,4%) en ligt hiermee in 2019 in lijn met de de nominale belastingdruk. De lage belastingdruk in 2018 is het gevolg van een wetswijziging waarin wordt aangekondigd dat het nominale belastingtarief vanaf 2020 wordt verlaagd. Dit heeft in 2018 geleid tot een eenmalig vrijval uit de uitgestelde belastingverplichtingen van € 1.895.000,-.

# 21. Resultaat aandeel derden

## Resultaat aandeel derden

(in duizenden euro's)	2019	2018
Resultaat aandeel derden BOVAG Bovemij Platform (50%)	1.026	1.286
<b>Totaal resultaat aandeel derden</b>	<b>1.026</b>	<b>1.286</b>



# Gesegmenteerde balans per 31 december 2019

## Activa

(in duizenden euro's)	Verzeke- ringen	Financie- ringen	Data	Groep	Inter- company	Totaal 2019	Totaal 2018
<b>Immateriële vaste activa</b>	<b>3.892</b>	<b>75</b>	<b>4.681</b>	<b>1.591</b>	<b>-</b>	<b>10.239</b>	<b>8.296</b>
<b>Beleggingen</b>	<b>264.568</b>	<b>204</b>	<b>199</b>	<b>201.280</b>	<b>-298.429</b>	<b>167.822</b>	<b>143.602</b>
<b>Vlottende activa</b>							
Vorderingen uit verzekeringen	14.491	-	-	-	-5.192	9.299	13.250
Vorderingen uit hoofde van financial lease	-	324.586	-	-	-1.993	322.593	243.316
Overige vorderingen	81.200	7.667	3.396	4.880	-23.067	74.076	71.156
	<b>95.691</b>	<b>332.253</b>	<b>3.396</b>	<b>4.880</b>	<b>-30.252</b>	<b>405.968</b>	<b>327.722</b>
<b>Overige activa</b>							
Materiële vaste activa	1.804	19.272	2.443	959	-	24.478	22.335
Liquide middelen	204.348	1.491	2.083	318	-	208.240	214.262
	<b>206.152</b>	<b>20.763</b>	<b>4.526</b>	<b>1.277</b>	<b>-</b>	<b>232.718</b>	<b>236.597</b>
<b>Overlopende activa</b>							
Overlopende acquisitiekosten	19.257	-	-	-	-	19.257	20.617
Overige overlopende activa	28.855	809	706	54	-53	30.371	28.080
	<b>48.112</b>	<b>809</b>	<b>706</b>	<b>54</b>	<b>-53</b>	<b>49.628</b>	<b>48.697</b>
	<b>618.415</b>	<b>354.104</b>	<b>13.508</b>	<b>209.082</b>	<b>-328.734</b>	<b>866.375</b>	<b>764.914</b>



## Passiva

(in duizenden euro's)	Verzeke- ringen	Financier- ringen	Data	Groep	Inter- company	Totaal 2019	Totaal 2018
<b>Eigen vermogen</b>	180.555	24.254	-10.729	196.827	-194.079	196.828	170.980
Achtergestelde leningen	-	30.092	11.700	-	-7.200	34.592	25.800
Technische voorzieningen	389.691	-	-	-	-	389.691	381.109
Voorzieningen voor belastingen en overige voorzieningen	15.017	772	-1.265	299	-	14.823	11.259
<b>Schulden</b>							
Schulden uit verzekeringen	13.692	-	-	-	-5.192	8.500	5.567
Schulden aan kredietinstellingen	-	286.904	1.993	-	-99.143	189.754	130.645
Belastingen en overige schulden	12.789	11.754	11.626	10.320	-23.067	23.422	25.077
	<b>26.481</b>	<b>298.658</b>	<b>13.619</b>	<b>10.320</b>	<b>-127.402</b>	<b>221.676</b>	<b>161.289</b>
<b>Overlopende passiva</b>	<b>6.671</b>	<b>328</b>	<b>183</b>	<b>1.636</b>	<b>-53</b>	<b>8.765</b>	<b>14.477</b>
	<b>618.415</b>	<b>354.104</b>	<b>13.508</b>	<b>209.082</b>	<b>-328.734</b>	<b>866.375</b>	<b>764.914</b>

# Gesegmenteerde winst-en-verliesrekening over 2019

(in duizenden euro's)	Verze- ringen	Financie- ringen	Data	Groep	Eliminaties	Totaal 2019	Totaal 2018
<b>Resultaat technische rekening</b>	36.221	-	-	-	-	36.221	14.206
<b>Resultaat overige beleggingen</b>	4.775	-80	-382	195	-1.271	3.237	-1
<b>Niet-verzekeringstechnische activiteiten</b>							
Omzet	419	88.182	27916	-	-1.692	114.825	97.864
Kostprijs van de omzet	-13	-78.577	-8.611	-	2.963	-84.238	-72.714
Beheerskosten	-201	-6.939	-21.817	-	-	-28.957	-26.553
Overige baten en lasten	-	-	128	-	-	128	50
<b>Resultaat niet-verzekeringstechnische activiteiten</b>	205	2.666	-2.384	-	1.271	1.758	-1.353
<b>Andere lasten</b>	-	-	-	-	-	-	-10.000
<b>Resultaat voor belastingen</b>	41.201	2.586	-2.766	195	-	41.216	2.852
<b>Belastingen</b>	-9.898	-646	595	-49	-	-9.998	439
<b>Resultaat aandeel derden</b>	-	-	-	1.026	-	1.026	1.286
<b>Resultaat na belastingen</b>	31.303	1.940	-2.171	1.172	-	32.244	4.577



# Enkelvoudige balans per 31 december 2019

(voor resultaatbestemming)

## Activa

(in duizenden euro's)		31-12-2019	31-12-2018
<b>Beleggingen</b>	<b>1</b>		
Deelnemingen in groepsmaatschappijen		197.024	169.832
Uitstaande leningen		7.200	5.000
		<b>204.224</b>	<b>174.832</b>
<b>Vlottende activa</b>			
Vorderingen op groepsmaatschappijen		3.988	3.858
Overige vorderingen en overlopende activa		142	760
		<b>4.130</b>	<b>4.618</b>
<b>Liquide middelen</b>		<b>156</b>	<b>65.522</b>
		<b>208.510</b>	<b>244.972</b>

## Passiva

(in duizenden euro's)	31-12-2019	31-12-2018
<b>Eigen vermogen</b>	<b>2</b>	
Geplaatst kapitaal	2.035	2.035
Agioreserve	32.010	32.010
Herwaarderingsreserve	8.470	6.349
Wettelijke reserve	3.834	8.256
Overige reserves	120.428	119.405
Resultaat boekjaar	32.263	4.111
	<b>199.040</b>	<b>172.166</b>
<b>Aandeel van derden</b>	<b>-2.212</b>	<b>-1.186</b>
<b>Voorziening negatief eigen vermogen deelneming</b>	<b>2.943</b>	<b>2.960</b>
<b>Overige voorzieningen</b>	<b>24</b>	<b>-</b>
<b>Schulden</b>		
Schulden aan groepsmaatschappijen	717	68.157
Belastingen en premies sociale verzekeringen	49	201
Overige schulden en overlopende passiva	1.549	2.674
	<b>8.715</b>	<b>71.032</b>
	<b>208.510</b>	<b>244.972</b>

De wettelijke reserve, zijnde € 3.834.000,-, bestaat uit een wettelijke reserve van € 3.664.000,- voor de ontwikkeling van software, alsmede een wettelijke reserve van € 170.000,- in verband met niet volledig door Bovermij N.V. gehouden deelnemingen.

# Enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2019

(in duizenden euro's)	2019	2018
Nettoresultaat deelnemingen	31.072	3.219
Resultaat aandeel derden	1.026	1.286
Resultaat na belastingen uit eigen bedrijfsuitoefening	146	72
Mutatie voorziening negatief eigen vermogen deelneming	19	-466
<b>Resultaat na belastingen</b>	<b>32.263</b>	<b>4.111</b>

# Toelichting op de enkelvoudige balans en winst-en-verliesrekening

## Algemeen

De waarderingsgrondslagen voor activa en passiva, alsmede de grondslagen voor de resultaatbepaling, zijn identiek aan die van de geconsolideerde jaarrekening. Deelnemingen worden opgenomen op basis van nettovermogenswaarde. Overeenkomstig artikel 403, lid 1, Titel 9 Boek 2 BW heeft de vennootschap een verklaring van hoofdelijke aansprakelijkheid afgegeven voor de groepsmaatschappijen, met uitzondering van Bovemij Juridische Diensten B.V., Bovemij Services Holding B.V., Bovemij Services B.V., Quakel Assuradeuren B.V., IsHelder B.V., Bovemij Financieringsmaatschappij B.V., BOVAG Bovemij Platform B.V. en InfoNavigator B.V.

Als gevolg van de 403-verklaring is voor de deelneming RDC Group B.V. per 31 december 2019 een voorziening van € 2.943.000,- getroffen voor het negatieve eigen vermogen (31 december 2018: € 2.960.000,-). Bovemij heeft 100% aandeel in het resultaat van deze deelneming. Het resultaat van deze deelneming is in 2019 € 19.000,- positief (2018: € 466.000,- negatief).

# Toelichting op enkelvoudige balans per 31 december 2019

## 1. Beleggingen

### Deelnemingen in groepsmaatschappijen

(in duizenden euro's)	2019	2018
Stand per 1 januari	169.832	183.177
Verwerving deelnemingen	-	200
Resultaat deelnemingen	31.072	3.219
Dividenduitkering van deelnemingen	-3.863	-17.515
Dotatie voorziening negatief eigen vermogen	-19	466
Correctie resultaat voorgaand boekjaar	1	285
Agio'storting in Financieringsmaatschappij	1	-
<b>Stand per 31 december</b>	<b>197.024</b>	<b>169.832</b>

### Uitstaande leningen

(in duizenden euro's)	2019	2018
Stand per 1 januari	5.000	2.000
Leningen verstrekt	2.200	3.000
<b>Stand per 31 december</b>	<b>7.200</b>	<b>5.000</b>

De uitstaande leningen betreffen achtergestelde leningen verstrekt aan dochterondernemingen RDC Group B.V. ten bedrage van € 2.700.000,- (2018: € 2.000.000,-) en aan BOVAG Bovemij Platform B.V. ten bedrage van € 4.500.000,- (2018: € 3.000.000,-). De lening die is verstrekt aan RDC heeft een looptijd van één tot drie jaar en de rente bedraagt tussen de 1,7% en 1,9%. De lening die is verstrekt aan BOVAG Bovemij Platform heeft een looptijd van één tot vijf jaar en de rente bedraagt 4,0%.



## 2. Eigen vermogen

2019

(in duizenden euro's)	Geplaatsd kapitaal	Agio- reserve	Herwaar- derings- reserve	Wettelijke reserve	Overige reserves	Onverdeeld resultaat	Totaal
<b>Stand per 1 januari</b>	<b>2.035</b>	<b>32.010</b>	<b>6.349</b>	<b>8.256</b>	<b>119.405</b>	<b>4.111</b>	<b>172.166</b>
Resultaatverdeling vorig boekjaar	-	-	-	-	4.111	-4.111	-
Mutatie herwaarderingsreserve	-	-	2.121	-	-2.121	-	-
Mutatie wettelijke reserve	-	-	-	-4.422	4.422	-	-
Dotatie voorziening negatief eigen vermogen	-	-	-	-	-19	-	-19
Inkoop eigen certificaten	-	-	-	-	-1.708	-	-1.708
Dividendbetalingen	-	-	-	-	-3.662	-	-3.662
Resultaat boekjaar	-	-	-	-	-	32.263	32.263
<b>Stand per 31 december</b>	<b>2.035</b>	<b>32.010</b>	<b>8.470</b>	<b>3.834</b>	<b>120.428</b>	<b>32.263</b>	<b>199.040</b>

2018

(in duizenden euro's)	Geplaatsd kapitaal	Agio- reserve	Herwaar- derings- reserve	Wettelijke reserve	Overige reserves	Onverdeeld resultaat	Totaal
<b>Stand per 1 januari</b>	<b>2.035</b>	<b>32.010</b>	<b>3.720</b>	<b>1.700</b>	<b>115.592</b>	<b>19.043</b>	<b>174.100</b>
Resultaatverdeling vorig boekjaar	-	-	-	-	19.043	-19.043	-
Mutatie herwaarderingsreserve	-	-	2.629	-	-2.629	-	-
Mutatie wettelijke reserve	-	-	-	6.556	-6.556	-	-
Saldo Goodwill RDC	-	-	-	-	466	-	466
Dividendbetalingen	-	-	-	-	-6.511	-	-6.511
Resultaat boekjaar	-	-	-	-	-	4.111	4.111
<b>Stand per 31 december</b>	<b>2.035</b>	<b>32.010</b>	<b>6.349</b>	<b>8.256</b>	<b>119.405</b>	<b>4.111</b>	<b>172.166</b>

Per balansdatum bedraagt het maatschappelijk kapitaal acht miljoen euro (€ 8.000.000,-). Dit betreft veertig miljoen (40.000.000) gewone aandelen van nominaal twintig eurocent (€ 0,20). Hiervan zijn geplaatst en volgestort tien miljoen honderddrieënzestigduizend driehonderdzevenentwintig (10.173.327) gewone aandelen van twintig eurocent (€ 0,20).

Per balansdatum houdt Bovemij N.V. voor een bedrag van € 1.708.135 eigen certificaten. Dit betreft 62.114 certificaten waarvan de boekwaarde per 31 december 2019 € 27,50 per stuk bedraagt. De inkoop van eigen certificaten houdt verband met de verplichte terugkoopregeling van certificaten die Bovemij heeft bij medewerkers bij uitdiensttreding. De waarde van de eigen certificaten in het bezit van Bovemij N.V. is bij het eigen vermogen in mindering gebracht op de overige reserves. In 2019 heeft Bovemij 71.575 eigen certificaten ingekocht, waarvan 9461 stuks zijn uitgegeven in het kader van het beloningsbeleid.

# Solvabiliteit

Als gevolg van het vervallen van het groepstoezicht is Bovemij niet gehouden de solvabiliteitsratio voor Bovemij als groep te rapporteren. De opgenomen solvabiliteitscijfers hebben daarom betrekking op de onder toezicht staande verzekeringsonderneming N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij. De hieronder opgenomen solvabiliteitsvereisten zijn gebaseerd op Solvency II-grondslagen. In de berekening van de solvabiliteit wordt rekening gehouden met alle voor N.V. Schadeverzekering-Maatschappij relevant geachte risico's.

(in miljoenen euro's)	%	2019	2018
Wettelijk vereist	100%	104,8	101,0
Intern vastgesteld minimumniveau	130%	136,2	131,3
Intern vastgesteld vereiste niveau	150%	157,1	151,5
Intern vastgesteld streefniveau (appetite)	170%	178,1	171,7
Aanwezige solvabiliteit		195,9	177,4
<b>Solvabiliteitsratio</b>		<b>187%</b>	<b>176%</b>

# Toelichting op enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2019

## Aantal werknemers

Ultimo 2019 zijn zeven personen in dienst van de vennootschap (2018: acht)

## Commissarissen en bestuurders

Ultimo 2019 bestaat de Raad van Commissarissen uit twee leden (2018: drie) en de Raad van Bestuur uit vier leden (2018: vier). De uit hoofde van artikel 383 lid 1, Titel 9 Boek 2 BW, voorgeschreven melding wordt hierna toegelicht.

### 2019

(in duizenden euro's)	Directe beloning vast	Directe beloning variabel	Directe beloning totaal	Uitgestelde beloning variabel	Uitgestelde beloning pensioen	Uitgestelde beloning totaal	Totaal beloning
R.P.A. Leander	453	53	506	53	227	280	786
M.A. van Steenis (vanaf 15 september 2019)	70	8	78	-	-	-	78
M.G. Bakker (vanaf 1 november 2019)	37	4	41	-	-	-	41
R.H.J. Leander	218	25	243	25	83	108	351
C.C.P. Post (t/m 31 oktober 2019)	255	-	255	-	310	310	565
<b>Totaal</b>	<b>1.033</b>	<b>90</b>	<b>1.123</b>	<b>78</b>	<b>620</b>	<b>698</b>	<b>1.821</b>

### 2018

(in duizenden euro's)	Directe beloning vast	Directe beloning variabel	Directe beloning totaal	Uitgestelde beloning variabel	Uitgestelde beloning pensioen	Uitgestelde beloning totaal	Totaal beloning
R.P.A. Leander	444	-	444	-	223	223	667
R.H.J. Leander	218	-	218	-	77	77	295
C.C.P. Post	277	-	277	-	128	128	405
J.G.W.M. Wittenberg	444	-	444	-	219	219	663
<b>Totaal</b>	<b>1.383</b>	<b>-</b>	<b>1.383</b>	<b>-</b>	<b>647</b>	<b>647</b>	<b>2.030</b>

Van het variabel deel van de beloning wordt aan R.P.A. Leander en R.H.J. Leander 50% beschikbaar gesteld in de vorm van certificaten van aandelen Bovemij. Het uitgesteld deel van deze beloning wordt (voorwaardelijk) uitgekeerd na drie jaar.

De per 31 december 2013 bestaande pensioenregeling van de Raad van Bestuur is als gevolg van wijzigingen in het fiscale kader per 1 januari 2014 fiscaal bovenmatig geworden. Om deze reden is de pensioenregeling vanaf die datum aangepast aan de nieuwe fiscale kaders, die daarna nog verder zijn aangescherpt. Ten gevolge van deze is aan de leden van de Raad van Bestuur aanvullend te verstrekken pensioencompensatie op basis van kostenneutraliteit berekend, die periodiek wordt uitgekeerd (R.P.A. Leander: € 71.000,-; R.H.J. Leander: € 29.000,- en C.C.P. Post: € 33.000,-). Op 1 januari 2019 is de pensioenregeling wederom aangepast en is de onvoorwaardelijke indexatieregeling beëindigd en omgezet naar een beschikbare premieregeling. De beëindigingen van de onvoorwaardelijke indexatieregeling leidt tot een eenmalige pensioenindexatie (R.P.A. Leander: € 239.000,-, R.H.J. Leander: € 138.000,- en C.C.P. Post: € 310.000,-).

In 2019 is er voor een bedrag van € 277.000,- aan vergoedingen toegekend in verband met de beëindiging van de arbeidsovereenkomst van C.C.P. Post.

## Honorering Raad van Commissarissen

(in duizenden euro's)	2019	2018
G.J.N.H. Cerfontaine	67	67
R. Koopmans	67	48
L.C.H. Eckhardt (tot 5 september 2019)	41	48
<b>Totaal</b>	<b>175</b>	<b>163</b>

## Aandelenbezit Raad van Bestuur

Voor de Raad van Bestuur is een certificatenplan opgesteld. Dit certificatenplan is in lijn gebracht met de Regeling beheerst beloningsbeleid Wft. Het aandelenbezit van de Raad van Bestuur is als volgt te specificeren:

(aantal stuks certificaten van aandelen)	31-12-2019	31-12-2018
R.P.A. Leander	31.217	29.028
R.H.J. Leander	9.184	8.312
C.C.P. Post (t/m 31 oktober 2019)	-	31.880
J.G.W.M. Wittenberg (t/m 31 december 2018)	-	25.689
<b>Totaal</b>	<b>40.401</b>	<b>94.909</b>

Nijmegen, 30 maart 2020

### Raad van Bestuur

drs. R.P.A. Leander RA  
M.A. van Steenis MBA  
M.G. Bakker

### Raad van Commissarissen

drs. G.J.N.H. Cerfontaine (voorzitter)  
drs. R. Koopmans

# Overige gegevens

## Statutaire regeling van de winstbestemming

De bestemming van het resultaat is geregeld in artikel 39 van de statuten. De Raad van Bestuur bepaalt, onder goedkeuring van de Raad van Commissarissen, welk gedeelte van de winst, zoals blijkt uit de vastgestelde jaarrekening, wordt gereserveerd.

# Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de Aandeelhouders en Raad van Commissarissen van Bovemij N.V.

## Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2019 Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2019 van Bovemij N.V. te Nijmegen gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Bovemij N.V. op 31 december 2019 en van het resultaat over 2019 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2019;
- de geconsolideerde en enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2019;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

### De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van Bovemij N.V. (hierna: Bovemij) zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

### Materialiteit

Materialiteit	€ 4,0 miljoen (2018: € 3,5 miljoen)
Toegepaste benchmark	2% van het eigen vermogen (2018: 2%)
Nadere toelichting	Het eigen vermogen wordt relevant geacht door stakeholders en is een relatief stabiele basis voor de bepaling van de materialiteit. Derhalve achten wij het eigen vermogen de meest geschikte basis voor het bepalen van de materialiteit.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de raad van commissarissen overeengekomen dat wij aan de raad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 200.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

### Reikwijdte van de groepscontrole

Bovemij staat aan het hoofd van een groep van entiteiten. De financiële informatie van deze groep is opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening van Bovemij.

De groepscontrole heeft zich met name gericht op de significante onderdelen:

- N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij
- Bovemij Financieringsmaatschappij B.V.
- RDC Group B.V.
- Bovemij Interne Diensten B.V.
- Enra Verzekeringen B.V.

Bij al deze groepsonderdelen hebben wij zelf controlewerkzaamheden uitgevoerd.

Door bovengenoemde werkzaamheden bij (groeps)onderdelen, gecombineerd met aanvullende werkzaamheden op groepsniveau, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van de groep verkregen om een oordeel te geven over de geconsolideerde jaarrekening.

## **De kernpunten van onze controle**

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de raad van commissarissen gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Ten opzichte van vorig jaar is er geen wijziging in de kernpunten.

Risico	Toelichting
<b>Waardering en toelichting van niet-(beurs)genoteerde beleggingen</b>	
Risico	<p>De beleggingen zijn een significante post op de balans van Bovemij. Zoals toegelicht in de “Grondslagen voor waardering van activa en passiva” worden de beleggingen welke zijn gewaardeerd tegen reële waarde onderscheiden in terreinen en gebouwen, aandelen, hypotheek, obligaties en andere financiële beleggingen.</p> <p>De reële waarde is niet in alle gevallen te verifiëren aan marktprijzen. Er zijn beleggingen die worden gewaardeerd op basis van onafhankelijke taxaties, waarderingmodellen of andere methoden.</p> <p>De waarderingsonzekerheid is inherent hoger bij (onafhankelijke) taxaties, waarderingmodellen en andere methoden en hangt samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens.</p> <p>Bij Bovemij betreffen dit met name de volgende posities:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Voor 7% (€ 64 miljoen) van het balanstotaal is deze reële waarde gebaseerd op de intrinsieke waarde per participatie voor posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen. De waarde hiervan wordt ontleend aan de meest recente rapportages van de fondsmanagers. In onze risico-inschatting houden wij rekening met het feit dat de onderliggende beleggingen in de niet-(beurs)genoteerde fondsen veelal genoteerde marktprijzen als basis van de waardering kennen hetgeen de schattingsonzekerheid verlaagt.</li> <li>Voor 7% (€ 63 miljoen) van het balanstotaal per 31 december 2019 is de marktwaarde gebaseerd op onafhankelijke taxaties en waarderingmodellen.</li> </ul> <p>Bovemij heeft in noot 2 bij de geconsolideerde balans een toelichting opgenomen van de beleggingswaarden onderverdeeld naar deze waarderingmethoden.</p> <p>Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de niet-(beurs)genoteerde beleggingen niet juist gewaardeerd zijn.</p>
Onze controleaanpak	<p>Wij hebben de gehanteerde waarderingmethoden beoordeeld en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de beleggingen per 31 december 2019:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Voor de posities in terreinen en gebouwen hebben wij de interne beheersingsmaatregelen van het taxatieproces onderzocht en met gebruikmaking van eigen vastgoedspecialisten voor een selectie van objecten de onafhankelijke taxaties en daarbij gehanteerde uitgangspunten getoetst op basis van marktgegevens (bandbreedtes).</li> <li>Voor de posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen hebben wij de waarderingen geverifieerd met gecontroleerde jaarrekeningen 2019 van deze fondsen. Waar deze (nog) niet beschikbaar zijn, is de aansluiting vastgesteld met de meest recente (niet gecontroleerde) NAV-rapportages van de fondsmanagers, alsmede hebben wij back-testing procedures uitgevoerd (met gecontroleerde jaarrekeningen) en de interne beheersingsorganisatie beoordeeld van de fondsmanager aan de hand van ISAE 3402 rapportages.</li> </ul> <p>Tenslotte hebben wij beoordeeld of de toelichting op de beleggingen (noot 2 bij de geconsolideerde balans) voldoet aan titel 9 Boek 2 BW.</p>
Belangrijke observaties	<p>Op basis van onze werkzaamheden hebben wij vastgesteld dat de reële waarde van de niet-(beurs)genoteerde beleggingen zich bevinden binnen een aanvaardbare bandbreedte.</p> <p>De toelichting op de beleggingen (noot 2 bij de geconsolideerde balans) voldoet aan titel 9 Boek 2 BW.</p>
<b>Schattingen gehanteerd bij de bepaling en de toetsing van de toereikendheid van de technische voorziening voor te betalen schade</b>	
Risico	<p>Bovemij heeft een significante technische voorziening voor te betalen schade (hierna: schadevoorziening) van € 267 miljoen (inclusief aandeel herverzekeraar) ofwel 31% van het balanstotaal per 31 december 2019. De schadevoorziening moet toereikend zijn om de verplichtingen uit hoofde van schadeclaims te kunnen afwikkelen.</p> <p>Bovemij stelt de schadevoorziening vast op basis van grondslagen zoals toegelicht in de “Grondslagen voor waardering van activa en passiva”.</p> <p>Bij de berekening van deze schadevoorziening worden significante schattingen gehanteerd van onzekere toekomstige kastromen.</p> <p>Belangrijke assumpties die gehanteerd zijn door Bovemij om deze verplichtingen in te schatten, zijn aannames ten aanzien van het verwachte schadeverloop, raming van de verwachte meldingen en schadeontwikkeling (IBNR en IBNER) en de schadebehandelingskosten.</p> <p>Bij de berekening van de schadevoorziening worden verschillende bronnen en assumpties gebruikt.</p>



Onze controleaanpak	<p>Wij hebben onze actuariële specialisten ingezet om ons te assisteren bij onze controlewerkzaamheden op de toereikendheid van de schadevoorziening. Wij hebben de opzet, het bestaan en de werking van de interne beheersingsmaatregelen in de processen gerelateerd aan de schadevoorziening onderzocht voor zover wij dit in het kader van onze controle noodzakelijk achten. Met name hebben wij de interne controles onderzocht die zijn gericht op de vaststelling van de schadevoorziening, de uitvoering van de toereikendheidstoets en de basisgegevens die daarbij zijn gebruikt. Verder hebben wij de rapportages beoordeeld van de actuariële functiehouders en de externe actuaris.</p> <p>Onze belangrijkste overige controlewerkzaamheden met betrekking tot de schadevoorziening hebben betrekking op:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• het beoordelen van de gehanteerde assumpties op basis van historische ervaringen en sectorinformatie, en door middel van het analyseren van de uitloop-resultaten;</li> <li>• het beoordelen van de modellen waarmee de schadevoorziening wordt berekend en waarmee de toereikendheidstoets wordt uitgevoerd;</li> <li>• het uitvoeren van deelwaarnemingen op de post voor post bepaalde voorziening voor te betalen schaden.</li> </ul> <p>Tenslotte hebben wij beoordeeld of de toelichting op de schadevoorziening (noot 9 bij de geconsolideerde balans) voldoet aan titel 9 Boek 2 BW.</p>
Belangrijke observaties	<p>Op basis van onze werkzaamheden hebben wij vastgesteld dat de methoden gehanteerd voor de waardering van de technische voorziening voor te betalen schaden passend zijn.</p> <p>De schattingen waarop de waardering en de toetsing van de toereikendheid van de technische voorziening voor te betalen schaden is gebaseerd, bevinden zich binnen een aanvaardbare bandbreedte.</p>
<b>Solvency II ratio in de jaarrekening</b>	
Risico	<p>In de toelichting op de enkelvoudige balans is onder "Solvabiliteit" de solvabiliteitsratio van groepsonderdeel N.V. Schadeverzekering-Maatschappij Bovemij per 31 december 2019 opgenomen, gebaseerd op de Solvency II wetgeving. Deze toelichting van de solvabiliteitsratio biedt informatie over de kapitaalspositie van Bovemij op basis van Solvency II ten opzichte van de kapitaalspositie op basis van titel 9 Boek 2 BW. Bij de vaststelling van de solvabiliteitsratio is gebruik gemaakt van schattingen ("best estimate"). In het bijzonder zijn onderhevig aan schattingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• de vaststelling van de "best estimate" technische voorzieningen, in bijzonder de assumpties voor letselschaden, ziekteverzuim (invaliderings- en revalideringskansen) en afhandelingskosten;</li> <li>• de vaststelling van de "best estimate" voorziening voor pensioenverplichtingen voor inactieve deelnemers, in bijzonder de assumptie voor contante waarde factor en indexatieverwachting;</li> <li>• de vaststelling van niet-gemodelleerde portefeuilles gehanteerd bij de bepaling van de "best estimate" voorziening;</li> <li>• het verlies-compenserende effect van uitgestelde belastingen (Loss Absorbing Capacity of Deferred Taxes, LAC DT) bij de bepaling van de Solvency Capital Requirement (SCR).</li> </ul>
Onze controleaanpak	<p>Wij hebben onze actuariële specialisten ingezet om ons te assisteren bij de controle van de aan Solvency II ten grondslag liggende berekeningen, welke onder meer omvatten:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• beoordeling van de passendheid van assumpties zoals gehanteerd voor de waardering van de "best estimate" technische voorzieningen; hierbij is gebruik gemaakt van marktgegevens, gegevens beschikbaar in de sector en verwachtingen van de onderneming;</li> <li>• beoordeling van de passendheid van assumpties zoals gehanteerd voor de waardering van de "best estimate" voorziening voor pensioenverplichtingen, waarbij wij gebruik gemaakt hebben van marktgegevens en gegevens beschikbaar in de sector;</li> <li>• beoordeling van de passendheid van de methodiek voor het waarderen van niet-gemodelleerde portefeuilles, waarbij wij gebruik gemaakt hebben van methoden zoals algemeen geaccepteerd in de actuariële praktijk;</li> <li>• beoordeling van de assumpties voor de verwerking van LAC DT, waarbij wij onder meer gebruik gemaakt hebben van bedrijfsgegevens, en gegevens beschikbaar in de financiële sector.</li> </ul> <p>Wij hebben de opzet van interne beheersmaatregelen met betrekking tot Solvency II berekeningen beoordeeld en getoetst. Deze beoordeling omvatte tevens, waar van toepassing, interpretatie van richtlijnen, alsmede het deelwaarnemingsgewijs opnieuw uitvoeren van berekeningen. Tevens hebben wij de rapportages van de actuariële functiehouders beoordeeld.</p> <p>Wij hebben vastgesteld dat de toelichting over Solvency II zoals opgenomen onder noot 2 bij de enkelvoudige balans in overeenstemming is met de waarderings- en risicogebaseerde kapitaalsvereisten van de Solvency II regelgeving en de relevante verslaggevingsvereisten.</p>
Belangrijke observaties	<p>Op basis van onze werkzaamheden hebben wij vastgesteld dat de Solvency II informatie zoals opgenomen in noot 2 bij de enkelvoudige balans in overeenstemming is met de waarderings- en risicogebaseerde kapitaalsvereisten van de Solvency II regelgeving en met de relevante verslaggevingsvereisten (titel 9 Boek 2 BW).</p>

## Betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking

Risico	Bovemij is voor de continuïteit van de bedrijfsprocessen sterk afhankelijk van de betrouwbaarheid en beschikbaarheid van haar geautomatiseerde systemen.
Onze controleaanpak	Wij hebben de betrouwbaarheid en beschikbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking vastgesteld voor zover dit relevant is in het kader van de jaarrekeningcontrole. Wij hebben met name de processen logische toegangsbeveiliging, wijzigingenbeheer en continuïteitsbeheer onderzocht. In aanvulling hierop hebben wij gegevensgerichte werkzaamheden verricht met betrekking tot de informatie die wordt geregistreerd in en gegenereerd vanuit de betreffende systemen.
Belangrijke observaties	Gebaseerd op een combinatie van het testen van de IT controles en aanvullende gegevensgerichte IT-werkzaamheden, hebben wij voldoende geschikte controle-informatie verkregen voor het doel van onze controle.

## Melding compliance issue

Risico	In oktober 2018 heeft de raad van commissarissen (RvC) van de vennootschap een interne melding ontvangen dat compliance regels zijn overtreden. Wij verwijzen hiervoor naar het voorwoord (pagina 3), het Verslag van de Raad van Bestuur (pagina 14), het Verslag van de Raad van Commissarissen (pagina 32 en verder) en de toelichting in de jaarrekening 'Niet in de balans opgenomen regelingen – Melding compliance issue' (pagina 74). De RvC heeft ons onverwijld geïnformeerd over deze melding. Tevens heeft de RvC opdracht gegeven tot een extern, onafhankelijk onderzoek door een gespecialiseerd kantoor. Zoals toegelicht door de RvC en de vennootschap is het onderzoek in 2019 afgerond. Er bestaat een risico dat de uitkomst van het onderzoek leidt tot de conclusie dat er sprake is van het niet naleven van wet- en regelgeving, waar de vennootschap zich als financiële instelling aan moet houden. Het onderzoek geeft geen uitsluitel of sprake is van niet naleving wet- en regelgeving. Daarbij is er tevens nog geen (juridische) procedure gestart en een eventuele claim en/of boete opgelegd door externe instanties. Het is voor de vennootschap daarom niet mogelijk om de uiteindelijke uitkomst van de interne compliance melding en mogelijke financiële consequenties daarvan te voorspellen of te bepalen.
Onze controleaanpak	Wij hebben kennisgenomen van de interne melding en deze doorgenomen met de compliance officer van de vennootschap en de RvC. Ten aanzien van het onderzoek door het externe gespecialiseerde kantoor hebben wij beoordeeld of de reikwijdte van het onderzoek toereikend is in het kader van onze controle van de jaarrekening. Wij hebben overleggen gevoerd met dit kantoor over hun werkzaamheden en tussentijdse bevindingen. Wij hebben het herstelplan van de onderneming beoordeeld en vastgesteld dat toereikende maatregelen zijn gedefinieerd om de gesignaleerde risico's te redresseren en in de toekomst te voorkomen. Bij de hiervoor beschreven werkzaamheden hebben wij gebruik gemaakt van interne deskundigen. Aanvullend hebben wij in 2019 de voortgang van de realisatie van het verbeterplan beoordeeld. Tevens hebben wij in het kader van de jaarrekeningcontrole eigen aanvullende werkzaamheden uitgevoerd, waaronder extra detail controles.
Belangrijke observaties	Zoals aangegeven in het Verslag van de RvC en de jaarrekening is het onderzoek in 2019 afgerond. Op basis van onze werkzaamheden zijn wij het eens met de evaluatie van de RvC en de vennootschap dat er een risico bestaat dat de uitkomst van het onderzoek leidt tot de conclusie dat er sprake is van het niet naleven van wet- en regelgeving, waar de vennootschap zich als financiële instelling aan moet houden. Voorts zijn ook wij niet op de hoogte van (juridische) procedures of een eventuele claim en/of boete opgelegd door externe instanties. Wij zijn het daarom eens met de bewering van de vennootschap in de paragraaf 'Niet in de balans opgenomen regelingen – Melding compliance issue' dat het niet mogelijk is om de uiteindelijke uitkomst van de interne compliance melding en mogelijke financiële consequenties daarvan te voorspellen of te bepalen.

## Benadrukking van ontwikkelingen omtrent Corona

De ontwikkelingen rondom het Corona (Covid-19) virus hebben grote invloed op de gezondheid van mensen en onze samenleving en daarbij ook op de operationele en financiële prestaties van organisaties en de beoordeling van de mogelijkheid om de continuïteit te handhaven. De jaarrekening en de daarbij behorende controleverklaring zijn een momentopname en de situatie verandert van dag tot dag. De invloed van deze ontwikkelingen op Bovemij is uiteengezet in het bestuursverslag onder het kopje 'Vooruitblik: succes door samenwerking' op pagina 30 en de toelichting opgenomen bij de gebeurtenissen na balansdatum op pagina 74. Wij vestigen de aandacht op deze uiteenzettingen. Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

## Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- Voorwoord;
- Kerncijfers;
- Verslag van de Raad van Bestuur;
- Verslag van de Raad van Commissarissen;
- Onze aandeelhouders;
- Overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het Verslag van de Raad van Bestuur en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

## Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten

### Benoeming

Wij zijn door de raad van commissarissen op 25 april 2014 benoemd als accountant van Bovemij N.V. vanaf de controle van het boekjaar 2014 en zijn sinds dat boekjaar tot nu toe de externe accountant.

## Beschrijving van verantwoordelijkheden voor de jaarrekening

### Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van commissarissen voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

## Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen. Bepalend hierbij zijn de omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten. Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de volledige financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Wij communiceren met de raad van commissarissen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder

eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan de raad van commissarissen dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met de raad over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met de raad van commissarissen hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Den Haag, 30 maart 2020

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. S.B. Spiessens RA